

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Σχεδιαστική πρόταση ανάπλασης του περιβάλλοντος χώρου του Πύργου
Χαροκόπου στη Γιάννουλη, Λάρισας και ανάδειξη των ιστορικών διαδρομών

Ιουλία Θ. Λιάνου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Αγγελική Παρασκευοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΓΠΑ

ΑΘΗΝΑ 2024

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Σχεδιαστική πρόταση ανάπλασης του περιβάλλοντος χώρου του Πύργου
Χαροκόπου στη Γιάννουλη, Λάρισα και ανάδειξη των ιστορικών διαδρομών

“Design proposal for the regeneration of the surrounding area of the Charokopou
Tower in Giannouli, Larissa, and the enhancement of historical routes”

Ιουλία Θ. Λιάνου

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Αγγελική Παρασκευοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΓΠΑ (επιβλέπουσα)

Μαρία Παπαφωτίου, Καθηγήτρια ΓΠΑ

Αικατερίνη Γκόλτσιου, Επίκουρη Καθηγήτρια ΓΠΑ

Σχεδιαστική πρόταση ανάπλασης του περιβάλλοντος χώρου του Πύργου Χαροκόπου στη Γιάννουλη, Λάρισα και ανάδειξη των ιστορικών διαδρομών

*ΠΜΣ Αρχιτεκτονικής Τοπίου
Τμήμα Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής
Εργαστήριο Ανθοκομίας & Αρχιτεκτονικής Τοπίου*

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η Θεσσαλία, ταυτίζεται με την ομώνυμη πεδιάδα που δημιουργήθηκε από τον Πηνειό ποταμό και είναι η παραγωγικότερη περιφέρεια της χώρας, σε αγροτικά προϊόντα. Η παρουσία του ανθρώπου στη Θεσσαλία, είναι συνεχής από την Παλαιολιθική Εποχή. Κατά τη Νεολιθική Εποχή, δημιουργήθηκαν προϊστορικοί οικισμοί που ονομάστηκαν «Μαγούλες». Επίσης, στη Θεσσαλία υπήρχε ο «ελληνικός» νερόμυλος, με εσωτερική φτερωτή.

Η περίοδος της Τουρκοκρατίας, στη Θεσσαλία, διήρκεσε έως το 1881, όπου η γη περιήλθε σε τουρκικά χέρια και δημιουργήθηκαν τα πρώτα τσιφλίκια. Τα κονάκια που δέσποζαν στην περιοχή του τσιφλικιού, ήταν η κατοικία του ιδιοκτήτη. Ένα σημαντικό κονάκι της εποχής, είναι ο Πύργος Χαροκόπου στη Γιάννουλη, κοντά στη Λάρισα και ο Π. Χαροκόπος σημαντικός γαιοκτήμονας της περιοχής. Με καταγωγή από την Κεφαλλονιά, ο Π. Χαροκόπος, αναχώρησε για τη Ρουμανία όπου έμεινε μέχρι το 1899. Το 1900, αγόρασε 5 τσιφλίκια στη Θεσσαλία, μαζί και τη Γιάννουλη και το 1902 ανοικοδόμησε τον Πύργο Χαροκόπου, με σχέδια του αρχιτέκτονα, Ι. Μεταξά.

Η Γιάννουλη κατοικείται από την Νεολιθική Εποχή, ιδρύθηκε πριν το 1691 και αρχικά ονομαζόταν Γιαννόγλου. Η περιοχή μελέτης, βρίσκεται στη Δημοτική Κοινότητα Γιάννουλης του Δήμου Λαρισαίων, στα όρια αστικού και αγροτικού τοπίου και είναι ιστορικής σημασίας. Στοιχεία ιστορικότητάς της είναι οι δύο μύλοι που βρίσκονται στην περιοχή, καθώς και ο Πύργος Χαροκόπου.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι μέσα από την πρόταση ανάπλασης, να επιδιωχθεί η ανάπτυξη, η ανάδειξη και η αναμόρφωσή της. Η περιοχή μελέτης αν και βρίσκεται πολύ κοντά στην πόλη της Λάρισας δεν έχει αναπτυχθεί αρκετά, με αποτέλεσμα οι κάτοικοι της περιοχής και ιδιαίτερα οι νέοι, να μην μένουν σ' αυτή.

Με πυρήνα τον Πύργο Χαροκόπου και τους δύο μύλους, η πρόταση επιχειρεί να αναδείξει το αγροτικό τοπίο και την ιστορικότητα της περιοχής, μέσα από την ανάπλαση, τις προτεινόμενες διαδρομές, αλλά και τον αθλητισμό και τον πολιτισμό. Οι διαδρομές που προτείνονται έχουν αφετηρία τον Πύργο και τον ένα μύλο και φτάνουν μέχρι το στάδιο (πάρκο γεωργικού ενδιαφέροντος, αθλητικός πυρήνας) και προτείνεται να διακόπτονται από σημεία στάσης και αναψυχής (πολιτιστικές εκδηλώσεις).

Επιστημονική περιοχή : Αρχιτεκτονική τοπίου

Λέξεις κλειδιά : Γιάννουλη, Λάρισα, Πύργος Χαροκόπου, Παναγής Χαροκόπος, κονάκι, τσιφλίκι, νερόμυλος, μαγούλες, αγροτικό τοπίο

Design proposal for the regeneration of the surrounding area of the Charokopou Tower in Giannouli, Larissa, and the enhancement of historical routes

*MSc Landscape Architecture
Department of Plant Production Science
Laboratory of Floriculture & Landscape Architecture*

A B S T R A C T

Thessaly is identified with the plain of the same name created by Peneios River and is the most productive region of the country in agricultural products. Human presence in Thessaly has been continuous since the Paleolithic Era. During the Neolithic Era, prehistoric settlements called "Magoules" were created. Additionally, in Thessaly, there was the "Greek" watermill with an internal waterwheel.

The period of Turkish rule in Thessaly lasted until 1881, when the land fell into Turkish hands, and the first large estates (tsiflikia) were created. The mansions that dominated the estate area were the residences of the owners. A significant mansion of the time is the Charokopos Tower in Giannouli, near Larissa, and P. Charokopos was an important landowner in the area. Originating from Kefalonia, P. Charokopos left for Romania where he stayed until 1899. In 1900, he bought five estates in Thessaly, including Giannouli, and in 1902, he built the Charokopos Tower, designed by the architect I. Metaxas.

Giannouli has been inhabited since the Neolithic Era, was founded before 1691, and was initially called Giannoglou. The study area is located in the Municipal Community of Giannouli in the Municipality of Larissa, at the boundary of urban and rural landscapes, and is of historical significance. Historical elements of the area include the two mills located in the region and the Charokopos Tower.

The purpose of this study is to pursue development, promotion, and transformation of the area through the proposed regeneration. Although the study area is very close to the city of Larissa, it has not been developed enough, resulting in the residents, especially the young, not staying in it. Centering around the Charokopos Tower and the two mills, the proposal aims to highlight the agricultural landscape and the historical significance of the area, develop routes, as well as sports and cultural activities. The proposed routes start from the Tower and one mill and reach the stadium (agricultural interest park, sports core) and are suggested to be intercepted by recreation points (cultural events).

Scientific area: Landscape Architecture

Keywords: Giannouli, Larissa, Charokopos Tower, Panagis Charokopos, mansion, large estate, watermill, Magoules, agricultural landscape

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους συνέβαλαν στην ολοκλήρωση αυτής της μελέτης και ειδικότερα:

Την καθηγήτριά μου Αγγελική Παρασκευοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Εργ. Ανθοκομίας & Αρχιτεκτονικής Τοπίου του Γ.Π.Α., για τη συμπαράσταση, την καθοδήγηση και τις εποικοδομητικές συμβουλές και διορθώσεις κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της μελέτης.

Τη φίλη μου Έλια Μαντά για τις πολύτιμες συμβουλές και τη στήριξη κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της μελέτης.

Τους Φορείς του Δήμου Λάρισας για τις πολύτιμες πληροφορίες και το υλικό που μου παρείχαν και συγκεκριμένα τον κο Αχιλλέα Βαίτση (Πολεοδομία Λάρισας), τον κο Γιάννη Δαβλέρη, κο Γιάννη Διαμαντούλη, κα Φανή Κυρίτση (Δημοτική Κοινότητα Λάρισας}, την κα Μπουλμπασά (Περιφέρεια Θεσσαλίας).

Τα ξαδέλφια μου στη Λάρισα, για τη συμπαράσταση και καθοδήγηση κατά τη συλλογή στοιχείων και εξερεύνηση της περιοχής.

Τέλος, την οικογένειά μου, για την υποστήριξη και υπομονή που έδειξαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της μελέτης.

Με την άδειά μου, η παρούσα εργασία ελέγχθηκε από την Εξεταστική Επιτροπή μέσα από λογισμικό ανίχνευσης λογοκλοπής που διαθέτει το ΓΠΑ και διασταυρώθηκε η εγκυρότητα και η πρωτοτυπία της.

*Στον θείο μου Δ. Καρανάσιο, Γεωπόνο,
που έφυγε πρόσφατα από τη ζωή*

Πίνακας περιεχομένων

ΜΕΡΟΣ Ι	9
Θεσσαλία	9
Ιστορικά στοιχεία Θεσσαλίας	11
Το Αγροτικό Ζήτημα στη Θεσσαλία – Εξέγερση Κιλελέρ	13
Ιστορία κατοίκησης στη Θεσσαλία	15
Μαγούλες	15
Νερόμυλοι Θεσσαλίας	15
Τα Κονάκια της Θεσσαλίας	17
Λάρισα ιστορικά και στατιστικά στοιχεία	37
Γιάννουλη ιστορικά και στατιστικά στοιχεία	39
ΜΕΡΟΣ ΙΙ	42
Μελέτες Περίπτωσης Ανάπλασης αστικών και γεωργικών τοπίων	42
Μοντπελιέ, Γαλλία	42
Αγροδοσκομία: Γεωργία του μέλλοντος? Περίπτωση Μοντπελιέ	42
L.Braille Δημόσιος κήπος – Bari, Ιταλία	44
Κατασκευή Θεματικού Πάρκου Modeland, Κύπρος	45
Ανάλυση Τοπίου – Περιοχή Μελέτης	48
Κλιματικές Συνθήκες Περιοχής Μελέτης - Γιάννουλης	51
Φυσικό περιβάλλον	54
Πανίδα	55
Χρήσεις γης	56
Ιστορικά στοιχεία	56
Πληθυσμός	56
Οδικό δίκτυο	56
Ενέργεια	56
Ύδρευση – Αποχέτευση	57
Κοινωνικές υποδομές	57
Πυλώνες της ΔΕΗ-Νομοθεσία– Υπογειοποίηση	58
ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ	65
Ερωτηματολόγια	65
Μεθοδολογική προσέγγιση	65
Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων	65
Αξιολόγηση – Συμπεράσματα	70
Swot Ανάλυση	70
Πρόταση	74
Επεμβάσεις - Δράσεις	77
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	80
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	85
Στατιστικά στοιχεία μερικών από τις κυριότερες καλλιέργειες της Θεσσαλίας	85
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	88
Σχέδια	88
Ανάλυση Τοπίου Πινακίδα 1	88
Master Plan Πινακίδα 2.....	89
Φυτοτεχνικό Σχέδιο Προτεινόμενης Φύτευσης (Δέντρα)	90
Φυτοτεχνικό Σχέδιο Προτεινόμενης Φύτευσης (Θάμνοι).....	91
Φυτοτεχνικό Σχέδιο Προτεινόμενης Φύτευσης (Πολυετή Ποώδη, Αγρωστώδη)	96
Ιστορικές Στάσεις Σχεδίου	97
Επεξήγηση Στάσεων Σχεδίου.....	98
1 ^η Στάση	98
Νεολιθική Εποχή – Μαγούλες	98
2 ^η Στάση	98
Προέλευση του ονόματος «Γιάννουλη»	98
3 ^η Στάση	98
Τουρκοκρατία στη Θεσσαλία.....	98
4 ^η Στάση	98
1881.....	98
5 ^η Στάση	98
Επιστροφή του Χαροκόπου στην Ελλάδα	98
6 ^η Στάση	98
Νερόμυλοι στην τουρκοκρατούμενη Θεσσαλία του 19 ^{ου} αιώνα	98
7 ^η Στάση	99
Ανοικοδόμηση του πύργου Χαροκόπου.....	99
8 ^η Στάση	99
Έκθεση γεωργικών μηχανημάτων.....	99
9 ^η Στάση	99
Αγροτικό ζήτημα – Εξέγερση Κιλελέρ	99
10 ^η Στάση	99
Προσφυγικό.....	99
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV	101
Ερωτηματολόγιο.....	101

ΜΕΡΟΣ Ι

Θεσσαλία

Η Θεσσαλία, (**Εικόνα 1**), ταυτίζεται με την ομώνυμη πεδιάδα που δημιουργήθηκε από τον ποταμό Πηνειό και περιβάλλεται από βουνά (Τίταρος, Καμβούνια όρη, Χάσια, Αντιχάσια, Βουνάσα, Πίνδος) από τα οποία η Πίνδος χωρίζει τη Θεσσαλία από τη γειτονική Ήπειρο (Ανώνυμος, 2023α).

Αποτελείται από τους νομούς Λαρίσης, Μαγνησίας, Τρικάλων και Καρδίτσας (**Εικόνα 2**) (Ανώνυμος, 2023β).

Εικόνα 1 : Ελλάδα-Θεσσαλία

(Πηγή :

<file:///C:/Users/30694/Desktop/Periferia%20Thessalias%20-%20CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1%20%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82%20-%20%CE%92%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CE%B9%CE%B1.html>).

Εικόνα 2 : Θεσσαλία, νομοί Λαρίσης, Μαγνησίας, Τρικάλων και Καρδίτσας

(Πηγή : <https://greecegeography.weebly.com/thetaepsilonsigmaisigmaalphalambda943alpha2.html>).

Η συνολική της έκταση είναι 14.036 km² και αντιπροσωπεύει περίπου το 11% της συνολικής επικράτειας (Ανώνυμος, 2021).

Συνορεύει βόρεια με τη Μακεδονία, νότια με τη Στερεά Ελλάδα, δυτικά με την Ήπειρο, ενώ ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και το νότιο τμήμα του Θερμαϊκού Κόλπου. (Εικόνα 2). Έχει 688.255 κατοίκους (απογραφή 2021) (Ανώνυμος, 2023β).

Το έδαφος ως προς τη διαμόρφωσή του, είναι 50% ορεινό-ημιορεινό και 50% πεδινό, ενώ στα όριά του περιλαμβάνεται η πεδιάδα της Θεσσαλίας (Θεσσαλικός κάμπος), η οποία διαρρέεται στον άξονα ανατολή-δύση από τον ποταμό Πηνειό. Στις ορεινές περιοχές περιλαμβάνονται ο Όλυμπος, το νότιο τμήμα της κυρίως οροσειράς της Πίνδου, το βόρειο τμήμα των Αγράφων, η Όσσα, το Πήλιο και η Όθρυς. Διοικητική πρωτεύουσα της Θεσσαλίας είναι η πόλη της Λάρισας (Ανώνυμος, 2023β).

Η Θεσσαλία συμμετέχει στο 5,5% του ΑΕΠ σε αγροτικά προϊόντα και είναι η παραγωγικότερη περιφέρεια της χώρας (Γεωργιοπούλου, 2023).

Κάποια από τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα που παράγονται στη Θεσσαλία είναι βαμβάκι, μηλοειδή, ακρόδρυα, ροδάκινα και σιτηρά. (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι, Πίνακες 1,2,3,4,5)

Από τον **Πίνακα 1** συμπεραίνεται ότι, το 24% από τις αροτριαίες καλλιέργειες της χώρας, το 11,81% κηπευτικής γης, το 5,8% δενδρωδών καλλιεργειών και το 5,93% αμπελιών, καλλιεργείται στην Θεσσαλία.

Σύμφωνα με τον **Πίνακα 2**, το 28,3% της συνολικής παραγωγής της Ελλάδας στην καλλιέργεια σιταριού παράγεται στην Θεσσαλία. Καθώς επίσης, το 21,7% παραγωγής καπνού, το 35,75%

βαμβακιού και το 28,4% ζαχαρότευτλων (**Πίνακας 3**) της συνολικής εγχώριας παραγωγής, παράγεται στη Θεσσαλία. Από τον **Πίνακα 4**, παρατηρείται ότι το 8,7% των εγχώριων σταφυλιών παράγεται στη Θεσσαλία.

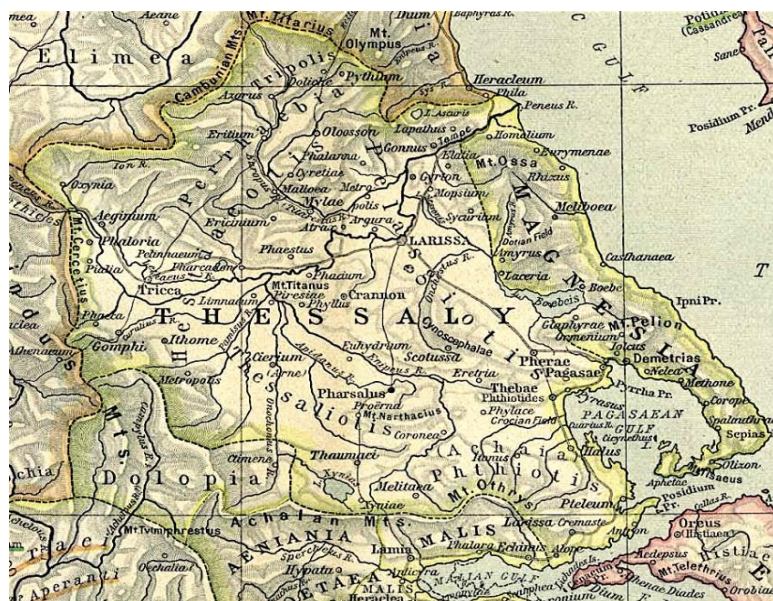
Τέλος, όσο αναφορά τις καλλιεργούμενες εκτάσεις, από τον **Πίνακα 5**, συμπεραίνεται ότι το 37,5% των Μηλιών – Αχλαδιών καλλιεργείται στη Θεσσαλία, το 50,75% των Αμυγδαλιών, καθώς επίσης και το 6,3% των Ροδακινιών.

Ιστορικά στοιχεία Θεσσαλίας

Η παρουσία του ανθρώπου στη Θεσσαλία είναι συνεχής από την Παλαιολιθική Εποχή. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, βρέθηκαν απολιθωμένα οστά ζώων στις όχθες του Πηνειού κοντά στη Λάρισα, μαζί με παλαιολιθικά εργαλεία. Ο Πηνειός, καθώς κυλάει μαιανδρικά στην πεδιάδα της Λάρισας, αποκαλύπτει τους χώρους που χρησιμοποιούσαν οι παλαιολιθικοί άνθρωποι. (βλ. ενότητα Μαγούλες) (Κουβάκας, κ. ά., 1997).

Τον **20^ο αιώνα π.Χ.**, μετά από ανασκαφές στην Άργισσα, υποτίθεται μια κάθοδος «θεσσαλικών φύλων», προφανώς κάτω από την πίεση άλλων βορειότερων προς τα νότια. Σημαντικό κέντρο του μυκηναϊκού πολιτισμού είναι η Ιωλκός, στη θέση του σημερινού Βόλου, που αποτέλεσε το ορμητήριο των Αργοναυτών (Κουβάκας, κ. ά., 1997).

Στην αρχαιότητα, στη Θεσσαλία (**Εικόνα 3**), κατοικούσαν διάφορα φύλα, αρχικά οι Λέλεγες, αργότερα οι Αίμονες, οι Πελασγοί, οι Δαναοί, ομάδες ανθρώπων από τη Δυτική Μακεδονία, οι Ίωνες, οι Λαπίθες, οι Έλληνες, οι Μυρμιδόνες, οι Αιολείς (εξ ου και η ονομασία Αιολίδα), οι Θεσσαλοί κ. ά. (Κουβάκας, κ. ά., 1997).

Εικόνα 3 : Θεσσαλία στην αρχαιότητα

(Πηγή :

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82\).](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82).)

Κατά τους ιστορικούς χρόνους, η χώρα των Θεσσαλών, χωρίζεται στην Πελασγιώτιδα, τη Θεσσαλιώτιδα, την Ιστιαιώτιδα και τη Φθιώτιδα. Τότε η Θεσσαλία βρισκόταν σε εξέχουσα θέση, διότι παρήγαγε μεγάλη ποσότητα δημητριακών από τα οποία έκανε και εξαγωγή, ενώ αναπτύχθηκε και το σώμα του ιππικού (Κουβάκας, κ. ά., 1997).

Τον **4^ο αιώνα π.Χ.** οι Μακεδόνες με αρχηγό τον Πελοπίδα, εισέβαλαν στη Θεσσαλία και στις πόλεις που κατέλαβαν, δημιούργησαν το Κοινόν των Θεσσαλών. Ακολούθησε περίοδος τυραννίας. Τους Μακεδόνες διαδέχτηκαν οι Ρωμαίοι και η Θεσσαλία μαζί με τη Μαγνησία, αποτέλεσε ξεχωριστή επαρχία, όταν ο Διοκλητιανός αναδιοργάνωσε το ρωμαϊκό κράτος (Κουβάκας, κ. ά., 1997).

Κατά τη βυζαντινή περίοδο, η Θεσσαλία παρέμεινε ζωτικός χώρος της αυτοκρατορίας. Κατά τον **4^ο αιώνα μ. Χ.**, ο χριστιανισμός επικράτησε σε όλη τη Θεσσαλία, ενώ η κοινωνική και οικονομική ζωή ήταν ακμαία. Κατά τον 4^ο και 5^ο αιώνα ακολούθησαν βαρβαρικές ληστρικές επιδρομές και τον 6^ο αιώνα, αρχίζουν ειρηνικές διεισδύσεις των νομαδικών σλαβικών φύλων, τα οποία εγκαταστάθηκαν σε ορεινές κυρίως περιοχές και μερικά αφομοιώθηκαν προοδευτικά από τους ιθαγενείς πληθυσμούς. Τον **7^ο, 8^ο αιώνα**, η Θεσσαλία εντάχθηκε στο θέμα της Ελλάδας, με πρωτεύουσα τη Λάρισα. Κατά τους **8^ο και 9^ο αιώνα**, ακολούθησαν ληστρικές επιδρομές των Βουλγάρων και των Σαρακηνών, αλλά παρόλα αυτά γνώρισε μεγάλη οικονομική άνθιση (Κουβάκας, κ. ά., 1997).

Στο τέλος του **11^{ου} αιώνα** εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι Βλάχοι. Τον **12^ο αιώνα** αρχίζει η οικονομική παρακμή, στο πλαίσιο της γενικότερης οικονομικής κατάρρευσης της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Ακολούθησε η φραγκική κυριαρχία. Αργότερα, η Θεσσαλία παραχωρήθηκε ειρηνικά σε μεγάλες οικογένειες Λατίνων, οι οποίες εγκαθίδρυσαν το φεουδαρχικό σύστημα. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν ληστρικές επιδρομές Καταλανών και ακολούθησε βυζαντινή και σερβική κυριαρχία (Κουβάκας, κ. ά., 1997).

Η περίοδος της Τουρκοκρατίας στην Θεσσαλία, διήρκεσε από το **1423** έως το **1881**. Η εγκατάσταση των Τούρκων έγινε ειρηνικά και η γη περιήλθε σε τουρκικά χέρια όπου αποτέλεσε τη βάση για τη δημιουργία των πρώτων τσιφλικιών. Ενώ ο πληθυσμός της Θεσσαλίας δοκιμάστηκε από την καταπίεση των Τούρκων εποίκων. Τότε μεγάλος αριθμός Τούρκων μετακινήθηκε και δημιούργησαν μουσουλμανικά χωριά, αλλά οι περισσότεροι από τους Τούρκους

της Θεσσαλίας, εγκαταστάθηκαν κυρίως, στους οικισμούς της Λάρισας και των Τρικάλων. Επίσης, ιδρύθηκαν οι μονές των Μετεώρων, οι οποίες αποτέλεσαν ένα από τα σημαντικότερα μοναστικά κέντρα της Ελλάδας και συνετέλεσε στην πνευματική και καλλιτεχνική ανάπτυξη του τόπου. Ακολούθησαν εξεγέρσεις όπως, το κίνημα του Διονυσίου εναντίων των Τούρκων και τα Ορλωφικά. Ενώ επιδημίες και πλημμύρες έπλητταν την περιοχή και ο ελληνικός πληθυσμός μειώθηκε κατά πολύ. Παρόλα αυτά παρατηρείται οικονομική ανάπτυξη της ανατολικής κυρίως Θεσσαλίας, λόγω της εγχώριας παραγωγής (Τύρναβος, Αμπελάκια - βιοτεχνίες υφαντουργίας, Ζαγορά - ναυτιλιακή δραστηριότητα των κατοίκων), της θέσης της αλλά και της κτηνοτροφίας, σηροτροφίας (Κουβάκας, κ. ά., 1997).

Μετά τη λήξη της Επανάστασης, η Θεσσαλία έμεινε έξω από τα σύνορα του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους και το **1881**, προσαρτήθηκε σ' αυτό, μετά από επίπονες διαπραγματεύσεις των Μεγάλων Δυνάμεων. Το **1897**, κατά τον Ελληνοτουρκικό πόλεμο, η Θεσσαλία δοκιμάστηκε ιδιαίτερος και ο ελληνικός στρατός αναγκάστηκε να υποχωρήσει τελικά κοντά στη Λαμία, όπου υπογράφηκε και η ανακωχή. Λίγα χρόνια αργότερα, κατά τους Βαλκανικούς πολέμους, ο ελληνικός στρατός εξορμώντας από τη Θεσσαλία, απελευθέρωσε τις βόρειες περιοχές της χώρας, ως τη Μακεδονία και τη Θράκη (Κουβάκας, κ. ά., 1997).

Το Αγροτικό Ζήτημα στη Θεσσαλία – Εξέγερση Κιλελέρ

Το Αγροτικό Ζήτημα, στην Ελλάδα εμφανίστηκε αμέσως μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τον τούρκικο ζυγό. Προέκυψε πρόβλημα διανομής των τούρκικων τσιφλικιών, μετά την εθνική ανεξαρτησία, τα οποία πέρασαν στα χέρια των κοτζαμπάσηδων και εκείνοι που έχυσαν το αίμα τους για τη λευτεριά της πατρίδας έμειναν ακτήμονες. Η πρώτη αξιόλογη προσπάθεια, για να λυθεί το Αγροτικό Πρόβλημα, έγινε το **1871** από τον Α. Κουμουνδούρο, ο οποίος ψήφισε νόμο για τη διανομή 2.650.000 στρ. «εθνικών γαιών», στους Έλληνες χωρικούς (Γερόπουλος, 2001).

Το Αγροτικό Ζήτημα προβάλλει επιτακτικά το **1881**, όπου η Θεσσαλία (εκτός της Ελασσόνας) και ένα μικρό μέρος της Ηπείρου με την Άρτα, προσαρτήθηκαν στην Ελλάδα. Οι Τούρκοι, για να υπογράψουν τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, έθεσαν κάποιους όρους, από τους οποίους ο πιο σημαντικός ήταν η δέσμευση του ελληνικού κράτους να μην εθνικοποιήσει τα οθωμανικά κτήματα. Το Αγροτικό Πρόβλημα πήρε διαστάσεις σοβαρού κοινωνικού προβλήματος το **1881-1900** και εκρηκτικές διαστάσεις, την πρώτη δεκαετία του **20^{ου} αιώνα** (Γερόπουλος, 2001).

Το **1880-1895**, όταν πρωθυπουργός ήταν ο Χ. Τρικούπης, το Αγροτικό Ζήτημα παρέμεινε στάσιμο, διότι ο ίδιος, για να μη μειωθεί η παραγωγή, κυρίως του σιταριού, και να μην αποθαρρυνθεί η εισροή κεφαλαίων, όχι μόνο απέφυγε να δώσει λύσει σε αυτό αλλά και κατήργησε

τη δεκάτη (φόρος που πλήρωναν οι γαιοκτήμονες) και επέβαλε το φόρο «επί αροτριώντων κτηνών» (επιβάρυνε τους κολίγους). Επίσης, έβαλε υψηλούς δασμούς στα εισαγόμενα σιτηρά, που είχε ως συνέπεια την άνοδο της τιμής του εγχώριου σιταριού και την ωφέλεια των τσιφλικάδων. Το **1896**, μετά το θάνατο του Χ. Τρικούπη, ο Θ. Δηλιγιάννης προσπάθησε να ρυθμίσει το Αγροτικό Πρόβλημα με κάποια νομοσχέδια που όμως βρήκαν την αντίδραση των τσιφλικούχων (Γερόπουλος, 2001).

Οι δε συνθήκες διαβίωσης των «λευκών σκλάβων» του θεσσαλικού κάμπου, ήταν τρισάθλιες. Στην Λάρισα, τα Φάρσαλα και τον Αλμυρό επικρατούσε το μεσάρικο σύστημα καλλιέργειας, ενώ στην Καρδίτσα και τα Τρίκαλα το τριτάρικο. Στο πρώτο, ο καλλιεργητής (διέθετε την προσωπική εργασία, την εργασία των ζώων και τα καλλιεργητικά έξοδα) έπαιρνε τη μισή σοδειά, ενώ στο δεύτερο τα 2/3 και έβαζε τον απαιτούμενο σπόρο (Γερόπουλος, 2001).

Μετά το **1881**, που τα τσιφλίκια άλλαξαν χέρια και πέρασαν στους Έλληνες κεφαλαιούχους του εξωτερικού, η ζωή των κολίγων χειροτέρευσε, διότι οι νέοι ιδιοκτήτες των τσιφλικιών μπορούσαν τώρα να τους διώξουν από το τσιφλίκι, εάν το επιθυμούσαν. Οι κολίγοι διέμεναν στις λεγόμενες «σαρτάρες» που το πάτωμά τους ήταν παλαμισμένο με αγελαδοβουνιές, έμεναν όλοι μαζί και με τα ζώα και οι ασθένειες θέριζαν. Οι τσιφλικούχοι εξουσίαζαν ακόμα και το σώμα των γυναικών και των θυγατέρων των κολίγων. Ο υποσιτισμός και η ελονοσία ήταν στην καθημερινότητά τους και ήταν μονίμως χρεωμένοι στους τσιφλικάδες (Γερόπουλος, 2001).

Το **1909**, πραγματοποιείται το Κίνημα στο Γουδί, από το Στρατιωτικό Σύνδεσμο και την ίδια περίοδο, όπως θα φανεί από τα μετέπειτα γεγονότα, το Αγροτικό Ζήτημα της Θεσσαλίας ωριμάζει ιδεολογικά και αγωνιστικά. Πρωτομάρτυρας των αγώνων κατά της τσιφλικοκρατίας ήταν ο Μαρίνος Αντύπας, ούτε αγρότης, ούτε Θεσσαλός, αλλά Κεφαλλονίτης. Ο ίδιος, περιόδευε στα χωριά και ξεσήκωνε τους αγρότες να επαναστατήσουν, ενέργεια που πλήρωσε με την ίδια του τη ζωή, το **1907**. Η δολοφονία του συγκλόνησε τον αγροτικό κόσμο, ενώ ο αγώνας που έκανε καρποφόρησε γρήγορα και οδήγησε στα ηρωικά γεγονότα της 6^{ης} Μαρτίου **1910**, όπου ορίστηκε το πανθεσσαλικό συλλαλητήριο στην Λάρισα, με κύριο αίτημα την απαλλοτρίωση των τσιφλικιών και τη διανομή τους στους κολίγους. Μετά από απαγόρευση στο Κιλελέρ να επιβιβασθούν οι αγρότες στο τραίνο για τη μεταφορά τους στη Λάρισα, ακολούθησε λιθοβολισμός από αυτούς και πυροβολισμοί από τους στρατιώτες. Το επεισόδιο επαναλήφθηκε αρκετές φορές με αποτέλεσμα τον θάνατο και τον τραυματισμό αγροτών. Η ιστορία της αγροτιάς άρχισε ήδη να γράφεται με αίμα. Ακολούθησαν αιματηρά γεγονότα, στο Τσουλάρ, στην πύλη της οδού Φαρσάλων και στην κεντρική πλατεία της Λάρισας (Γερόπουλος, 2001).

Τότε, πολλοί από τους Θεσσαλούς τσιφλικάδες, μπροστά στον κίνδυνο της απαλλοτρίωσης της περιουσίας τους, δεν δίστασαν να υποβάλουν αίτηση στο τουρκικό προξενείο Τρικάλων, για να

πάρουν την τουρκική υπηκοότητα. Εν τω μεταξύ, οι διωγμοί των αγροτών συνεχίστηκαν με δίκες, τις οποίες όμως οι αγρότες κέρδισαν πανηγυρικά. Οριστική λύση στο Αγροτικό Πρόβλημα της Θεσσαλίας, δόθηκε το **1923**, από την επαναστατική κυβέρνηση Ν. Πλαστήρα. Όπου δημοσιεύτηκε Διάταγμα περί καθολικής απαλλοτριώσεως, πάνω στο οποίο, στηρίχτηκαν σειρά νόμων που ψηφίστηκαν αργότερα, για να γίνουν οι απαλλοτριώσεις (Γερόπουλος, 2001).

Ιστορία κατοίκησης στη Θεσσαλία

Μαγούλες

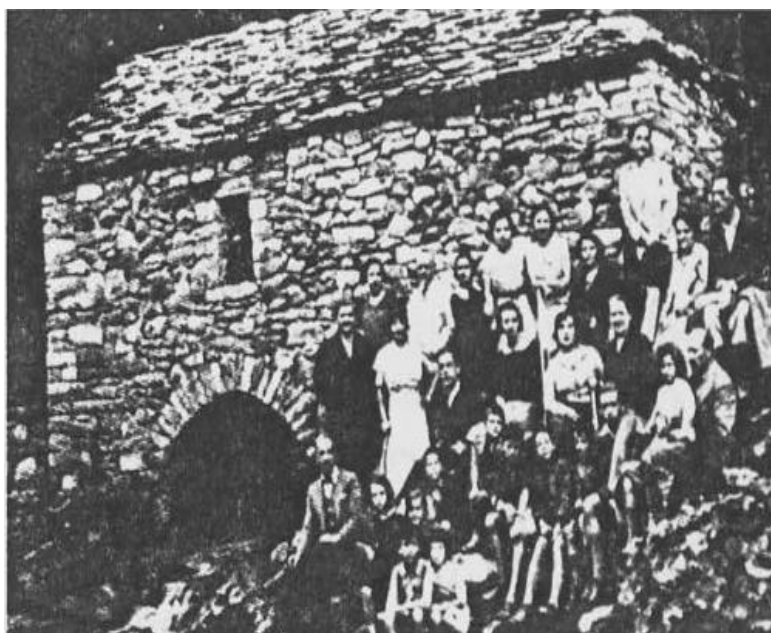
Την **7^η χιλιετία π. Χ.**, στη Θεσσαλία δημιουργήθηκε ο πρώτος νεολιθικός οικισμός της Ευρώπης. Αυτό αποδεικνύεται από ανασκαφές στην Άργισσα και στο Σέσκλο, οι οποίες έφεραν στο φως, για πρώτη φορά στην Ευρώπη, λείψανα των παλαιότερων στην Ελλάδα γνωστών νεολιθικών συνοικισμών. Πρόκειται για ορύγματα στο έδαφος, που ανήκουν σε καλύβες τετράπλευρες με τα τοιχώματα ίσως από κλαδιά. Επίσης, επιβεβαιώθηκε στη Θεσσαλία, η καλλιέργεια δύο ειδών σιταριού, δύο ειδών κριθαριού, κεχριού, πίσου, φακής, βίκου και βελανίδια. Άλλοι ανασκαμμένοι οικισμοί είναι η Οτζάκι Μαγούλα, το Κεφαλόβρυσο των Τρικάλων, η Νεσσωνίς, η Πύρασος, η Μαγουλίτσα της Καρδίτσας. Υπήρχε γεωργία, κτηνοτροφία και κάποια μορφή εμπορίου ανάμεσα στις κοινότητες (Κουβάκας κ. ά., 1997).

Κατά τον Λ. Χατζηαγγελάκη, στον θεσσαλικό χώρο, αναπτύχθηκε κατά τη Νεολιθική εποχή, αλλά και την εποχή του Χαλκού, ένα δίκτυο μόνιμων εγκαταστάσεων διασκορπισμένων σε όλη του την έκταση. Οι προϊστορικοί αυτοί οικισμοί είναι γνωστοί ως «Μαγούλες», οι οποίες είναι τεχνητά εξάρματα (προεξοχές του εδάφους), γήλοφοι, οι οποίοι δημιουργήθηκαν σταδιακά από τη συνεχή και διαδοχική κατοίκηση (Ανώνυμος, 2023γ).

Νερόμυλοι Θεσσαλίας

Οι νερόμυλοι υπάρχουν από την εποχή του Στράβωνα (**64 π.Χ. – 23 μ.Χ.**). Στην Ελλάδα υπάρχουν ο “ρωμαϊκός” (με όρθια εξωτερική φτερωτή) και “ελληνικός” νερόμυλος (μικρότερη εσωτερική φτερωτή), ο οποίος συναντάται κυρίως στη Θεσσαλία και χρησιμοποιήθηκε για το άλεσμα των σιτηρών (**Εικόνα 4,5**). Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, οι νερόμυλοι ανήκαν στην κοινότητα, σε ιδιώτες ή σε μοναστήρια. Οι ιδιοκτήτες των μύλων τα νοίκιαζαν (“πάκτωμα”) στον εκάστοτε ενδιαφερόμενο μυλωνά. Κατά την οθωμανική περίοδο, οι νερόμυλοι φορολογήθηκαν από την κυβέρνηση, έτσι ο τσιφλικάς της περιοχής του μύλου εισέπραττε ένα φόρο, για να επιτρέψει, ουσιαστικά τη λειτουργία των νερόμυλων στην περιοχή του. Υπήρχαν οι μαγγανόμυλοι (dolar),

οι νερόμυλοι (karas) και οι ανεμόμυλοι (seret) που βρίσκονταν κυρίως στις βόρειες Σποράδες. Στο Θεσσαλικό χώρο το 19^ο αι., υπήρχαν τουλάχιστον 350 νερόμυλοι (Οικονόμου, 2023).

Εικόνα 4 : Νερόμυλος του 1930, Περούλι Τρικάλων

(Πηγή : Ψαρρής, 2002).

Ο Ψαρρής (2002, σελ. 41), αναφέρει ότι: «*Στη Θεσσαλία τα νερά (πηγές, ρέματα, ποτάμια) αφθονούν, τόσο στα ορεινά όσο και στις πεδιάδες, και προσφέρονται για την εκμετάλλευση κινητικής ενέργειας. Οι υδρόμυλοι για άλεση σιτηρών, γνωστοί από τη ρωμαϊκή αρχαιότητα στον ηπειρωτικό ελλαδικό χώρο, λειτούργησαν στη Θεσσαλία κατά τα μεσαιωνικά και νεότερα χρόνια μέχρι τα μέσα περίπου του 20ού αιώνα. Η παρακμή και η παύση της λειτουργίας τους συντελέστηκε βαθμιαία και ήταν η αναπόφευκτη συνέπεια της εμφάνισης των βιομηχανικών μύλων κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, οι οποίοι και επικράτησαν ακολουθώντας τη γενική ανάπτυξη της κάθε περιοχής και την εξέλιξη του συγκοινωνιακού δικτύου*».

Επίσης, ο Ψαρρής (2002, σελ. 42), αναφέρει ότι: «*Ο νερόμυλος (Εικόνα 4, Εικόνα 5), είναι ο κατεξοχήν παραδοσιακός μύλος της Θεσσαλίας. Δεν υπάρχει περιοχή, πόλη, χωριό χωρίς μύλο ή τους μύλους του, μια και η κινητήρια δύναμη, το νερό, είναι εκεί για να τη χρησιμοποιήσει ένας ή περισσότεροι μυλωνάδες*».

Ακόμα, ο Ψαρρής (2002, σελ. 42), αναφέρει ότι: «*Οι νερόμυλοι είναι κτίσματα με απλή μορφή (Εικόνα 4, 5), δεν εντυπωσιάζουν ούτε προσελκύουν την προσοχή των περιηγητών του 19^{ου} αιώνα. Οι Έλληνες συγγραφείς «χωρογραφιών» της Θεσσαλίας θεωρώντας αυτονόητη την ύπαρξη του νερόμυλου ως αναπόσπαστου στοιχείου της καθημερινής ζωής του ανθρώπου, σπάνια αναφέρονται σε αυτούς*».

Εικόνα 5 : Νερόμυλος, Μαρμαρίνη Λάρισα 1986

(Πηγή : Ψαρρής, 2002).

Τέλος, ο Ψαρρής (2002, σελ. 45-46), αναφέρει ότι: *«Τα ποτάμια που είναι ευεργετικά για τις καλλιέργειες και κινούν τους νερόμυλους στα χωριά αυτής της περιοχής είναι όσα πηγάζουν από τους πρόποδες των λόφων της πεδιάδας και όχι οι χείμαρροι που κατεβαίνουν από το βουνό. Ο Τιταρήσιος διαρρέει όλη την πεδιάδα του Δομένικου και συγκεντρώνει τα νερά του κεφαλόβρουσου Αμουρίου και του Ελασσονίτικου ποταμού. Ένα τεχνητό αυλάκι οδηγεί μέρος του νερού του Τιταρήσιου στους οικισμούς Βλαχόγιαννη, Δαμασούλι, Δαμάσι, Δέντρα, Γιάννουλη, Κιόσκι κ.ά. και κινεί τους μύλους των χωριών. Το μικρό μέρος του νερού που φτάνει στον Τύρναβο ονομάζεται Ξεριάς, γιατί το καλοκαίρι στερεύει ολότελα».*

“Μυλοτόπια“ ήταν περιοχές με ομάδες νερόμυλων, συνεχόμενων, οι οποίοι κινούνταν από τα νερά της ίδιας πηγής. Στη Λάρισα, οι νερόμυλοι ήταν οι εξής: οι Νερόμυλοι (Τουρκοχώρι) Αγιάς, η περιοχή Ποταμιά Ελασσόνας, η περιοχή του Τυρνάβου, το Συκούριο, κ.α. . (Οικονόμου, 2023).

Τα Κονάκια της Θεσσαλίας

Ο όρος κονάκι είναι τουρκικής προέλευσης και όριζε ένα «παλάτι», μία «κατοικία», μία «μεγάλη οικία» ή γενικότερα έναν «τόπο διανυκτέρευσης» (Ανώνυμος, 2023δ). Τα κονάκια της Θεσσαλίας είναι διάσπαρτα στην θεσσαλική γη και αποτελούν ζωντανά μνημεία της περιόδου της μεγάλης ιδιοκτησίας γης. Ελάχιστα απ' αυτά διατηρούνται από την εποχή της Τουρκοκρατίας, ενώ τα περισσότερα χτίστηκαν μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας το **1881** και την προσάρτησή της στην Ελλάδα, όταν τα τσιφλίκια αγοράστηκαν από Έλληνες κεφαλαιούχους ή γαιοκτήμονες, έως και την πρώτη δεκαετία του **20^{ου} αιώνα**. (Τσολάκης, 2014). Τα κονάκια, που δέσποζαν στην

περιοχή του τσιφλικιού, ήταν η κατοικία του ιδιοκτήτη. Γύρω από το κεντρικό κτήριο υπήρχαν πολλά δευτερεύοντα οικήματα, αποθηκευτικοί χώροι κ.λ.π. (Ανώνυμος, 2016).

Από αρχιτεκτονική άποψη παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι συνδυάζουν νεοκλασικά στοιχεία με αυτά της παραδοσιακής μας αρχιτεκτονικής. Το κονάκι ήταν συνήθως τριώροφο λιθόκτιστο αρχοντικό, με φρουριακό χαρακτήρα, που δέσποζε στο χωριό και στη γύρω περιοχή, δηλώνοντας έτσι τον πλούτο και την υπεροχή του τσιφλικά έναντι των υποτελών κολίγων. Ήταν ενισχυμένο τις περισσότερες φορές με αμυντικό πυργίσκο, που ήταν διάτρητος από πολεμίστρες για την άμυνα των κατοίκων σε περίπτωση κινδύνου, ενώ χρησιμοποιούνταν και για παρατηρητήριο των γειτονικών εκτάσεων που ανήκαν στο κονάκι. Περιβαλλόταν περιμετρικά από βοηθητικά κτίσματα που είχαν διάφορες χρήσεις (αποθήκες, στάβλοι και άλλοι βοηθητικοί χώροι), που δημιουργούσαν μια κλειστή αυλή για λόγους ασφαλείας. Ο περιμετρικός αυτός περίβολος ήταν συνήθως ενισχυμένος με αμυντικούς πυργίσκους στις γωνίες του για τη μεγαλύτερη ασφάλειά του (Παπανδρέου κ. ά., 2023).

Τα κονάκια χρησιμοποιούνταν ως μόνιμη ή εποχιακή κατοικία του γαιοκτήμονα και αποτελούσαν συγχρόνως το κτηματικό του γραφείο και το χώρο διαμονής της μόνιμης φρουράς του. Με το μέγεθός τους δέσποζαν στην περιοχή τους και ήταν σημεία αναφοράς για τους κατοίκους της πεδινής Θεσσαλίας (Παπανδρέου κ. ά., 2023).

Πολλά από αυτά συντηρήθηκαν από τους ιδιοκτήτες τους για να χρησιμοποιηθούν ως σύγχρονες κατοικίες, ενώ άλλα πέρασαν στο δημόσιο. Κάποια όμως, δυστυχώς, παραμένουν σχεδόν ερειπωμένα και αν δεν συντηρηθούν άμεσα, θα γκρεμιστούν και η απώλεια για τον τόπο θα είναι μεγάλη. Από κοινωνική και ιστορική άποψη τα κονάκια παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι βοηθούν να κατανοηθεί η μορφή οργάνωσης της νεοελληνικής κοινωνίας μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Συγκεκριμένα παρατηρώντας τα κονάκια και τις καλύβες των φτωχών αγροτών, γίνεται κατανοητό ποιες ήταν οι παραγωγικές δυνάμεις της εποχής, ποιες ήταν δυνάμεις εξουσίας και στην περίοδο της Τουρκοκρατίας και στην απελευθερωμένη Ελλάδα, πως γεννήθηκε η νοοτροπία του ραγιά, του καλλιεργητή του κάμπου που συνήθισε “να μη σηκώνει το κεφάλι και να μην κοιτάει στα μάτια” (Τσολάκης, 2014).

Ένα σημαντικό κονάκι της εποχής, είναι ο πύργος του Χαροκόπου στη Γιάννουλη, κοντά στη Λάρισα και ο Π. Χαροκόπος, σημαντικός γαιοκτήμονας, του οποίου η βιογραφία παρατίθεται παρακάτω.

Παναγής Χαροκόπος

Ο Π. Χαροκόπος (**Εικόνα 6**), γεννήθηκε το **1835** στο χωριό Πλαγιά της Ερίσου στην Κεφαλλονιά. Ο πατέρας του Απόστολος ήταν μικροκτηματίας, η μητέρα του Αργυρή (το γένος Ραυτοπούλου). Διδάχτηκε τα πρώτα του γράμματα στο χωριό του και στη συνέχεια φοίτησε σε λύκειο στην Κεφαλλονιά. Όταν τελείωσε τις σπουδές του, εργάστηκε ως «δικολάβος» στο Ληξούρι (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

ΠΑΝΑΓΗΣ ΧΑΡΟΚΟΠΟΣ

Εικόνα 6 : Παναγής Χαροκόπος

(Πηγή :

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%AE%CF%82_%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%BF%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%82#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Panagis_Harokopos.JPG).

Το **1855** αναχώρησε για την Κωνσταντινούπολη. Εκεί ασχολήθηκε με το εμπόριο και παρέμεινε για δύο ή τέσσερα έτη, όπου δημιούργησε και πρώτο του μικρό κεφάλαιο. Το **1857** ταξίδεψε για τη Ρουμανία, όπου έμεινε μέχρι τα τέλη του **1899**. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Δύση έδειχνε τότε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη Ρουμανία, δεδομένου ότι η χώρα αυτή διαθέτει άφθονο ορυκτό και δασικό πλούτο, είναι δε μια από τις ευφορότερες περιοχές της Ευρώπης, ιδιαίτερα ως προς την καλλιέργεια σιτηρών. Ακόμη, ο ποταμός Δούναβης με τους παραποτάμους του αποτελεί μία από τις σημαντικότερες ποτάμιες οδούς της Ευρώπης. Ο Π. Χαροκόπος ασχολήθηκε αρχικά με το

εμπόριο, ως «μεσίτης» σιτηρών και το **1869** άρχισε να νοικιάζει μεγάλα κτήματα έξω από το Καλαράσι. Στο Καλαράσι, πρωτεύουσα του τότε νομού Ιαλομίτσας, σπουδαίο κέντρο εμπορίου και ιδίως σιτηρών, το οποίο βρίσκονταν στην αριστερή όχθη του Δούναβη, υπήρχε μια μικρή ελληνική κοινότητα η οποία δεν διέθετε εκκλησία ούτε σχολείο (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Στο Καλαράσι ζούσαν, επίσης την εποχή αυτή, και άλλοι συγγενείς του βιογραφούμενου, αλλά και συγχωριανοί, με κάποιους από τους οποίους διατηρούσε στενές σχέσεις. Ακόμα κοντά του είχε τους νεότερους αδελφούς του Ιωάννη, Σπυρίδωνα και τον μικρότερο από όλους τους αδελφούς, Νικόλαο, που ήταν γεωπόνος. Ο ίδιος τους είχε προσκαλέσει στην Ρουμανία και εργάζονταν υπό την ηγεσία του. Όμως οι σχέσεις του Παναγή με τους αδελφούς του, δεν ήταν και τόσο καλές και ιδιαίτερα με τον Σπυρίδωνα, στον οποίο δεν έδινε τα δεδουλευμένα του. Έτσι ο τελευταίος αναγκάστηκε να καταθέσει αγωγή εναντίον του μεγάλου του αδελφού στο Πρωτοδικείο Αθηνών το **1901**, διεκδικώντας τα χρήματα αυτά και δικαιώθηκε (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Ο Π. Χαροκόπος, φαίνεται πως κέρδισε πολλά χρήματα από την εκμετάλλευση των κτημάτων και έτσι άρχισε να νοικιάζει και βασιλικά κτήματα. Ασχολήθηκε με εμπορία γεωργικών προϊόντων, με τραπεζικές δραστηριότητες και επιπλέον εισήγαγε νέες γεωργικές επιστημονικές μεθόδους. Μάλιστα ο βασιλιάς Κάρολος Α', τον συμβουλευόταν συχνά σχετικά με ζητήματα που αφορούσαν την καλλιέργεια της γης και τη διοίκηση των κτημάτων του και για τη συμβολή του του απένειμε το εθνικό παράσημο της Ρουμανίας (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Στη δεκαετία του **1890** φαίνεται ότι είχε γίνει σημαντικός παράγοντας της οικονομικής ζωής της Ρουμανίας και συχνές ήταν οι αναφορές του από τον ελληνικό και ρουμανικό Τύπο. Τότε η κρίση έπληξε τη γεωργία και το εμπόριο στη Ρουμανία και ο Παναγής με τους αδελφούς του άρχισε να προετοιμάζει την επιστροφή του στην Ελλάδα. Το **1895** αγόρασε ένα διώροφο μέγαρο στην Αθήνα και από το Φεβρουάριο του **1899** έως τον Απρίλιο του **1900** αγόρασε πέντε χωριά (τσιφλίκια) στη Θεσσαλία. Το Σιμικλή (Πολυνέρι) στα Φάρσαλα, το Ορμάν Τσιφλίκ (Δασοχώρι) στον Τύρναβο και το τμήμα αυτού Καραούλι (το οποίο βρίσκονταν «εκείθεν του Πηνειού» του τέως δήμου Λάρισας, το Μάρκου και τα Καλογρηανά στην Καρδίτσα και την Γιάννουλη του τέως δήμου Τυρνάβου. Η Γιάννουλη είχε έκταση 11.490 τουρκικά στρέμματα και αγοράστηκε έναντι 9.500 τουρκικών λιρών (349.600 δρχ.) από Τούρκους κτηματίες. Το **1902** άρχισε η ανοικοδόμηση του Πύργου Χαροκόπου στη Γιάννουλη (**Εικόνα 7**) (βλ. ενότητα Ο Πύργος Χαροκόπου στη Γιάννουλη και η Ιστορία του)

(Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Εικόνα 7 : Κοσμική συγκέντρωση στον Πύργο Χαροκόπου

(Πηγή : <https://www.larissanet.gr/2018/04/02/o-pyrgos-me-ta-fantasmata-exo-apo-ti-larisa-fot/>).

Τσιφλίκι ονομάζεται η μεγάλη αγροτική περιοχή, ακόμα και ολόκληρο χωριό που ανήκε σε ιδιώτη κατά την περίοδο της οθωμανικής κατάκτησης και στο οποίο δούλευαν υποχρεωτικά οι κολίγοι. Ο ίδιος όρος χρησιμοποιήθηκε αργότερα προκειμένου να περιγράψει το μεγάλο αγρόκτημα, ιδιοκτησία πλουσίων οικογενειών (Ανώνυμος, 2023ε).

Το **1899** που ο Χαροκόπος επέστρεψε στην Ελλάδα (**Εικόνα 8**), τα τσιφλίκια καταλάμβαναν περίπου το 49% της συνολικής έκτασης της Θεσσαλίας. Τα τσιφλίκια αγοράζονταν από πλούσιους Έλληνες της διασποράς και καλλιεργούνταν κυρίως από τους κολίγους {επίμορτοι καλλιεργητές} (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Εικόνα 8 : Η οικογένεια Παναγή Χαροκόπου στη Λάρισα

(Πηγή : <https://ekefalonias.gr/i-oikogeneia-panagi-charokopou-sti-larisa/>).

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις μορφές της μορτιτικής σχέσης: ο τσιφλικούχος κατακρατούσε συνήθως το 1/3 του καθαρού προϊόντος ή σπανιότερα, σε περίπτωση που προσέφερε ο ίδιος τους σπόρους, το 1/2, ενώ τόσο τα κέρδη όσο οι ζημιές αναλαμβάνονταν από κοινού τόσο από τον ιδιοκτήτη, όσο και από τους καλλιεργητές. Όλα αυτά καθορίζονταν από ατομικά αγροληπτικά συμβόλαια. Τότε με την αναγνώριση της πλήρους και απεριόριστης ατομικής ιδιοκτησίας από το ελληνικό κράτος, οι κολίγοι έχασαν το ισόβιο, κληρονομικό και αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα επικαρπίας της γης, το οποίο ίσχυε επί οθωμανικής αυτοκρατορίας και τους προστάτευε από το ενδεχόμενο έξωσης από το τσιφλίκι. Έτσι οι κολίγοι είχαν μετατραπεί σε απλούς αγρομισθωτές (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

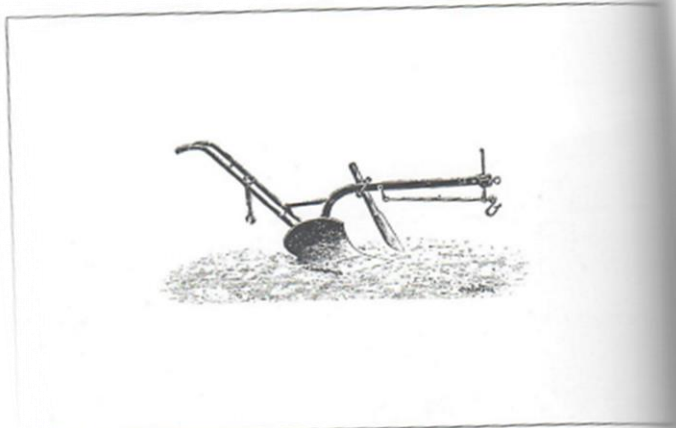
Το **1880** έως **1895** αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα τα τσιφλίκια, στην Ελλάδα, λόγω της πολιτικής του Χ. Τρικούπη που ευνοούσε τους μεγαλογαιοκτήμονες. Ορισμένοι μεγαλογαιοκτήμονες μαζί και ο Π. Χαροκόπος επένδυσαν σε γεωργικές επιχειρήσεις και χρησιμοποίησαν νέες γεωργικές τεχνικές και τεχνολογία (γεωργικά μηχανήματα, αρδευτικά έργα, εντατική καλλιέργεια, λιπάσματα κλπ.) με απώτερο σκοπό την αύξηση της παραγωγής. Μάλιστα συνεργάστηκε και με τους γεωπόνους της περιοχής, έχοντας σαν πρότυπο την γεωργία στην Ευρώπη και στη Ρουμανία. Ο Π. Χαροκόπος μπορεί να θεωρηθεί ένας «μικρομεσαίου» μεγέθους τσιφλικούχος (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Συγκεκριμένα τοπογράφοι μέτρησαν τα κτήματά του, τα διαίρεσαν σε τετράγωνα τμήματα και συνέταξαν «ειδικό τοπογραφικό χάρτη» για κάθε τμήμα, βάσει του οποίου ρυθμιζόταν η σπορά καθενός, ανάλογα με τη γεωλογική του σύσταση. Στα κτήματά του καλλιεργούνταν κυρίως σιτηρά, όπως συνηθιζόταν στα τσιφλίκια, με νέα όμως είδη σπόρων που ήταν κατάλληλοι για τα συγκεκριμένα εδάφη. Επιπλέον εισήγαγε σύγχρονες γεωργικές μηχανές από την Ευρώπη για εντατικότερη καλλιέργεια τις εξής: βαριά σιδερένια δύννα (**Εικόνα 9**) άροτρα, μηχανές για σπορά, αλωνιστικές και θεριστικές μηχανές κ. ά. (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

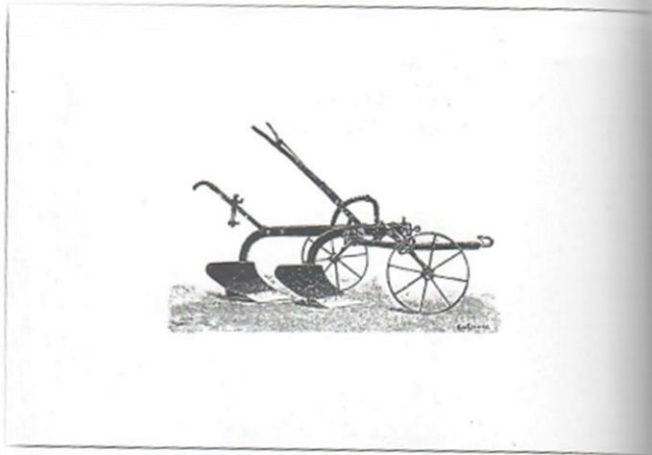
Για να επιτευχθεί καλύτερη απόδοση των αρότρων, σύρονταν από ένα ζευγάρι ημιόνων που το ακολουθούσαν ένα ζευγάρι βοδιών, αντί για δύο ζευγάρια ομοίων ζώων που συνηθίζονταν στα βαριά άροτρα. Στα κτήματα του Χαροκόπου είχαν επίσης κατασκευαστεί και μηχανουργεία για τη συντήρηση των μηχανών, όπου εργάζονταν ειδικοί μηχανικοί. Επιπλέον, έγιναν καθαρισμοί, δενδροφυτεύσεις, υδραυλικά έργα και ανοικοδομήσεις κτιρίων. Το **1899** μετά από συνέντευξη που έδωσε ο ίδιος στην εφημερίδα Θεσσαλία, πίστευε ότι υπήρχε δυνατότητα ανάπτυξης της γεωργίας και μάλιστα είχε μια πρωτοποριακή πρόταση για την εποχή και συγκεκριμένα πρότεινε φόρο επί του καθαρού εισοδήματος (10-12%), ο οποίος δεν θα επιβάρυνε και τους χωρικούς κατά το ήμισυ, όπως οι άλλοι φόροι (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Επίσης, είχε δαπανήσει αρκετά χρήματα για την κατασκευή «προτύπων κολιγικών μονάδων», οι οποίες αντικατέστησαν τις παλιές πλινθόκτιστες κατοικίες των κολίγων («σαρτάρες»), οι οποίες, απέβλεπαν στην υγιεινότερη διαβίωση των κολίγων και συνεπώς στην καλύτερη απόδοση της εργασίας τους. Ωστόσο, το πρόγραμμα αυτό της ανέγερσης νέων κατοικιών δεν ολοκληρώθηκε, πιθανόν λόγω της συζητούμενης από τότε απαλλοτριώσεως των τσιφλικιών (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Ο Χαροκόπος, με τα αγροληπτικά συμβόλαια με τα οποία ρυθμίζονταν οι σχέσεις του με τους κολίγους, προσπάθησε να αυξήσει την παραγωγή των κτημάτων του και να υποχρεώσει τους κολίγους να εργάζονται περισσότερο, με συνέπεια οι τελευταίοι να αντιδράσουν. Έτσι το **1900** έκανε έξωση όλων των χριστιανών καλλιεργητών των κτημάτων Ορμάν Τσιφλίκ (Δασοχώρι), Γιάννουλη και Σιμικλί (Πολυνέρι) και τους αντικατέστησε με Οθωμανούς που προσκάλεσε από τα Γρεβενά. Στην περίπτωση όμως του κτήματος Καλογρηανά Καρδίτσας, το **1900**, οι καλλιεργητές του ζήτησαν να το αγοράσουν και εκείνος δέχτηκε να τους το πουλήσει έναντι 11.000 τουρκικών λιρών. Οι καλλιεργητές έκαναν τις απαραίτητες ενέργειες για την εξαγορά του, όμως οι κυβερνήσεις κωλυσιεργούσαν επί τέσσερα χρόνια. Έτσι το **1907** έγινε δυνατή η εξαγορά του όταν ο Χαροκόπος το δώρισε στο κράτος, με αντάλλαγμα χορήγηση 14.000 δρχ. ετησίως για τη συντήρηση της «Χαροκοπείου Οικοκυρικής και Επαγγελματικής Σχολής» (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

3. Ανλό άροτρο Flötter (1910).

4. Δίνο άροτρο Flötter (1910).

Εικόνα 9 : Απλό και δίνο άροτρο

(Πηγή : Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Μετά την ένωση της Θεσσαλίας με την Ελλάδα **1881**, οι Θεσσαλοί γεωργοί άρχισαν σταδιακά να αγοράζουν κτήματα, από τους Οθωμανούς ιδιοκτήτες τους. Παράλληλα παρατηρείται μια στροφή της γεωργικής πολιτικής του κράτους, η οποία υποστηρίζεται και από τους διανοούμενους της Θεσσαλίας και της Άρτας, να περιορίσει τα τσιφλίκια. Το **1906**, υπάρχει συρροή προσφύγων από την Ανατολική Ρωμυλία και την Ρουμανία. Έτσι το **1907** ψηφίστηκε ο νόμος περί Θεσσαλικού Γεωργικού Ταμείου, σύμφωνα με τον οποίο οι ακτήμονες γεωργοί μπορούσαν να πάρουν δάνεια για να αγοράσουν κλήρους γης από απαλλοτριωμένα τσιφλίκια (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Το **1907** έως το **1914**, χάρη στο Θεσσαλικό Γεωργικό Ταμείο, το ελληνικό κράτος κατόρθωσε να εξαγοράσει το 1/6 της συνολικής επιφάνειας των τσιφλικιών της Θεσσαλίας, τα οποία στη συνέχεια τα μοίρασε σε υψηλότερη τιμή από την τιμή αγοράς σε ακτήμονες καλλιεργητές, ντόπιους και πρόσφυγες από την Ανατολική Ρωμυλία και τη Ρουμανία. Επίσης, ο Π. Χαροκόπος, αλλά και άλλοι κεφαλαιούχοι της διασποράς, ασχολήθηκαν με το χρηματιστικό και τραπεζικό κλάδο και μάλιστα ο Παναγής ίδρυσε δικό του τραπεζικό γραφείο (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Γενικά υπήρξε αρκετά σημαντικός παράγοντας στην οικονομική ζωή της χώρας κατά την **πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα**. Οι χρηματοοικονομικές του δραστηριότητες δεν απέβλεπαν μόνο στη συσσώρευση κέρδους, αλλά και στη βελτίωση της οικονομικής ζωής του τόπου. Στην διαθήκη (**1910**) του αναφέρεται ότι η περιουσία του -κινητή και ακίνητη- ανερχόταν σε 7 εκατομμύρια περίπου. Συνεπώς ήταν ένας από τους πλουσιότερους κατοίκους της ελληνικής πρωτεύουσας την εποχή αυτή (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Η Κοινοφελής Δραστηριότητα του Π. Χαροκόπου ήταν έντονη και αναπτύχθηκε κυρίως κατά την παραμονή του στην Ρουμανία. Αρχικά, η δραστηριότητα αυτή είχε αναπτυχθεί στο επίπεδο εισφορών σε εράνους ανάμεσα στους Έλληνες της Ρουμανίας, με αποδέκτη την Ελλάδα, για εθνικούς ή για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Το **1885** χρηματοδότησε το στρατό, κατά την επιστράτευση που είχε κηρύξει η ελληνική κυβέρνηση. Το **1899** χρηματοδότησε την ανέγερση της Ελληνικής Εκκλησίας στο Βουκουρέστι (το σχέδιο της οποίας εκπόνησε ο Γερμανός αρχιτέκτονας A. Lardel) και τη σύσταση Ιδρύματος Προικοδοτήσεως νεαρών Ρουμανίδων των οποίων οι γονείς καλλιεργούσαν τα κτήματα τα οποία νοίκιαζε. Η ελληνική εκκλησία του Βουκουρεστίου θα αποτελούσε, σύμφωνα με τη βούληση του ιδρυτή της, σύμβολο της διαχρονικής ενότητας του Ελληνισμού και θα ήταν αφιερωμένη στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Αντιπρόσωπος του αρχιτέκτονα ορίστηκε ο διακεκριμένος μαρμαρογλύπτης Νικόλαος Χαλεπάς από την Τήνο, ο οποίος είχε εγκατασταθεί στο Βουκουρέστι και στο ναό εργάστηκαν μόνο Έλληνες υπό την επίβλεψη του (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Το **1901** χρηματοδότησε την αγιογράφηση του ναού (από τον Κεφαλλονίτη αγιογράφο και ζωγράφο Κωνσταντίνο Λιώκη-Λειβαδά) και το **1902** την κατασκευή μαρμάρινου τέμπλου (η οποία πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα από πεντελικό μάρμαρο από τον γλύπτη Θεόδωρο Τόμπρο και σύμφωνα με τα σχέδια του Κεφαλλονίτη αρχιτέκτονα Αναστάσιου Μεταξά) σε αυτόν. Το **1903** κατασκευάστηκε ο μαρμάρινος άμβωνας, τα στασίδια και το σιδερένιο κιγκλίδωμα που περιβάλλει το ναό και το πρεσβευτικό μέγαρο (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Λόγω της δωρεάς της ανέγερσης της Ελληνικής Εκκλησίας, ο Π. Χαροκόπος και οι αδελφοί του απέκτησαν μεγάλη φήμη. Το **1899** ο τέως βασιλιάς της Ελλάδας Γεώργιος ο Α' του απένειμε το Χρυσό Σταυρό του Βασιλικού Τάγματος του Σωτήρος. Όσον αφορά τη σύσταση του «Προικίου Καθιδρύματος», σκοπός του ήταν η ετήσια προικοδότηση δέκα άπορων κοριτσιών, θυγατέρων των Ρουμάνων αγροτών στο χωριό Roseti, όπου ο Παναγής είχε ξεκινήσει την επαγγελματική του δραστηριότητα (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Ο Χαροκόπος ασχολήθηκε με την πολιτική το **1910**, την εποχή περίπου που είχε ξεκινήσει το στρατιωτικό κίνημα στο Γουδί (**1909**), από τον «Στρατιωτικό Σύνδεσμο» και απηχούσε την λαϊκή δυσαρέσκεια για την άσχημη οικονομική κατάσταση της χώρας και την αποτυχία της εθνικής πολιτικής (ήττα στον ελληνοτουρκικό πόλεμο το 1897, αδιέξοδα στο Μακεδονικό και στο Κρητικό Ζήτημα). Το όνομά του συμπεριλήφθηκε αρχικά στο βενιζελικής απόχρωσης ψηφοδέλτιο της «Ένωσης Γεωπόνων και Γεωργών» και αργότερα στο ψηφοδέλτιο της «Ένωσης των Ελληνικών Σωματίων», καθώς και στο «Λαϊκό Συνδυασμό Φιλελευθέρων» (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Κατά την προεκλογική του εκστρατεία ο Χαροκόπος, δεν πραγματοποίησε ομιλίες και περιοδείες, όμως τον υποστήριξαν τα σωματεία και τον πρόβαλε ο Τύπος της εποχής. Στόχος του ήταν η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, ο εκσυγχρονισμός της γεωργίας, πίστευε στο βαθμιαίο μετασχηματισμό των κολίγων σε ιδιοκτήτες και για εθνικούς λόγους και γενικά οι προτάσεις του εξέφραζαν τα αιτήματα της εποχής. Έτσι πανηγυρική ήταν η νίκη του στις εκλογές της 28^{ης} Νοεμβρίου με το κόμμα του Βενιζέλου. Δυστυχώς όμως, δεν πρόλαβε όμως να πραγματοποιήσει τα σχέδιά του, ούτε να αναλάβει την προσωρινή προεδρία της Βουλής, ως ο μεγαλύτερος σε ηλικία βουλευτής, διότι αρρώστησε και στις 8 Οκτωβρίου **1911** πέθανε (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Σύνδεση του πύργου του Χαροκόπου με το ίδρυμα Μπενάκη και το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Ο Χαροκόπος είχε χτίσει για λογαριασμό του, το Μέγαρο Χαροκόπου στην Αθήνα, το οποίο πούλησε στον Εμμανουήλ Μπενάκη το **1910** (σημερινό Μουσείο Μπενάκη, **Εικόνα 10**) (Βατόπουλος, 2022). Ο Εμ. Μπενάκης (ομογενής μεγαλοεπιχειρηματίας από την Αίγυπτο) ήταν γνωστός του Χαροκόπου από το Διοικητικό Συμβούλιο της «Γεωργικής Εταιρείας» στο οποίο συμμετείχαν και οι δύο άνδρες (Γεωργιτσόγιαννη, 2000). Ο Χαροκόπος το **1902**, παράλληλα με την ανοικοδόμηση του πύργου στη Γιάννουλη, σχεδιάζει, με αρχιτέκτονα πάντα το Μεταξά, τη Χαροκόπειο Σχολή Οικοκυρικών στην Καλλιθέα, σημερινό Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο (**Εικόνα 11**) και άλλα κτίρια και οικίες της οικογένειας (Βατόπουλος, 2022).

Εικόνα 10 : Μουσείο Μπενάκη

(Πηγή

:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF_%CE%9C%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%AC%CE%BA%CE%B7#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Benaki_Museum_Athens.JPG

Εικόνα 11: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

(Πηγή : <https://www.hua.gr/index.php/el/photografies>).

Η πρώτη αναγγελία για την ίδρυση μιας πρότυπης Οικοκυρικής και Επαγγελματικής Σχολής για γυναίκες από τον Π. Χαροκόπο δημοσιεύτηκε από τον Τύπο το **1906**, όταν εκείνος παρουσιάστηκε στην πριγκίπισσα Σοφία και της ζήτησε να αναλάβει την υψηλή προστασία και διοίκηση της σχολής που σκεπτόταν να ιδρύσει, σύμφωνα με τα πρότυπα του εξωτερικού. Την ίδια χρονιά, αγόρασε το οικοπέδο στην Καλλιθέα και ανέθεσε το σχεδιασμό των κτιρίων στον αρχιτέκτονα Α. Μεταξά, ο οποίος πραγματοποίησε ταξίδια στην Δυτική Ευρώπη, σύμφωνα με εντολή του Χαροκόπου και έκανε έρευνα για την αρχιτεκτονική, την οργάνωση και την λειτουργία των εκεί οικοκυρικών σχολών (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Το **1908**, συντάχθηκαν το καταστατικό, ο κανονισμός και το πρόγραμμα της σχολής και τυπώθηκαν το ίδιο έτος, με ενέργειες του Χαροκόπου. Το όνομά της θα ήταν «Χαροκόπειος Οικοκυρική και Επαγγελματική Σχολή Θηλέων» και θα περιλάμβανε τρία τμήματα, Οικοκυρικό, Επαγγελματικό, υπηρετριών και απογευματινά τμήματα για εργαζόμενες το πρωί γυναίκες. Το **1914**, εγκρίθηκε η ανέγερση και λειτουργία της σχολής και το επόμενο έτος, τέθηκε με επισημότητα θεμέλιος λίθος. Το **1916** άρχισε να χτίζεται το κεντρικό κτίριο της σχολής και η σχολή άρχισε να λειτουργεί, λόγω των εθνικών περιπετειών, το **1929** (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Το **1990** ιδρύθηκε το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, το οποίο στεγάζεται στα ήδη υπάρχοντα κτίρια που ανακαινίστηκαν **1993-1994**, με δαπάνη του δημοσίου. Στο πανεπιστήμιο λειτουργούν σε πρώτη φάση το τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, το τμήμα Επιστήμης Διαιτολογίας-Διατροφής και το τμήμα Γεωγραφίας. Με την ίδρυση του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου πραγματοποιήθηκε το όραμα το Π. Χαροκόπου, το οποίο δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει όσο ήταν εν ζωή. Το ίδρυμα το οποίο δημιούργησε επιβίωσε και αναπτύχθηκε παρά τις αντιξοότητες που

συνάντησε, διότι είχε δυνατότητες προοπτικής, διάρκειας και προσαρμογής. Το μέλλον τον δικαίωσε. Η επιθυμία του αυτή έγινε πραγματικότητα (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Ο Π. Χαροκόπος υπήρξε μια σημαντική και πολύπλευρη προσωπικότητα, από τους αξιότερους εκπροσώπους του Ελληνισμού της διασποράς της εποχής του. Ήταν αυτοδημιούργητος και κατάφερε να πλουτίσει χάρη στην ικανότητά του να εντοπίζει και να αξιοποιεί ευκαιρίες.

Ήταν αυστηρός στη μορφή, με διεισδυτικό βλέμμα, οξυδέρκεια, νευρώδης και λιπόσαρκος. Εργατικός, δραστήριος, αλλά και ικανότατος και ευέλικτος επιχειρηματίας. Απέφευγε την προβολή και πίστευε στις πατροπαράδοτες αξίες. Άνθρωπος πρακτικός, με κατασταλαγμένες απόψεις, κύρος και ήθος. Φειδωλός στις χρηματικές του συναλλαγές, σκληρός σε ορισμένες περιπτώσεις, αλλά και γενναιόδωρος όταν χρειαζόταν. Ήξερε να επιλέγει τους κατάλληλους συνεργάτες, αλλά συνήθως προτιμούσε να συνεργάζεται με στενούς συγγενείς και συμπατριώτες του. Στη ζωή του ήταν μοναχικός, λιτός, μακριά από κοσμικότητες, αλλά ταυτόχρονα διατηρούσε σχέσεις με το παλάτι, τους οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες της εποχής. Η προσωπική του ζωή, αλλά και των αδελφών του κατά την περίοδο διαμονής του στη Ρουμανία, παραμένει άγνωστη. Το μόνο γνωστό είναι ότι και οι τέσσερις αδελφοί παρέμεναν άγαμοι και την ίδια περίοδο ο Παναγής επισκέφτηκε την Ελλάδα, την Κωνσταντινούπολη και την Ευρώπη. Ο Χαροκόπος συνέβαλε στον εκσυγχρονισμό της γεωργίας στη Ρουμανία, αλλά και στην Ελλάδα. Δραστηριοποιήθηκε, επίσης, για την ανάπτυξη της βιοτεχνίας/βιομηχανίας στην Ελλάδα και συνέβαλε στη διαμόρφωση του χρηματιστηριακού-τραπεζικού κλάδου της χώρας την πρώτη δεκαετία του **20^{ου} αιώνα** (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Βέβαια, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, υπήρχαν περιστατικά σκληρότητας και εκμετάλλευσης απέναντι στους κολίγους και οι σχέσεις τους δεν ήταν και πολύ καλές. Επίσης, δεν ήταν πολύ καλή η σχέση του με τον αδελφό του Σπυρίδωνα, με τον οποίο είχαν δικαστική διαμάχη για τα δεδουλευμένα του τελευταίου. Γενικά όμως, η προσφορά του ήταν σημαντική στην παιδεία, την οικονομία, την θρησκεία, την τέχνη και την κοινωνία (Γεωργιτσόγιαννη, 2000).

Ο Πύργος του Χαροκόπου στη Γιάννουλη και η Ιστορία του

Θεωρείται από τα μεγαλύτερα αρχοντικά της Θεσσαλίας (**Εικόνα 12, 14**), ποτισμένο με μνήμες προσωπικοτήτων της τέχνης και της πολιτικής, με κυριότερη αυτή της Μελίνας Μερκούρη, που υπήρξε κάποτε σύζυγος του τσιφλικά Παναγή Χαροκόπου του νεότερου, μέλος της δυναστείας Χαροκόπου (**Εικόνα 13**) (Τσολάκης, 2014).

Εικόνα 12 : Πύργος Χαροκόπου και στο βάθος η περιοχή της Γιάννουλης

(Πηγή : <https://www.facebook.com/142917062738965/posts/218817238482280/>).

Εικόνα 13 : Παναγής Χαροκόπος – Μελίνα Μερκούρη

(Πηγή : <https://www.iellada.gr/istoria/pyrgos-harokopoy-i-istoria-piso-apo-entyposiako-konaki-opoy-ezise-i-melina-merkoyri-meta-ton>).

Εικόνα 14 : Πύργος Χαροκόπου και περιβάλλον χώρος

(Πηγή : <https://www.facebook.com/142917062738965/posts/218817238482280/>).

Αποτελούσε μέρος του τσιφλικιού της Γιάννουλης, το οποίο είχε έκταση 14.343 τουρκικά στρεμμάτα και συνόρευε περιμετρικά με τις περιφέρειες των χωριών Γιάννουλης, Βέη Τατάρ (Φαλάνη), Καζακλάρ (Αμπελώνας), Κουλούρι και Καλύβια, ενώ μελλοντικά θα αποτελούσε τον «Πύργο του Χαροκόπου» (Καραγεώργου, 2013). Το **1902** άρχισε η ανοικοδόμηση του Πύργου, σύμφωνα με τα σχέδια του αρχιτέκτονα Ι. Μεταξά (Τσολάκης, 2014).

Τα σχέδια του Μεταξά, είναι επηρεασμένα από τα αρχιτεκτονικά ρεύματα που επικρατούν στις αρχές του **20^{ου} αιώνα** (νεοκλασικισμός, εκλεκτισμός κ.α.) ειδικά δε, στον «Πύργο Χαροκόπου» αυτές οι επιρροές πλαισιώνονται από ρουστίκ λεπτομέρειες, όπως για παράδειγμα οι εμφανείς ακρογωνιαίοι λίθοι, που προσδίδουν στο επιβλητικό για την εποχή κτίριο έναν αγροτικό χαρακτήρα, εναρμονίζοντάς το με το φυσικό τοπίο (Βατόπουλος, 2022).

Εικόνα 15 : Πύργος Χαροκόπου

(Πηγή : <https://www.facebook.com/142917062738965/posts/218817238482280/>).

Είναι ένα λιθόκτιστο κτίσμα με προεξέχοντα πύργο (**Εικόνα 15**). Αποτελείται από : τον ανεμόμυλο με τις δεξαμενές, αποθήκες, ξηραντήρια, στάβλοι, ορνιθώνας, αρτοποιείο, αμαξοστάσιο, πλυντήριο. Το κυρίως κτίριο περιβάλλεται, ανατολικά από ψηλό λιθόκτιστο μαντρότοιχο, και νότια από ψηλό σιδερένιο κιγκλίδωμα, ενώ βόρεια και δυτικά του απλώνεται ένα παραλληλόγραμμο συγκρότημα βοηθητικών κτιρίων, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως. Το κυρίως κτίριο, αποτελείται από δύο ορόφους, ημιυπόγειο και έναν προεξέχοντα πύργο, ο οποίος το καθιέρωσε στην τοπική μνήμη ως «Πύργος Χαροκόπου». Μια μεγάλη μαρμάρινη σκάλα, η οποία βρίσκεται στη νότια πλευρά του σπιτιού οδηγεί στην πλακόστρωτη βεράντα εκεί όπου βρίσκεται και η κύρια είσοδος του «αρχοντικού», περιφρουρούμενη από μια βαριά σιδερένια διακοσμημένη πόρτα με μεταλλικούς ήλιους (**Εικόνα 16**) (Ανώνυμος, 2020).

Εικόνα 16 : Λεπτομέρεια από πόρτα στην κύρια είσοδο του αρχοντικού

(Πηγή : <https://www.larissanet.gr/2018/04/02/o-pyrgos-me-ta-fantasmata-exo-apo-ti-larisa-fot/>).

Μεγάλη εντύπωση προξενούσε στους περαστικούς, η ψηλή ανεμογεννήτρια, η οποία βρισκόταν στην είσοδο του περιβάλλοντος χώρου του πύργου. Ήταν προσαρμοσμένη σε μια πέτρινη βάση πάνω από πηγάδι και τα μεταλλικά της πτερύγια με την περιστροφή έδιναν κίνηση σε μια φτερωτή που αντλούσε νερό από το πηγάδι. Οι κάτοικοι της Γιάννουλης ονόμαζαν την κατασκευή αυτή, ανεμόμυλο, άλλοι δε ανεμοδείκτη (**Εικόνα 17**) (Παπαθεοδώρου, 2022).

Εικόνα 17 : Ανεμογεννήτρια στον περιβάλλοντα χώρο του πύργου Χαροκόπου

(Πηγή:

https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2Fsearch%3Fclient%3Dms-android-xiaomi-rvo3%26sxsrf%3DAB5stBg159GbVZy_GsOABuBnRkuEcbCCaw%253A1688884240516%26q%3D%25CE%25BB%25CE%25AC%25CF%2581%25CE%25B9%25CF%2583%25CE%25B1%2520%25CE%25B1%25CE%25BD%25CE%25B5%25CE%25BC%25CF%258C%25CE%25BC%25CF%2585%25CE%25BB%25CE%25BF%25CF%2582%26tbn%3Dbks%26sa%3DX%26ved%3D2ahUKEwi92OOJgIGAAXUA2AIHHQ0iAPsQ0pQJegQIChAB%26biw%3D393%26bih%3D733%26dpr%3D2.75%26fbclid%3DIwAR3q6Px4oEGNVmFIVQg7ye130Q7q3ryxpGR2EtRqTqn3Higu1LrGALRBLPU&h=AT2D10bC79MQuXKIrQXACOR6tMoraC59xPudBaPOBSGrHPbWOxxt7T4XwwGE6ScToNJ1cPLxvXJvjFyswFxp9cvpz6P7JZpApA5BvG_ZEYDrUZ3T-hRhgzdHavyB3UgSZkNO8IVXJ8AoOfiF3r8Raw).

Σύμφωνα με μαρτυρίες, επί γερμανικής κατοχής ο «Πύργος Χαροκόπου» είχε επιταχθεί και αποτελούσε την κατοικία του τότε Γερμανού διοικητή της Λάρισας. Στο κτίσμα είχαν εγκατασταθεί αντιαεροπορικά πυροβόλα, τα οποία ειδοποιούσαν με τρεις βολές τα γερμανικά στρατεύματα για επικείμενη έλευση συμμαχικών αεροπορικών βομβαρδιστικών. Παράλληλα, όμως ειδοποιούνταν και ο κόσμος, που εν τω μεταξύ είχε μάθει το «συνθηματικό», αναζητώντας έγκαιρα προφύλαξη, σε υποτυπώδη καταφύγια (Παπαθεοδώρου, 2022).

Το **1988** το κτίσμα (κονάκι) κρίθηκε διατηρητέο από την τότε υπουργό Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη, την παλιά του αρχόντισσα. Ο Πύργος Χαροκόπου συνδέεται και με τη Μελίνα Μερκούρη από τον πρώτο της γάμο, με τον Παναγή Χαροκόπο τον νεότερο (**1939**). Έχει μείνει στη μνήμη παλαιών Λαρισαίων η εικόνα της νεαρότατης Μελίνας να τρέχει ιππεύοντας ένα λευκό άλογο, όταν επισκεπτόταν το κτήμα (Βατόπουλος, 2022).

Σήμερα το κτίσμα που βλέπει κανείς στο δρόμο για τη Γιάννουλη αποτελεί ζωντανή εικόνα αυτού του μαρασμού, απομεινάρι ενός παρελθόντος που έσφυζε από ζωή και δημιουργία.

Άλλα σημαντικά κονάκια της Θεσσαλίας που σώζονται μέχρι σήμερα είναι τα εξής:

Κονάκι Αβέρωφ

Εικόνα 18 : Κονάκι Αβέρωφ

(Πηγή

<https://www.eleftheria.gr/%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1/item/7702.html>).

Η οικογένεια Αβέρωφ, είχε στην κατοχή της από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, ένα μεγάλο αγρόκτημα στις παρυφές της πόλης, το οποίο καλλιεργούσαν συστηματικά και κάθε καλοκαίρι για λίγους μήνες ολόκληρη η οικογένεια μετακόμιζε εδώ. Το αρχικό κονάκι του Αβέρωφ βρίσκονταν κοντά στο εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία στη συνοικία Νεράιδα της Λάρισας. Ανήκε στο Γεώργιο Αβέρωφ, τον ευεργέτη που χάρισε το θωρηκτό Αβέρωφ στο Ελληνικό κράτος. Μετά την καταστροφή του αρχικού κονακιού, μετακόμισε η οικογένεια Αβέρωφ στο κονάκι που σώζεται μέχρι σήμερα (Εικόνα 18), στη Νέα Πολιτεία. Το κονάκι αποτελείται από δύο διώροφα κτίρια τα οποία γεφυρώνονται με μια συνδετήρια πτέρυγα (Κακάρας, 2015).

Κονάκι των Πελαργών στη Γυρτώνη

Εικόνα 19 : Κονάκι των πελαργών

(Πηγή : <https://www.larissanet.gr/2022/05/02/i-epochi-ton-pelargon-eftase-sta-choria-tis-pe-larissas/>).

Λέγεται έτσι διότι στα ερείπια του μεγάλου κονακιού φωλιάζουν κάθε χρόνο οι πελαργοί της περιοχής με τις οικογένειές τους, προμηνύοντας την άνοιξη στον θεσσαλικό κάμπο. Το κονάκι της Μπάκραϊνας είναι ένα τριώροφο νεοκλασικό αρχοντικό χτισμένο από τους αδερφούς Κουλουμόπουλους, το **1870** περίπου, οι οποίοι ήταν και οι ιδιοκτήτες του τσιφλικιού, με έκταση 36.000 στρέμματα. Το κονάκι δεσπόζει σήμερα (**Εικόνα 19**), στον οικισμό της Γυρτώνης Ν. Λάρισας που αναπτύχθηκε γύρω από τα ερείπια των εγκαταστάσεων του τσιφλικιού (Ανώνυμος, 2022).

Κονάκι Φασούλα

Εικόνα 20 : Κονάκι Φασούλα

(Πηγή : <http://7gym-laris.lar.sch.gr/ergasies/KONAKIA/konakifasoula.htm>).

Στο δρόμο για το Συκούριο, στην Αμφιθέα βρίσκεται το κονάκι του Σπύρου και Ηλία Φασούλα (**Εικόνα 20**), οι οποίοι προέρχονταν από τους Καλαρρύτες της Ηπείρου. Δημιούργησαν εκεί ένα από τα μεγαλύτερα τσελιγκάτα της περιοχής της Λάρισας αλλά και το τελευταίο, μάρτυρας μιας άλλης εποχής, στου οποίου τους χώρους περπάτησαν επώνυμοι, πολιτικοί και επιστήμονες. Οι δύο αδελφοί ήρθαν στη Λάρισα το **1915** για να αγοράσουν αυτό το κτήμα των 10.000 στρεμμάτων για βοσκή των κοπαδιών τους. Μέχρι τότε νοίκιαζαν την έκταση από το Χαροκόπο. Περνούσαν στο κονάκι τους χειμερινούς μήνες, ενώ το καλοκαίρι ανέβαιναν στους Καλαρρύτες. Το κονάκι ήταν ένα αληθινό εργαστήριο για την Παρασκευή τυριών και διατηρείται ακόμα και σήμερα (Ανώνυμος, 2023στ).

Εικόνα 21 : Κονάκι Λύτρα

(Πηγή :

<https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=%CE%9A%CE%BF%CE%BD%CE%AC%CE%BA%CE%B9+%CE%9B%CF%8D%CF%84%CF%81%CE%B1+%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD%CE%B1#vhid=pmkYWH8PQziDBM&vssid=1>).

Ο Δημοσθένης Λύτρας, ο οποίος ήταν μεγαλοκτηνοτρόφος από την Αβδέλλα Γρεβενών, αγόρασε το κονάκι και μια έκταση 1500 στρέμματα περίπου από τον Ελβετό Ρεκ μεγαλοτσιφλικά. Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας όλη αυτή η περιοχή ανήκε στον Τούρκο Χασάν μπέη και ονομαζόταν Χασάμπαλη. Η περιοχή είναι ονομαστή για τα μάρμαρά της. Γύρω από το κονάκι υπήρχαν πολλά κτίσματα, οικίες κολίγων του τσιφλικιού, οι οποίοι μετακινήθηκαν αργότερα προς το Ομορφοχώρι. Όλα αυτά κατεδαφίστηκαν από το Δημοσθένη Λύτρα, όταν αγόρασε ένα μικρό μέρος του πρώην τσιφλικιού το **1943**. Το μεγαλύτερο μέρος του πουλήθηκε τμηματικά από τον Ελβετό από το φόβο των απαλλοτριώσεων, που ξεκίνησαν το **1923**. Ο σημερινός ιδιοκτήτης του κονακιού (Εικόνα 21), Νίκος Λύτρας, το ανακαίνισε με πολύ πετυχημένες αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις και φιλοδοξεί να το αναδείξει σε ένα πρωτότυπο εικαστικό κέντρο (Ανώνυμος, 2019).

Κονάκι Κυζερίδα

Εικόνα 22 : Κονάκι Κυζερίδα

(Πηγή : <http://7gym-laris.lar.sch.gr/ergasies/KONAKIA/konakikyziridi.htm>).

Το κονάκι του Παναγιώτη Κυζερίδα (**Εικόνα 22**), βρίσκεται στο Πολυνέρι Φαρσάλων και αποτελεί αξιόλογο και αντιπροσωπευτικό δείγμα τσιφλικόσπιτου, αλλά και σημείο αναφοράς για τους κατοίκους της περιοχής, μια και είναι συνδεδεμένο με τον αγώνα των κολίγων της Θεσσαλίας για δικαιότερη κατανομή γης. Χτίστηκε το **1485** από Βενετσιάνους και στη συνέχεια το πήραν Τούρκοι μπέηδες και πασάδες μέχρι την απελευθέρωση της Ελλάδας, Το **1900** περιήλθε στον Γεράσιμο Χαροκόπο. Το τσιφλίκι ήταν πάνω από 60.000 στρέμματα Αργότερα το κονάκι περιήλθε στον Παναγή Χαροκόπο και στη συνέχεια το αγόρασε πλούσιος εργοστασιάρχης από την Τεργέστη της Ιταλίας. Από αυτόν το κληρονόμησε η οικογένεια Πάντου και οι κληρονόμοι της το πούλησαν το **1986** στον Παναγιώτη Κυζερίδα, καθηγητή και διπλωμάτη της Ιταλίας που κατάγεται από το Πολυνέρι, ο οποίος και το ανακαίνισε. Ο κ. Κυζερίδης είναι μόνιμος κάτοικος Ρώμης και τη συντήρηση του κονακιού και την καλλιέργεια των γύρω χωραφιών έχει αναθέσει σε έναν επιστάτη μόνιμο κάτοικο στο Πολυνέρι (Ανώνυμος, 2023ζ).

Κονάκι Βασιλείου στον Παλαιόμυλο Φαρσάλων

Εικόνα 23 : Κονάκι Παλαιόμυλου Φαρσάλων

(Πηγή :

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1824807367741539&set=pcb.1824808341074775>).

Στον Παλαιόμυλο Φαρσάλων σώζεται ένα παραδοσιακό κονάκι (**Εικόνα 23**), χαρακτηριστικό δείγμα τσιφλικόσπιτου του **20^{ου} αιώνα** στην περιοχή της Θεσσαλίας. Το κυρίως κτίσμα είναι διάωροφο, εξολοκλήρου λιθόδητο, με προστώο στην είσοδο, που στηρίζει μικρό μπαλκόνι με χτιστό στηθαίο στον πρώτο όροφο. Η στέγη σχημάτιζε τριγωνικό αέτωμα στην πρόσοψη του κτιρίου. Εκτός από τη γραμμή των γωνιόλιθων η υπόλοιπη επιφάνεια του εξωτερικού κελύφους ήταν καλυμμένη με ασβεστοκονίαμα ωχρού χρώματος, ενώ το περίγραμμα των ανοιγμάτων των θυρών και των παραθύρων υπογραμμίζεται αρχιτεκτονικά με ένα οδοντωτό πλαίσιο οπτόπλινθων (τούβλων), αφημένων στο φυσικό τους χρώμα, ενώ έχουν όλα τα περιβάλλοντα αυτού κτίσματα. Το κονάκι έχει κηρυχθεί διατηρητέο μνημείο, αλλά η κατάσταση διατήρησής του είναι δραματικά κακή (Ανώνυμος, 2023ζ).

Λάρισα ιστορικά και στατιστικά στοιχεία

Η Λάρισα είναι πόλη της Θεσσαλίας και έδρα του δήμου Λαρισαίων. (**Εικόνα 24**). Το όνομα της Λάρισας είναι προελληνικό πελασγικής προέλευσης και ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένο στον ελλαδικό χώρο και σημαίνει ισχυρά οχυρωμένος λόφος ή ακρόπολη. Επίσης, σύμφωνα με τη μυθολογία χτίστηκε την πελασγική περίοδο από τον ήρωα Λάρισσο γιο του Πελασγού. Είναι πανάρχαια πόλη και κατοικείται εδώ και 4.000 χρόνια. Οι αρχαιολογικές έρευνες μαρτυρούν ότι η περιοχή της Λάρισας κατοικείται κατά την Παλαιολιθική περίοδο. Την εξουσία της πόλης την

είχαν μέχρι το τέλος της κυριαρχίας των Μακεδόνων, οι Θεσσαλοί Αλευάδες. Η Λάρισα είχε κόψει νόμισμα και αρχαία κέρματα, κάποια από τα οποία έχουν διασωθεί. Εκεί έζησε και πέθανε ο Ιπποκράτης, ο πατέρας της Ιατρικής, σε ηλικία 90 χρονών, ο οποίος τάφηκε στην περιοχή μεταξύ Γυρτώνης, Τυρνάβου και Λαρίσης (Ανώνυμος, 2023η).

Κατά τη σύγχρονη εποχή, στην Λάρισα και στις γειτονικές περιοχές εγκαταστάθηκε μεγάλος πληθυσμός προσφύγων από την Ανατολική Ρωμυλία, τη Μ. Ασία, την Καππαδοκία και τον Πόντο. Αυτό είχε ως συνέπεια, να δημιουργηθούν νέες γειτονιές, σε πόλεις μικρών διαστάσεων. Ενώ υπέστη μεγάλες καταστροφές, από τους βομβαρδισμούς των ιταλικών αεροπλάνων το **1941** (Ανώνυμος, 2023η).

Εικόνα 24 : Λάρισα, δήμος Λαρισαίων

(Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CE%9B%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%AF%CF%89%CE%BD#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Dimos_Lariseon_Road.png).

Ο Δήμος Λαρισαίων έχει 164.095 μόνιμους κατοίκους (απογραφή του 2021) και έκταση 335,12 km² (Δήμος Λαρισαίων, 2023θ). Η πόλη της Λαρίσης, έχει 148.562 μόνιμους κατοίκους, έκταση περίπου 88 km² και υψόμετρο 70 m. Αποτελεί σημαντικό εμπορικό κέντρο και κόμβο επικοινωνιών και συγκοινωνιών, ενώ σημαντική είναι η αγροτική της παραγωγή καθώς βρίσκεται στην Θεσσαλική Πεδιάδα (Ανώνυμος, 2023η).

Γιάννουλη ιστορικά και στατιστικά στοιχεία

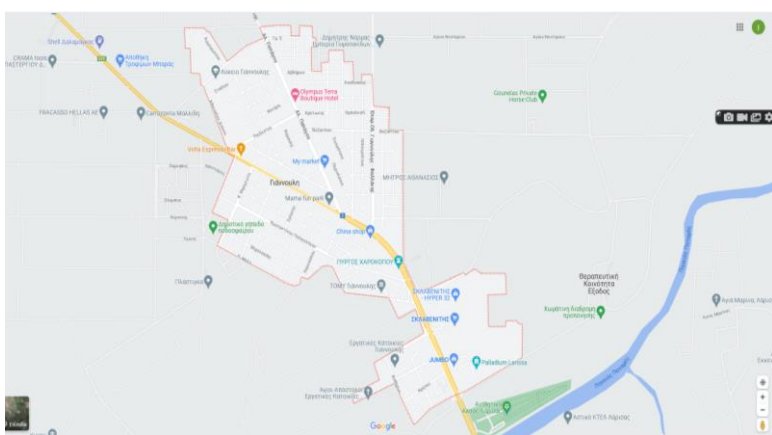
Η Γιάννουλη κατοικείται κατά την αρχαιολογική έρευνα, από την Νεολιθική εποχή και μάλιστα υπάρχουν οι εξής Νεολιθικοί οικισμοί ή αλλιώς Μαγούλες (βλ. ενότητα Μαγούλες) : **Οικισμός στη Μαγούλα Αράπκουλε ή πρόχωμα Μάλαμα**, τοποθετείται στα 2 km² Βόρεια-βορειοδυτικά της Γιάννουλης και βρέθηκε κεραμική της αρχαιότερης νεολιθικής εποχής, της νεότερης και της εποχής του χαλκού. **Οικισμός στη Μαγούλα** 500 m νότια – νοτιοανατολικά της Γιάννουλης, δεξιά του δρόμου Λάρισας – Τυρνάβου όπου βρέθηκε κεραμική της νεότερης νεολιθικής εποχής, των ιστορικών χρόνων και της μεταβυζαντινής εποχής και συνεπώς αποδεικνύεται ότι η ζωή εδώ συνεχίστηκε για πολλούς αιώνες. **Οικισμός στη Μαγούλα της Παιδόπολης**, 1,5 km στα νοτιοανατολικά της Γιάννουλης. Η κεραμική του οικισμού αυτού είναι της εποχής του χαλκού, της ελληνιστικής και της μεταβυζαντινής εποχής. **Οικισμός στη Μαγούλα Μάρμαρα**, ανατολικά του δρόμου Γιάννουλης – Αμπελώνα. Η κεραμική του οικισμού αυτού είναι ποικίλη από την αρχαιότερη νεολιθική και ελληνιστική εποχή. **Οικισμός στη Μαγούλα πρόχωμα του Καραβίδα** 1,2 περίπου km στα νοτιοδυτικά της Γιάννουλης. Η κεραμική του οικισμού είναι της Νεότερης Νεολιθικής, της εποχής του χαλκού και της κλασικής εποχής. **Οικισμός στη Οτζάκι Μαγούλα** εκεί βρέθηκε ειδώλιο «ο γυναικείος κορμός» ένα αληθινό αριστούργημα. Τέλος, ο σημαντικότερος νεολιθικός οικισμός είναι της **“Αράπη Μαγούλας“**, όπου το **1955** βρέθηκαν εκεί μετά από εκσκαφή, βραχιόλια, ενώτια, επεξεργασμένα όστρακα, βλήμα σφενδόνης, πέλεκυς, τριπτήρας, σφοντύλι, σφυριά, κ.α. (Ψιλόπουλος, 2024).

Το όνομά της το πήρε από ένα διαζύγιο που καταγράφηκε στο κώδικα της Μητρόπολης της Λάρισας μεταξύ του Ν. Γουνιτζιώτη και της Μαλάμω, από το χωριό Γιαννόγλου, το **1691**. Συνεπώς συμπεραίνεται ότι το αρχικό όνομα του οικισμού ήταν Γιαννόγλου και ότι αυτός ιδρύθηκε πριν το 1691. Το όνομα αυτό το πήρε από κάποιον που ονομαζόταν Γιαννόγλου και είχε στην ιδιοκτησία του την περιοχή, ήταν μεγαλοκτηματίας και όπως φαίνεται, Έλληνας (Ψιλόπουλος, 2024).

Μετά την Μικρασιατική καταστροφή, πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη θα ήταν οι νέοι κάτοικοι της Γιάννουλης, οι οποίοι άρχισαν να εγκαθίστανται στην περιοχή από το **1922** και η προσέλευσή τους ολοκληρώθηκε το **1930 – 1931**. Το **1929** πραγματοποιήθηκε η αποκατάσταση των προσφυγικών οικογενειών στον οικισμό της κοινότητας και παραχωρήθηκαν στους δικαιούχους πρόσφυγες ένας γεωργικός κλήρος, ένα οικόπεδο και ένας λαχανόκηπος που λεγόταν «αυλαγός». Ο τότε πληθυσμός της Γιάννουλης ανέρχονταν στους 640 περίπου κατοίκους (Ψιλόπουλος, 2024).

Επίσης, σύμφωνα με τον Πρόεδρο της Γιάννουλης Δαβλέρη Γιάννη, κατά την απογραφή του **1971** ήταν 1100 κάτοικοι στην Γιάννουλη. Το **1971-1981** υπήρξε αύξηση πληθυσμού 126%. Ενώ το **1981-1991**, πραγματοποιήθηκε αύξηση του πληθυσμού κατά 90%. Ακόμα, σύμφωνα με τον ίδιο, το **1960-1970** και μετά, στη Γιάννουλη υπήρχαν οι εξής καλλιέργειες: βαμβάκι, τεύτλα, δενδρώδεις καλλιέργειες (ροδάκινα, αχλάδια, βερίκοκα, καρύδια, αμύγδαλα κλπ.)

Αυτή η ραγδαία αύξηση, οφείλεται σε εσωτερική μετακίνηση πληθυσμών από τις ορεινές κυρίως περιοχές της Λάρισας προς τη Γιάννουλη. Οι λόγοι της μετακίνησης αυτής ήταν η εύρεση εργασίας είτε στη περιοχή της Γιάννουλης, κυρίως στον αγροτικό τομέα, είτε στην πόλη της Λάρισας που αποτελούσε το κοντινότερο αστικό κέντρο. Η πρόσφατη επέκταση του σχεδίου πόλης βοήθησε στη ραγδαία οικιστική ανάπτυξη (Ανώνυμος, 2023ι).

Εικόνα 25 : Γιάννουλη

(Πηγή :

[https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=google+maps+%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B7\).](https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=google+maps+%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B7).)

Η Γιάννουλη (**Εικόνα 25**), είναι κωμόπολη της Θεσσαλίας και απέχει 3 km από την πόλη της Λάρισας. Ήταν έδρα του πρώην Καποδιστριακού δήμου Γιάννουλης. Από 1 Ιανουαρίου **2011** υπάγεται στο Δήμο Λαρισαίων. Ο πληθυσμός της είναι κυρίως αστικός και έχει 8.165 μόνιμους κατοίκους (απογραφή του 2021). (Γιάννουλη Λάρισας, 2023). Σύμφωνα με το Γ.Π.Σ. Γιάννουλης (2013), το **1961-2001** υπήρχε εντυπωσιακή και διαρκής αύξουσα πληθυσμιακή πορεία. Ειδικά το **1991 έως 2001**, υπήρξε αύξηση του πληθυσμού 58,4 % (3.695 άτομα) (Ανώνυμος, 2013).

Η Δημοτική Κοινότητα Γιάννουλης του Δήμου Λαρισαίων, όπως αυτή καθορίστηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης έχει συνολική έκταση 17, 72 km² (Δήμος Γιάννουλης ([πρόγραμμα Καποδιστριας](#)), 2023). Χωρίζεται σε τέσσερις συνοικίες : Άγιος Παντελεήμων (Θρακιώτικα), Άγιος Γεώργιος (Μικρασιάτικα), Οικισμός Μελίνα Μερκούρη (Εργατικές Κατοικίες), Οικισμός

Ανεμόμυλος (Εργατικές Κατοικίες). [_Πολιούχος της Γιάννουλης είναι ο Άγιος Γεώργιος](#) (Ανώνυμος, 2023ι).

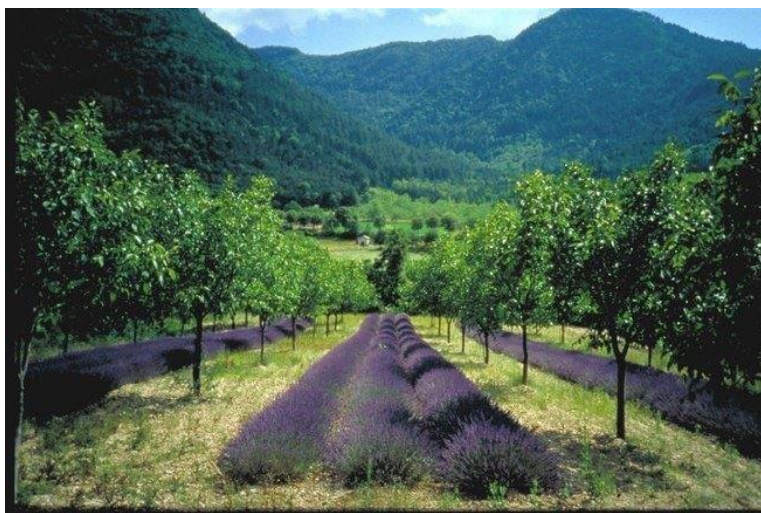
ΜΕΡΟΣ II

Μελέτες Περίπτωσης Ανάπλασης αστικών και γεωργικών τοπίων

Μοντπελιέ, Γαλλία

Αγροδασοκομία: Γεωργία του μέλλοντος? Περίπτωση Μοντπελιέ

Αγροδασοκομία (Εικόνα 26), είναι η ενσωμάτωση δέντρων και θάμνων σε συστήματα καλλιέργειας και κτηνοτροφίας, για τη δημιουργία περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών οφελών (Dupraz, 2023).

Εικόνα 26 : Αγροδασοκομία, Μοντπελιέ

(Πηγή : <https://networknature.eu/casestudy/18469>).

Το Μοντπελιέ είναι μια πόλη στη Νότια Γαλλία. Βρίσκεται σε λοφώδες έδαφος 10 km στο εσωτερικό της Μεσογείου, στις ακτές του ποταμού Lez. Το Μοντπελιέ έχει μεσογειακό κλίμα, με ήπιους κάπως υγρούς χειμώνες και πολύ ζεστά μάλλον ξηρά καλοκαίρια. Αρκετές μελέτες προβλέπουν ότι το κλίμα του Μοντπελιέ θα αλλάξει στο μέλλον με υψηλότερες θερμοκρασίες και συχνότερες συνθήκες ξηρασίας και ότι οι αλλαγές αυτές αναμένεται να έχουν αντίκτυπο στον γεωργικό τομέα. Για να το αντιμετωπίσει αυτό, είναι σημαντικό η γεωργία στο Μοντπελιέ να λάβει τα κατάλληλα μέτρα προσαρμογής. Η πρόκληση είναι να καταστεί η παραγωγή τροφίμων πιο αποτελεσματική, βιώσιμη και ικανή να αντιμετωπίσει τις προβλεπόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Στόχος είναι να καταστούν τα γεωργικά συστήματα του Μοντπελιέ πιο ανθεκτικά στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως η αύξηση των θερμοκρασιών ή της ξηρασίας, οι πιέσεις στο νερό και οι βιοτικές πιέσεις και τα πιο ακραία φαινόμενα (Dupraz, 2023).

Κύρια οφέλη :

Π. χ. Η παραγωγή από ένα εκτάριο μείγματος καρυδιάς/σιταριού είναι η ίδια με αυτή για 1,4 ha με χωριστά δέντρα και καλλιέργειες. Πρόκειται για αύξηση της παραγωγικότητας 40%, πολύ καλύτερη από οποιαδήποτε άλλη καινοτομία που εισήγαγαν οι γεωπόνοι στο πρόσφατο παρελθόν. Η αγροδασοπονία είναι λιγότερο ευάλωτη στην κλιματική αλλαγή. Τα δέντρα παρέχουν καταφύγιο στις καλλιέργειες και μειώνουν τις ζημιές λόγω της υψηλής θερμοκρασίας της άνοιξης. Αυξάνεται η βιοποικιλότητα, έχοντας καλύτερο έλεγχο παρασίτων και ενίσχυση της επικονίασης. Οι αγρότες μπορούν να διαφοροποιήσουν τα προϊόντα τους, να αυξήσουν το εισόδημά τους και να βελτιώσουν την ποιότητα του εδάφους και των υδάτων, να μειώσουν τη διάβρωση (από τον άνεμο) και να αποτρέψουν ζημιές λόγω πλημμυρών. Τα συστήματα αγροδασοπονίας είναι μια μακροπρόθεσμη επένδυση και εξασφαλίζουν συνεχή έσοδα. Αξιοποιεί καλύτερα τους περιβαλλοντικούς πόρους (Dupraz, 2023).

Τέλος, με την πάροδο του χρόνου, οι εκτάσεις αγροδασοπονίας γίνονται ανεξάρτητες από τις επιδοτήσεις και λιγότερο ευαίσθητες στις διακυμάνσεις των τιμών των καλλιεργειών, καθώς και η ξυλεία παράγει σημαντικό μέρος του εισοδήματός τους. Η αξία της αναψυχής των δασικών πάρκων στο εγγύς μέλλον μπορεί επίσης να αποτελέσει πολύτιμο πλεονέκτημα για τις γεωργικές επιχειρήσεις (Dupraz, 2023).

Ενέργειες:

Η λύση που εφαρμόζεται βασίζεται στην υιοθέτηση ενός συστήματος αγροδασοπονίας, ενός συνδυασμού δέντρων και καλλιεργειών. Στην περίπτωση του Μοντελιέ, το σύστημα που υιοθετήθηκε αποτελείται από συνδυασμό καρυδιών και καλλιέργειας σιταριού. Η αγροδασοπονία παρέχει μια διαφορετική επιλογή χρήσης γης, σε σύγκριση με τα ξεχωριστά παραδοσιακά συστήματα αροτριάς και δασοπονίας (Dupraz, 2023).

Οφέλη Natural Based Solutions (Dupraz, 2023).

- Ανάπτυξη της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή – βελτίωση της διαχείρισης κινδύνων και της ανθεκτικότητας
- Αύξηση της διήθησης/αποθήκευσης νερού
- Μείωση της θερμοκρασίας σε μεσο ή μικροκλίμακα
- Ανάπτυξη μετριασμού της κλιματικής αλλαγής
- Δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα
- Αποκατάσταση των οικοσυστημάτων και των λειτουργιών τους
- Μεγαλύτερη οικολογική συνδεσιμότητα σε αστικές αναγεννημένες περιοχές
- Αύξηση της βιοποικιλότητας
- Αύξηση του πολιτιστικού πλούτου και της βιοποικιλότητας

L.Braille Δημόσιος κήπος – Bari, Ιταλία

Εικόνα 27 : L. Braille Δημόσιος κήπος

(Πηγή : <https://networknature.eu/casestudy/22443>).

Μεσογειακή περιοχή

Επιφάνεια περίπου 9500 m²

Περιφέρεια Puglia

Το L. Braille ήταν ένας ακαλλιέργητος αστικός χώρος πρασίνου που ανήκε στο Δήμο του Μπάρι και χρησιμοποιούνταν παράνομα ως χώρος στάθμευσης. Ο κήπος αποτελείται από 104 φυτεμένα δέντρα (συμπεριλαμβανομένων μιας αμυγδαλιάς και πέντε ελαιοδέντρων που ήδη υπάρχουν) και 1600 θάμνους και φυτά που εξυπηρετούνται από σύστημα άρδευσης με τηλεχειρισμό. Επιφάνειες γκαζόν αποτελούμενες από αυτόχθονα είδη (*Pennisetum clandestinum*) και ένα φυτό εδαφοκάλυψης (*Liripia repens*) σε ένα παρτέρι (ως δοκιμαστικό παρτέρι). Διαθέτει εσωτερικό ποδηλατόδρομο, παγκάκια, τραπέζια παιχνιδιών από ανακατασκευασμένη πέτρα, κάδους απορριμμάτων, τοίχους από ξερολιθιά, παιδική χαρά και εγκαταστάσεις προσβάσιμες και από άτομα με ειδικές ανάγκες (Traversa, Medicamento, 2023).

Παράλληλα, υπάρχουν αρκετοί χώροι στάθμευσης, ένας ποδηλατόδρομος διπλής κατεύθυνσης και δύο χώροι περιπάτου για σκύλους. Εγκαταστάθηκε σύστημα φωτισμού LED, ενώ ένα σύστημα βιντεοεπιτήρησης είναι προδιαγεγραμμένο για μελλοντική χρήση. Οι στρατηγικές που υιοθετήθηκαν για την αποτελεσματική χρήση νερού περιλαμβάνουν λεκάνη κατακράτησης νερού, αποστραγγιστική τάφρο, υπόγεια και βαθιά τοποθετημένα αρδευτικά, για τα δέντρα και τα επιλεγμένα φυτά. Ο Δήμος του Μπάρι στοχεύει στη βελτίωση της ψυχικής και σωματικής ευεξίας των πολιτών της περιοχής, παρέχοντας έναν δημόσια προσβάσιμο χώρο πρασίνου (**Εικόνα 27**),

που επιτρέπει την αισθητική εκτίμηση, τις δραστηριότητες αναψυχής και την κοινωνική συνοχή (Traversa, Medicamento, 2023).

Επί μέρους στόχοι: (Traversa, Medicamento, 2023).

- Ανακαίνιση εγκαταλελειμμένης γης
- Αύξηση βιοποικιλότητας
- Να μετριάσει το φαινόμενο της αστικής νησίδας
- Να μειώσει τη ρύπανση από θόρυβο, αέρα και φως στην περιοχή
- Η πράσινη υποδομή του πάρκου στοχεύει στην οικονομική και έξυπνη ρύθμιση της ροής του νερού και στον μετριασμό της απορροής

Δράσεις: (Traversa, Medicamento, 2023).

- Φυτεύσεις
- Λεκάνη συγκράτησης νερού (για τη συλλογή όμβριων υδάτων και την πρόληψη πλημμυρών)
- Δίκτυο πρασίνου με διαδρομές
- Δύο χώροι πρασίνου για σκύλους

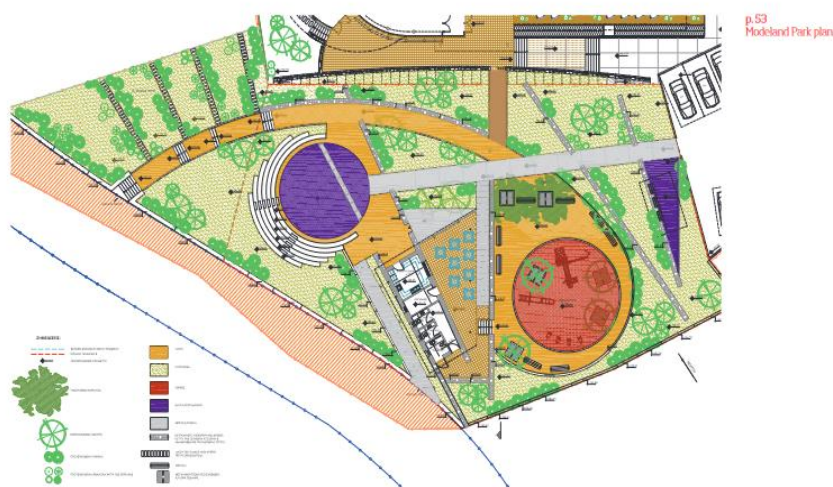
Οφέλη Natural Based Solutions (Traversa, Medicamento, 2023).

- ✓ Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή – βελτίωση διαχείρισης κινδύνων και ανθεκτικότητας
- ✓ Αύξηση της διήθησης/αποθήκευσης νερού
- ✓ Μείωση της απορροής
- ✓ Μείωση της θερμοκρασίας σε μικροκλίμακα
- ✓ Αύξηση του πολιτιστικού πλούτου και της βιοποικιλότητας
- ✓ Ενίσχυση της βιώσιμης αστικοποίησης
- ✓ Βελτίωση της ποιότητας του αέρα
- ✓ Αύξηση της προσβασιμότητας και της ποσότητας πράσινων χώρων για τους κατοίκους
- ✓ Αύξηση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης
- ✓ Αύξηση της ευημερίας
- ✓ Παροχή οφελών για την υγεία
- ✓ Το έργο αυτό μπορεί εύκολα να αναπαραχθεί και σε άλλες αστικές περιοχές. Οι “έξυπνες” τεχνικές λύσεις είναι επωφελείς από περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική άποψη.

Κατασκευή Θεματικού Πάρκου Modeland, Κύπρος

Η περιοχή παρέμβασης είναι το Περιβαλλοντικό Κέντρο Πληροφόρησης της ορεινής περιοχής της Λάρνακας, το οποίο βρίσκεται στην είσοδο του χωριού Σκαρίνο, στην καρδιά της Κύπρου, καθώς βρίσκεται στο οδικό δίκτυο του νησιού που συνδέει τη Λευκωσία, τη Λεμεσό και τη Λάρνακα. Η

έκταση της περιοχής είναι 1.825 m². Ημερομηνία εκτέλεσης και χρονοδιάγραμμα: Μάρτιος 2013-Μάιος 2013 (Chiva and Varas, 2023).

Εικόνα 28 : Θεματικό Πάρκο Modeland

(Πηγή : file:///C:/Users/30694/Downloads/MODELAND_C1_Best%20Practices%20Guide_VF.pdf).

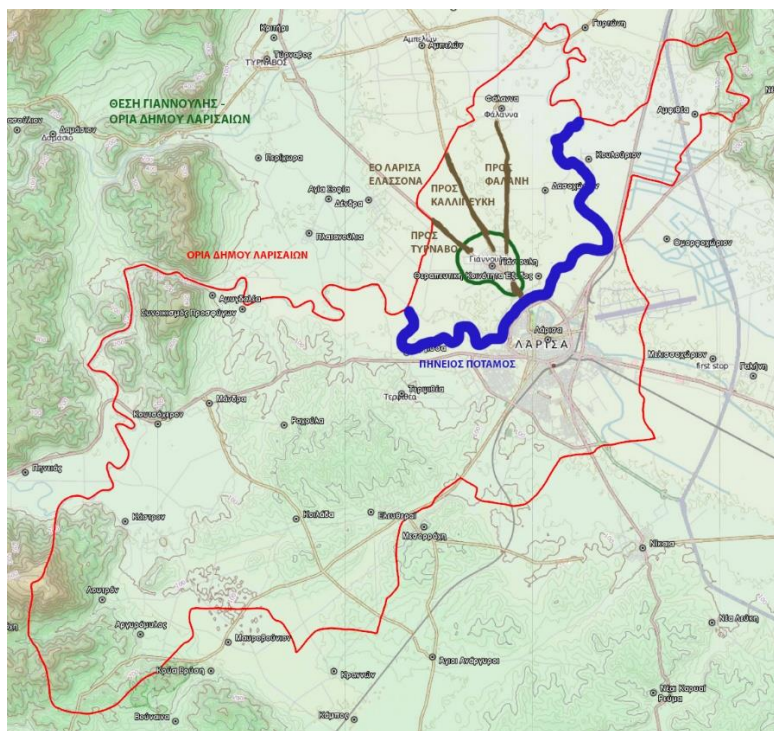
Το τοπίο του χωριού είναι ορεινό, ελλειπτικής μορφής, που αποτελείται από πυριγενή πετρώματα. Ο χαρακτήρας του τοπίου καθορίζεται κυρίως από τα χρώματα των πετρωμάτων, το ανάγλυφο και τη βλάστηση που ποικίλλει μεταξύ θαμνώδους και δασικής. Οι καλλιέργειες βρίσκονται σε αναβαθμίδες και η καλλιέργεια των αμπελώνων δημιουργεί έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, διότι άλλοτε εφάπτεται και άλλοτε ενσωματώνεται στη δασική βλάστηση. Το οικοδομικό υλικό του χωριού είναι το σκούρο πέτρωμα της περιοχής, δίνοντας έτσι την εντύπωση πως αυτό σκαρφαλώνει απότομα στο βουνό. Τέλος, τα βαθιά φαράγγια δημιουργούν ιδιαίτερους χαρακτήρες τοπίου, με κυρίαρχη παρουσία του νερού και του πράσινου χρώματος των ειδών πυκνών πλατύφυλλων. Κύριος στόχος της παρέμβασης είναι η κατασκευή υπαίθριου εκπαιδευτικού πάρκου (**Εικόνα 28**), και η βελτίωση της εισόδου του χωριού. Επί μέρους δράσεις είναι η συνειδητοποίηση περιβαλλοντικών θεμάτων και η προώθηση της εκπαίδευσης σε θέματα τοπίου (Chiva and Varas, 2023).

Πρόταση: Ο στόχος του πιλοτικού προγράμματος είναι διπλός. Πρώτον να βελτιώσει την είσοδο του χωριού Σκαρίνο με την αφαίρεση όλων των μεγάλων διαφημιστικών πινακίδων, καθιστώντας την ελκυστικότερη και να ενταχθεί στο τοπίο της περιοχής. Δεύτερον να χρησιμοποιηθεί η περιοχή δίπλα στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και να κατασκευαστεί το θεματικό πάρκο Modeland, το οποίο θα συνεργάζεται με το Κέντρο για να αυξήσει την ευαισθητοποίηση των κατοίκων της περιοχής σχετικά με την διατήρηση του τοπίου της περιοχής και τη δημιουργία παρατηρητηρίου βιοποικιλότητας. Το έργο επίσης περιλαμβάνει τη φύτευση δέντρων, τη

διαμόρφωση με γρασίδι και φυτά, συμπεριλαμβανομένου και συστήματος άρδευσης. Τέλος, θα δημιουργηθεί περίπτερο πληροφόρησης που θα προωθεί την πολιτιστική κληρονομιά, έθιμα και παραδόσεις, τη βιοποικιλότητα και το φυσικό τοπίο της περιοχής, καθώς και ένα παρατηρητήριο βιοποικιλότητας (Chiva and Varas, 2023).

Ανάλυση Τοπίου – Περιοχή Μελέτης

Η περιοχή μελέτης βρίσκεται στην κωμόπολη της Γιάννουλης, η οποία, ανήκει στο Δήμο Λαρισαίων (**Εικόνα 29**). Είναι μια περιοχή με ιστορική σημασία, όπως και ολόκληρη η Γιάννουλη, (βλ. «Γιάννουλη ιστορικά και στατιστικά στοιχεία»). Στοιχεία ιστορικότητας στην περιοχή μελέτης, είναι ο πύργος Χαροκόπου (διατηρητέο κτίριο) αλλά και οι δύο μύλοι που προϋπήρχαν στην περιοχή. Ο ένας μύλος που βρίσκεται απέναντι από τον πύργο, (ερείπιά του σώζονται μέχρι σήμερα), σύμφωνα με μαρτυρία υπάλληλου ΔΕΥΑΛ Λάρισας, λειτουργούσε με αέρα και έκανε άντληση από γεώτρηση, έτσι ώστε να ποτίζουν τα χωράφια με τιμεντένια κανάλια. Ο άλλος μύλος που βρισκόταν στο υδραγωγείο πιθανώς ήταν νερόμυλος, σύμφωνα με μαρτυρία του γεωπόνου της κοινότητας Γιάννουλης (Ανώνυμος, προσωπική επικοινωνία). Συγχρόνως, η περιοχή βρίσκεται στα όρια αστικού και αγροτικού τοπίου (**Εικόνα 30**).

Εικόνα 29 : Δήμος Λαρισαίων-Δημοτική Κοινότητα Γιάννουλης

(Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CE%9B%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%AF%CF%89%CE%BD, ίδια επεξεργασία).

Εικόνα 30 : περιοχής μελέτης

(Πηγή: Google earth, ίδια επεξεργασία).

Η Δημοτική Κοινότητα Γιάννουλης είναι πεδινή περιοχή και αποτελεί τμήμα της πεδιάδας Λάρισας, Τύρναβου (Ανώνυμος, 2023κ). Η θεσσαλική πεδιάδα οριοθετείται, βόρεια από τον Όλυμπο, (2.918 m) και τον κάτω Όλυμπο (1.587 m) και ανατολικά από τον Κίτσαβο (1978 m) (ο οποίος χωρίζεται από τον Όλυμπο με την κοιλάδα των Τεμπών), και το Μαυροβούνι (1.054 m). (Ανώνυμος, 2014α) (**Εικόνα 31**). Οι ορεινοί αυτοί όγκοι συνθέτουν το τοπίο της Δ. Κ. Γιάννουλης, ενώ νότια βρίσκεται το αστικό τοπίο της πόλης της Λάρισας, με την οποία έχει άμεση πρόσβαση η Δ.Κ. (**Εικόνα 29**) (Ανώνυμος, 2023κ).

Επίσης, η θεσσαλική πεδιάδα, διασχίζεται από τον Πηνειό και τους παραποτάμους του Τιταρήσιο και Ενιπέας, οι οποίοι διαμορφώνουν την γεωμορφολογία της περιοχής, εμπλουτίζουν τα υπόγεια νερά (διαδικασίες κατείσδυσης) και βοηθούν στην επιφανειακή απορροή (Ανώνυμος, 2014α). Νότια της Δ. Κ. Γιάννουλης, κυλά ο Πηνειός ποταμός, ο οποίος είναι σημαντικός για την γεωμορφολογική εξέλιξη της περιοχής (Ανώνυμος, 2023κ).

Ειδικότερα στην Δ. Κ. Γιάννουλης, η κλίση του εδάφους είναι πολύ μικρή και δεν υφίσταται ανάπτυξη κλάδων του υδρογραφικού δικτύου, παρά μόνο η κοίτη του Πηνειού ποταμού, ο οποίος αποτελεί τον κύριο αποστραγγιστικό αγωγό της Θεσσαλίας, αλλά και ολόκληρης της θεσσαλικής πεδιάδας, εκτός της λίμνης Κάρλας. Στην περιοχή της Δ. Κ. Γιάννουλης, δεν υφίσταται κάποιο ρέμα ή χειμάρρος και δεν εντοπίζονται πηγές (Ανώνυμος, 2023κ).

Εικόνα 31 : Νομός Λάρισας

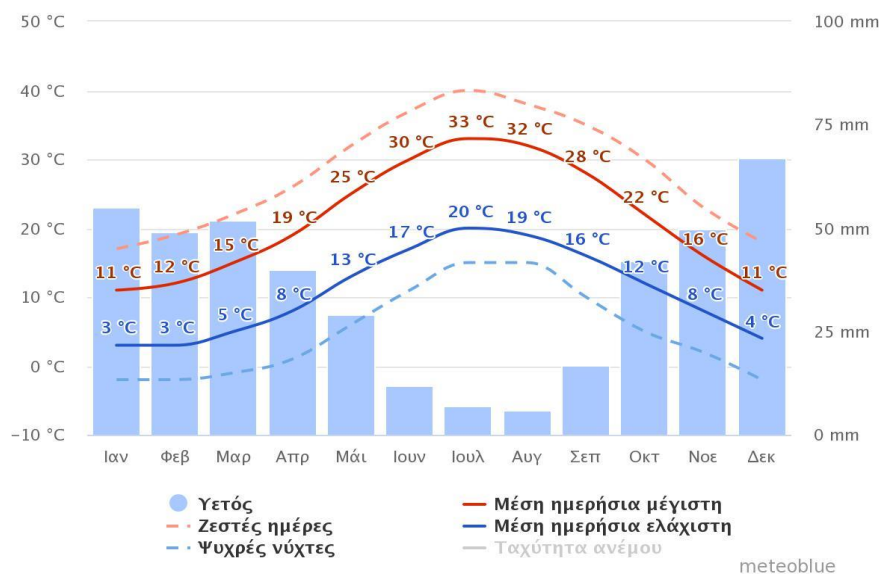
(Πηγή :

<https://www.e-go.gr/nomos/%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%83-%CE%BB%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CF%83/>).

Κλιματικές Συνθήκες Περιοχής Μελέτης - Γιάννουλης

Θερμοκρασία και Υετός

Σχήμα 1 : Μέσος όρος ημερήσιων θερμοκρασιών (°C) και υετού (mm)

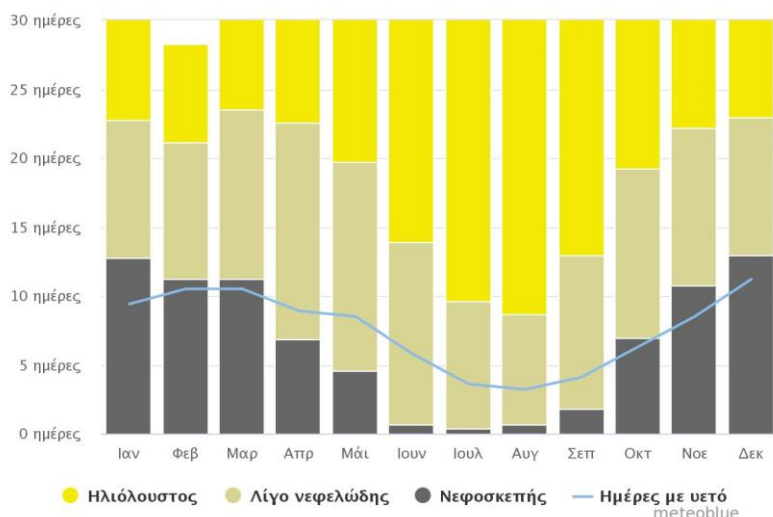
Πηγή : meteoblue

Μετεωρολογικός Σταθμός Θεσσαλίας, 39.67° N, 22.40° E (75m υψ.).

Η «ημερήσια μέση μέγιστη» (συμπαγής κόκκινη γραμμή) δείχνει τη μέγιστη θερμοκρασία μιας μέσης ημέρας για κάθε μήνα για τη Γιάννουλη. Ομοίως, «ημερήσια μέση ελάχιστη» (συμπαγής μπλε γραμμή) δείχνει την μέση ελάχιστη θερμοκρασία. Οι ζεστές ημέρες και κρύες νύχτες (διακεκομμένες κόκκινες και μπλε γραμμές) δείχνουν τον μέσο όρο της πιο ζεστής μέρας και πιο κρύας νύχτας του κάθε μήνα για τα τελευταία 30 χρόνια.

Η μέγιστη μέση μηνιαία θερμοκρασία παρατηρείται τον Ιούλιο (33 °C) ενώ η ελάχιστη τον Ιανουάριο (3 °C), ενώ ακόμα τον Αύγουστο σημειώνεται το χαμηλότερο ύψος υετού και τον Δεκέμβριο το υψηλότερο (**Σχήμα 1**) (Ανώνυμος, 2023λ).

Νεφελώδης, αίθριος και ημέρες βροχόπτωσης

Σχήμα 2 : Νεφελώδης, αίθριος και ημέρες βροχόπτωσης (mm)

Πηγή : meteoblue

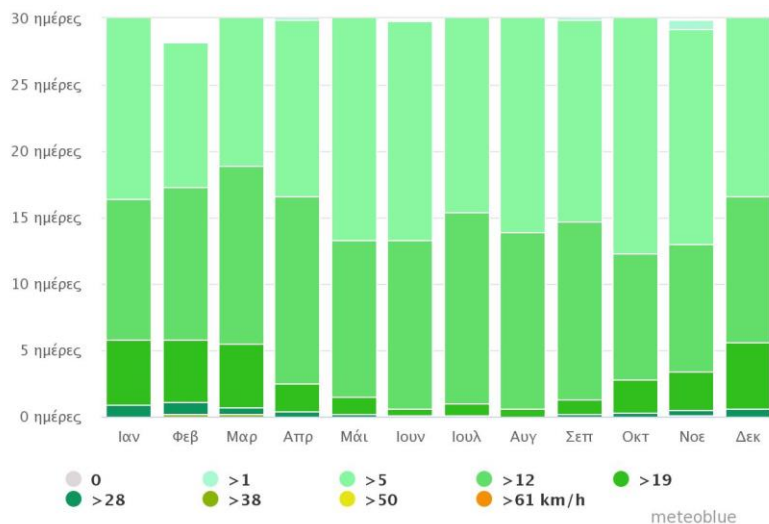
Μετεωρολογικός Σταθμός Θεσσαλίας, 39.67° N, 22.40° E (75m υψ.).

Το παραπάνω γράφημα δείχνει το μηνιαίο αριθμό ημερών με καιρό αίθριο, λίγο νεφελώδη, νεφοσκεπή και τις ημέρες με βροχή. Οι ημέρες με λιγότερο από 20% νεφοκάλυψη θεωρούνται ως αίθριες, με 20-80% νεφοκάλυψη ως νεφελώδεις και με περισσότερα από 80%, ως νεφοσκεπείς.

Όπως φαίνεται από το **Σχήμα 2**, ο μήνας με τις περισσότερες ηλιόλουστες μέρες είναι ο Αύγουστος. Ο πιο υγρός μήνας είναι ο Δεκέμβριος και ο λιγότερο υγρός ο Ιούλιος

(Ανώνυμος, 2023λ).

Ταχύτητα ανέμου

Σχήμα 3 : Ταχύτητα ανέμου

Πηγή : meteoblue

Μετεωρολογικός Σταθμός Θεσσαλίας, 39.67° N, 22.40° E (75m υψ.).

Το Σχήμα 3, δείχνει τις ημέρες ανά μήνα, κατά τις οποίες ο άνεμος φθάνει μια ορισμένη ταχύτητα. Από το διάγραμμα φαίνεται ότι στην περιοχή πνέουν κυρίως, άνεμοι χαμηλής έντασης, 2 – 5 Beaufort (Ανώνυμος, 2023λ).

Φυσικό περιβάλλον

Στην Δ. Κ. Γιάννουλης δεν περιλαμβάνονται περιοχές που ανήκουν στο εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών. Το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης της Δ.Κ. Γιάννουλης καλύπτεται από μόνιμα αρδευόμενη γη (αγροτικό τοπίο), εμπορικές περιοχές και το αστικό τοπίο του οικισμού της Γιάννουλης. Η περιοχή είναι πεδινή, με ήπιες κλίσεις, με το τοπίο να έχει διαμορφωθεί κυρίως από την ανθρώπινη παρουσία και τις επεμβάσεις του ίδιου, στην περιοχή (Κουτάκος Χ., 2024).

Στη περιοχή της Γιάννουλης, εντοπίζονται βιότοποι με φυσική βλάστηση στα πρανή των αποστραγγιστικών και αρδευτικών καναλιών, ενώ επίσης, οι όχθες και τα πρανή του Πηνειού ποταμού αποτελούν, βιότοπους φυσικής βλάστησης. Η περιοχή «Λειβάδια Τερψιθέας» νοτιοδυτικά της περιοχής της Γιάννουλης, καλύπτεται από αξιόλογη βλάστηση, είναι κατάλοιπο παραποτάμιου δάσους κατά μήκος του Πηνειού ποταμού, κοντά στην πόλη της Λάρισας και αποτελεί βιότοπο Corine. (Κουτάκος Χ., 2024). Αξιόλογα φυτά της περιοχής είναι : Κλήθρο (*Alnus glutinosa*), Πλάτανος (*Platanus orientalis*), Ασημόλευκα (*Populus alba*), Ασημοϊτιά (*Salix alba*) (Φιλότης, 2024).

Τα αρχεία και η βάση δεδομένων των βιοτόπων Corine αποτελούν κατάλογο και τοποθεσία σημαντικών φυσικών τόπων στις χώρες Phare (Αλβανία, Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία). Η βάση δεδομένων αποτελεί μέρος του έργου Corine biotopes για την ενίσχυση αξιόπιστων και προσβάσιμων πληροφοριών σχετικά με τα ευάλωτα οικοσυστήματα, τους οικοτόπους και τα είδη που έχουν σημασία ως βασικές πληροφορίες για την κοινοτική περιβαλλοντική εκτίμηση (European Environment Agency, 2023).

Μερικά από τα είδη που αναγνωρίστηκαν στην περιοχή μελέτης είναι :

Amaranthus retroflexus Amaranthaceae

Tribulus terrestris Zygophyllaceae

Cynodon dactylon Graminae

Papaver rhoeas Papaveraceae

Malva sylvestris Malvaceae

Avena sterilis Poaceae

Lactuca serriola Asteraceae

Trifolium repens Fabaceae

Portulaca oleracea Portulacaceae
Matricaria chamomilla Asteraceae
Cyperus rotundus Cyperaceae
Heliotropium europaeum Boraginaceae
Hordeum murinum Poaceae
Arundo donax Poaceae
Rubus sp. Rosaceae
Silybum marianum Compositae
Foeniculum vulgare Apiaceae
Robinia pseudoacacia Leguminosae
Capparis spinosa Capparaceae
Ecballium elaterium Cucurbitaceae
Solanum elaeagnifolium Solanaceae

Πανίδα

Η Δ.Κ. Γιάννουλης θεωρείται υποβαθμισμένη από πλευράς πανίδας, λόγω των δυσμενών συνθηκών φώλιασης και εύρεσης θηράματος στην περιοχή. Στην περιοχή της Γιάννουλης, συναντάται μικροπανίδα η οποία αναπτύσσεται στις καλλιεργούμενες εκτάσεις, στα πρανή του αρδευτικού δικτύου, στις όχθες και τα πρανή του Πηνειού ποταμού, καθώς και στους πλησιέστερους βιότοπους. Τα περισσότερα αρδευτικά και αποστραγγιστικά κανάλια είναι χωμάτινα και επιτρέπουν την ανάπτυξη υδρόβιας βλάστησης όπως, *Phragmites communis*, *Typha angustifolia* κ. ά. Εκεί φωλιάζουν μικρά πτηνά, αμφίβια και αρκετά ερπετά (σαύρες, φίδια, χελώνες και βάτραχοι) (Κουτάκος Χ., 2024).

Μερικά αξιόλογα είδη ορνιθοπανίδας που απαντώνται στην περιοχή «Λειβάδια Τερψιθέας», κοντά στην περιοχή της Γιάννουλης, που όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως αποτελεί βιότοπο Corine, είναι :

Σταχτοτσικνιάς, γερακίνα, φλώρος, ψευταηδόνη, αμπελουργός, βραχοκιρκίνεζο, αητομάχος, αηδόνη, λευκοσουσουράδα, σταχτοσουσουράδα, συκοφάγος, καλόγερος, κορμοράνος, καρακάξα, δασότριγγας, κότσυφας κ.ά. (Φιλότης, 2024).

Επιπλέον, κοντά στην περιοχή της Γιάννουλης, είναι οι περιοχές του οικολογικού δικτύου Natura 2000 ΖΕΠ GR1420011 (περιοχή Θεσσαλικού κάμπου με έκταση 95.596,12 ha ή 955.961,2 στρ.) και ΖΕΠ GR1420013 (περιοχή Τυρνάβου με έκταση 9.476,99 ha ή 94.769,9 στρ)

ΖΕΠ Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Τριάντης κ.ά., 2017).

Επίσης, άλλα είδη της περιοχής, είναι: *Nycticorax nycticorax*, *Egretta alba*, *Ardea cinerea*, *Ciconia ciconia*, *Burhinus oedipnemos*, *Budo budo*, *Merops apiaster*, *Coracias garrulus*, *Melanocorypha calandra*, *Falco columbarius* και *Otis tarda* (Κουτάκος Χ., 2024).

Χρήσεις γης

Οι βασικές χρήσεις γης στην Δ.Κ. Γιάννουλης είναι καλλιεργούμενες εκτάσεις, σε ποσοστό 92,6%, η αστική δόμηση σε ποσοστό 5,1% και οι εκτάσεις καλυπτόμενες από νερό σε ποσοστό 2,1% (Κουτάκος Χ., 2024).

Ιστορικά στοιχεία (βλ. Γιάννουλη Ιστορικά και Στατιστικά στοιχεία)

Πληθυσμός (βλ. Γιάννουλη Ιστορικά και Στατιστικά στοιχεία)

Οδικό δίκτυο

Το οδικό δίκτυο της Δ.Κ. Γιάννουλης είναι εθνικό, επαρχιακό, αλλά και κοινοτικό. Συγκεκριμένα, την Δημοτική Κοινότητα διασχίζει η Ε65, η οποία συνδέει τα Φάρσαλα με τη Λάρισα και στην συνέχεια την Ελασσόνα. Επίσης, διέρχεται η επαρχιακή οδός που συνδέει τη Γιάννουλη με την Αμπελόνα και αυτή που συνδέει τη Γιάννουλη με τη Φαλάνη. Ανατολικά της Γιάννουλης διέρχεται ο αυτοκινητόδρομος Αθήνα – Θεσσαλονίκη καθώς και σιδηροδρομική γραμμή Αθήνα-Θεσσαλονίκη. Τέλος, η μεταφορά των κατοίκων της Γιάννουλης γίνεται είτε με ιδιωτικά μέσα, είτε με τη λεωφορειακή γραμμή του αστικού ΚΤΕΛ Λάρισας (Κουτάκος Χ., 2024).

Ενέργεια

(βλ. ενότητα, Πυλώνες της ΔΕΗ, Νομοθεσία, Υπογειοποίηση)

Υδρευση – Αποχέτευση

Η υδροδότηση της Δ.Κ. Γιάννουλης, γίνεται από την ΔΕΥΑΛ Λάρισας. Σύμφωνα με στοιχεία της ΔΕΥΑΛ, στον οικισμό της Γιάννουλης υπάρχουν, τέσσερις υδρευτικές γεωτρήσεις και δύο υδατόπυργοι. Στην περιοχή της Γιάννουλης, κοντά στο αντιπλημμυρικό ανάχωμα του Πηνειού ποταμού, βρίσκεται εγκατεστημένη Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ). Ο οικισμός της Γιάννουλης διαθέτει δίκτυο αποχέτευσης (Κουτάκος Χ., 2024).

Κοινωνικές υποδομές

Στην Δ. Κ. Γιάννουλης, λειτουργούν δύο παιδικοί σταθμοί, τρία Νηπιαγωγεία, τρία Δημοτικά Σχολεία, Γυμνάσιο- Γενικό Λύκειο, καθώς και το Ίδρυμα Αριστεύς (για σοβαρές περιπτώσεις), Ειδικό Δημοτικό Σχολείο και Ενιαίο Ειδικό Επαγγελματικό Γυμνάσιο - Λύκειο. Επίσης, όσον αφορά την υγεία, λειτουργεί η Τοπική Ομάδα Υγείας (Τ.Ο.Μ.Υ.) Γιάννουλης, το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Θεσσαλίας, ενώ νοτιοανατολικά βρίσκεται η Θεραπευτική Κοινότητα ΕΞΟΔΟΣ, στις εγκαταστάσεις της πρώην Παιδόπολης. Τέλος, στον οικισμό της Γιάννουλης, υπάρχουν δύο γήπεδα ποδοσφαίρου και ένα γήπεδο μπάσκετ – βόλεϊ (Κουτάκος Χ., 2024).

Πυλώνες της ΔΕΗ-Νομοθεσία– Υπογειοποίηση

Στην Δ.Κ. Γιάννουλης διέρχονται γραμμές μεταφοράς υψηλής και υπερυψηλής τάσης της ΔΕΗ. Συγκεκριμένα, στο νότιο τμήμα της Δ.Κ. Γιάννουλης, στην περιοχή μελέτης, διέρχεται γραμμή υψηλής τάσης της ΔΕΗ (150 KV), επηρεάζοντας την καθημερινότητα και την υγεία των κατοίκων της περιοχής, καθώς και τον πολεοδομικό σχεδιασμό. Νοτιότερα διέρχεται άλλη μια γραμμή υψηλής τάσης, από το χώρο των Εργατικών Κατοικιών «Μελίνα Μερκούρη» (Εικόνα 33). Το θέμα θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με σοβαρότητα, διότι κάποιες γραμμές βρίσκονται πολύ κοντά σε κατοικημένη περιοχή.

Υπογειοποίηση των καλωδίων υψηλής τάσης

Στα χαρτιά έμεινε σε πολύ μεγάλο βαθμό η τήρηση νόμου από το 1979, ο οποίος προέβλεπε την υπογειοποίηση του δικτύου ηλεκτροδότησης της τότε ΔΕΗ, με αποτέλεσμα περισσότερα από 40 χρόνια μετά να κινδυνεύουν ζωές πολιτών και χιλιάδες άνθρωποι να ζουν δραματικές ημέρες και νύχτες μέσα στα σπίτια τους σε πολικές θερμοκρασίες, επειδή σε μια κακοκαιρία τα δέντρα πέφτουν σε καλώδια και σημειώνονται μπλακ άουτ και διακοπές ρεύματος. Ο συγκεκριμένος νόμος, ο οποίος ψηφίστηκε επί υπουργού Βιομηχανίας Στέφανου Μάνου το 1979, επέβαλε στην τότε ΔΕΗ την υποχρεωτική υπογειοποίηση του χαμηλής και μέσης τάσης δικτύου της στους οικιστικούς ιστούς της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, ώστε να αποφεύγονται τα οποιαδήποτε προβλήματα. Δυστυχώς, από τότε και μέχρι σήμερα η ΔΕΗ έκανε απειροελάχιστα πράγματα. Μετά ζήτησε από τον κάθε δήμο να καταβάλει το 50% του κόστους για την υπογειοποίηση του δικτύου της στις περιοχές του (Κοντογιαννίδης, 2021).

Ο κ. Δανηλίδης, σημειώνει ότι η κάποτε ΔΕΗ και πλέον ΔΕΔΔΗΕ κινείται με πάρα πολύ αργούς ρυθμούς πάνω στο συγκεκριμένο τομέα και δεν επιτρέπει στους δήμους να δημοπρατήσουν από μόνοι τους έργα υπογειοποίησης του δικτύου ηλεκτροδότησης. «Δυστυχώς, η ΔΕΗ και πλέον ΔΕΔΔΗΕ έχει έναν πολύ κλειστό κύκλο εργοληπτικών εταιρειών, με τις οποίες συνεργάζεται. Εκπονούν τις μελέτες, τις οποίες καλείται μετά να πληρώσει ο κάθε δήμος, χωρίς, ωστόσο, να γνωρίζει ο τελευταίος το ακριβές μέγεθος του κόστους του έργου, αφού δεν έχει ουσιαστικά πρόσβαση στα δεδομένα. Στη συνέχεια ζητείται από τον κάθε δήμο να πληρώσει και το 50% του κόστους για την υπογειοποίηση του έργου», υποστηρίζει ο αντιπρόεδρος της ΠΕΔ-ΚΜ και δήμαρχος Νεάπολης – Συκεών. Ο ίδιος σημειώνει ακόμα ότι σε καμία ευρωπαϊκή πόλη δεν υπάρχουν καλώδια της ΔΕΗ που να εφάπτονται σε δέντρα ή ακόμα και σε μπαλκόνια κατοικιών, όπου απέχουν μόλις δεκάδες εκατοστά από τα κάγκελα (Κοντογιαννίδης, 2021).

Σύμφωνα με το Νομικό Οδηγό της WWF Ελλάς του **2009**, τα ζητήματα που έχουν τεθεί σε σχέση με τα εναέρια δίκτυα μεταφοράς είναι : οι επιπτώσεις που προκαλεί η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία, η επιβάρυνση του τοπίου, η επίδραση στην ορνιθοπανίδα και ο κίνδυνος των δασικών πυρκαγιών. Αν και γενικά υφίστανται φόβοι για τις επιπτώσεις στην υγεία από την έκθεση στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία των δικτύων μεταφοράς ρεύματος, εντούτοις δεν υπάρχουν κοινώς αποδεκτές μελέτες σχετικά με το είδος και το μέγεθος των επιπτώσεων. Σε ότι αφορά στα εναέρια δίκτυα μεταφοράς ρεύματος, η ΔΕΗ με το υπ' αριθ. 5143/23.09.1981 έγγραφό της ζητά την απαγόρευση δόμησης για λόγους ασφαλείας (προς αποφυγή ατυχημάτων) σε ζώνη πλάτους 40 μέτρων, για γραμμές μεταφοράς 66 και 150 KY, και 50μ., για τις γραμμές μεταφοράς 400 KY. Το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει εκδώσει σειρά εγκυκλίων, αλλά κανονιστική πράξη για τον καθορισμό αποφάσεων δεν έχει εκδοθεί (Αθανασοπούλου κ.ά., 2009).

Μόνο η Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας στις εκδόσεις της αναφέρεται στις οδηγίες της Διεθνούς Επιτροπής Προστασίας από Μη Ιοντίζουσες Ακτινοβολίες και στις μέχρι στιγμής διαπιστώσεις της Διεθνούς Επιτροπής Έρευνας για τον Καρκίνο (IARC) του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (WHO). Αναφορικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκδόθηκε η Οδηγία **2004/40/EK** για την ασφάλεια των εργαζομένων από την έκθεση σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία (έχει αντικατασταθεί από την οδηγία 2013/35/EE) και η Σύσταση **1999/519/EK** «σχετικά με τον περιορισμό της έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία 0 Hz-300GHz» (L199/30.07.1999, σ. 59-70) (Αθανασοπούλου κ.ά., 2009).

Σχετικά με την επιβάρυνση του τοπίου, δεν υπάρχει κανένας περιορισμός που να προκύπτει από κανονιστική διάταξη, εκτός από τους περιορισμούς που προκύπτουν από τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι η Ελλάδα έχει υπογράψει (12.12.2000) την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο, αλλά είναι μία από τις 6 χώρες που δεν έχουν κυρώσει τη Σύμβαση, σε σύνολο 34 χωρών που την έχουν υπογράψει (Αθανασοπούλου κ.ά., 2009).

Η μόνη διάταξη του νόμου στην οποία γίνεται αναφορά στα παραπάνω ζητήματα είναι το κεφάλαιο Γ2 του Γενικού Πλαισίου Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, σύμφωνα με το οποίο: «η χωροθέτηση πομπών, δεκτών και άλλων υποδομών σύνδεσης οφείλει ιδίως να καλύπτει τις υποχρεώσεις της ασφάλειας, της υγείας των πολιτών, της αισθητικής του τοπίου και της επάρκειας του συστήματος, με κατάλληλο σχεδιασμό των δικτύων». Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την ίδια διάταξη: «Προώθηση κοινόχρηστων εγκαταστάσεων λήψης τηλεοπτικών και τηλεπικοινωνιακών σημάτων με σκοπό την αναβάθμιση του αστικού τοπίου. Σε περιπτώσεις παραδοσιακών οικισμών, πρέπει να προωθείται κατά προτεραιότητα η υπογειοποίηση των δικτύων σύνδεσης» (Αθανασοπούλου κ.ά., 2009).

Ειδικά οι δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις των υποδομών ηλεκτρικής ενέργειας στα άγρια πτηνά είναι:

Ηλεκτροπληξία, μπορεί να έχει πολύ δυσμενείς επιπτώσεις σε ορισμένα είδη πτηνών, προκαλώντας τον θάνατο χιλιάδων πτηνών ετησίως. Πρόσκρουση σε γραμμές μεταφοράς ισχύος προκαλούν τον θάνατο εκατομμυρίων πτηνών παγκοσμίως και συντελούν στην υψηλή θνησιμότητα ορισμένων ειδών ορνιθοπανίδας. Όταν ο αριθμός των καταγεγραμμένων θυμάτων πρόσκρουσης συνδέεται με την αφθονία και το μέγεθος του πληθυσμού των εξεταζόμενων ειδών, φαίνεται ότι ορισμένα είδη Ορνιθόμορφων, Γερανόμορφων, Πελεκανόμορφων και Πελαγόμορφων πλήττονται σε δυσανάλογους αριθμούς. Η ηλεκτροπληξία και οι προσκρούσεις πτηνών επίσης, προκαλούν διακοπές ηλεκτρικού ρεύματος, μειώνουν την αξιοπιστία του συστήματος και αυξάνουν το κόστος ηλεκτροδότησης (Ανώνυμος, 2018).

Καταστροφή και κατακερματισμός ενδιαιτημάτων, οι διάδρομοι δουλείας διελεύσεως των γραμμών μεταφοράς ισχύος μπορούν να οδηγήσουν σε κατακερματισμό των δασών και άλλων φυσικών ενδιαιτημάτων. Οχλήσεις/Εκτόπιση, κατά τη φάση κατασκευής και κατά τη συντήρηση των γραμμών μεταφοράς ισχύος, έχει ως συνέπεια σε ένα βαθμό την καταστροφή και αλλοίωση των ενδιαιτημάτων (Ανώνυμος, 2018).

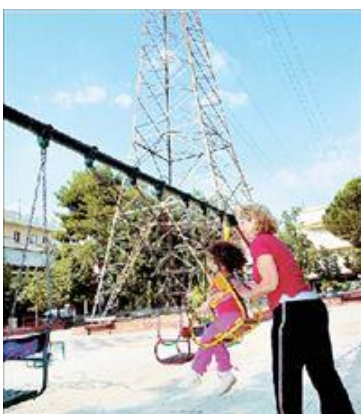
Ηλεκτρομαγνητικά πεδία, έχουν διεξαχθεί πολλές έρευνες και υπάρχει μεγάλη διαφωνία σχετικά με το πόσο η έκθεση στα ηλεκτρομαγνητικά πεδία επηρεάζει ή όχι το κυτταρικό, ενδοκρινικό, ανοσοποιητικό και αναπαραγωγικό σύστημα των σπονδυλωτών. Έρευνες με αντικείμενο τις συνέπειες των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων στα πτηνά δείχνουν ότι η έκθεση των πτηνών σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία σε γενικές γραμμές προκαλεί αλλαγές, αλλά όχι σταθερά σε όλες τις περιπτώσεις, στη συμπεριφορά, στην αναπαραγωγική ικανότητα, στην αύξηση και ανάπτυξη, στη φυσιολογία και ενδοκρινολογία, καθώς και στα επίπεδα οξειδωτικού στρες των πτηνών (Ανώνυμος, 2018).

Όσον αφορά τις κατοικημένες περιοχές, σύμφωνα με κάποιες έρευνες, η εγκατάσταση των πυλώνων υψηλής τάσεως (Υ.Τ.) της ΔΕΗ σε μικρή απόσταση από κατοικημένη περιοχή και σε χώρο που διαμένουν ευαίσθητες ομάδες πληθυσμού προκαλεί κινδύνους από την έκθεσή τους στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία. Η σωματική και ψυχική υγεία αποτελούν υπέρτατο προστατευόμενο αγαθό της προσωπικότητας, το δε περιβάλλον, ως ζωτικός χώρος εντός του οποίου αναπτύσσεται, κινείται και δημιουργεί ο άνθρωπος αποτελεί ένα από τα αγαθά, που απαρτίζουν την προσωπικότητά του. Η αξιολόγηση (όπως προσήκει στην αρχή της προλήψεως), όχι μόνον των αποδεδειγμένων κινδύνων, αλλά και των πιθανών που προέρχονται από την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία των σταθμών Υ.Τ και μπορούν να δημιουργήσουν αρνητικές επιδράσεις στην υγεία του ανθρώπου -αφού υπάρχουν σοβαρές επιστημονικές απόψεις για τις

επιπτώσεις της εν λόγω ακτινοβολίας για τη δημιουργία όγκων, λευχαιμίας, νευρολογικών διαταραχών κλπ., δημιουργεί σε κάθε περίπτωση τεκμήριο υπέρ της υγείας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος, με βάση την αρχή της προφυλάξεως. Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή, πρέπει να λαμβάνονται μέτρα προφυλάξεως, όταν συντρέχουν επαρκείς λόγοι να θεωρείται ότι η εγκατάσταση των σταθμών πλησίον σχολείων και χώρων συγκεντρώσεως κοινού δημιουργεί κινδύνους ανεπανόρθωτης βλάβης στη σωματική και ψυχική υγεία των κατοίκων της εν λόγω περιοχής, καθώς και στο περιβάλλον (Ανώνυμος, 2014β).

Η Διεθνής Επιτροπή Προστασίας από τη Μη Ιοντίζουσα Ακτινοβολία (INCIRP), σε συνεργασία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO) και τη Διεθνή Επιτροπή Προστασίας από την Ακτινοβολία (IRPA), έχουν προτείνει από το 1998 ως όριο αποδεκτής έκθεσης του πληθυσμού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία, τα 1.000 mGauss (μιλγκάους). Ωστόσο, όπως σημειώνει ο κ. Λουκάς Μαργαρίτης, καθηγητής Κυτταρικής Βιολογίας και Ραδιοβιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, «πρόσφατες έρευνες ενοχοποιούν μαγνητικά πεδία ακόμα και στο επίπεδο των 4 mG». Δηλαδή η τιμή που προτείνει η επιστημονική κοινότητα είναι 250 φορές κάτω από τα ισχύοντα όρια. «Οι μετρήσεις που έχουμε πραγματοποιήσει ξεπερνούν κατά πολύ τα προτεινόμενα νέα όρια αποδεκτής έκθεσης στην ακτινοβολία», συμπληρώνει η κ. Αγγελική Κατσαρού βιολόγος-ερευνήτρια (Νικολάου, 2008).

Σε μετρήσεις της έντασης του μαγνητικού πεδίου που πραγματοποίησε ερευνητική ομάδα του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών σε κατοικίες και σχολικά συγκροτήματα που βρίσκονται κοντά σε πυλώνες υψηλής και υπερυψηλής τάσης (**Εικόνα 32**), καθώς και σε υποσταθμούς της ΔΕΗ, καταγράφηκαν τιμές 10- 20 mG, μέσα σε σχολικά συγκροτήματα και κοντά στα 50 mG σε αυλές πολυκατοικιών. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι κάτω από γραμμές υψηλής τάσης της ΔΕΗ και δίπλα τους, μέχρι την απόσταση των περίπου 30 m, η έκθεση υπερβαίνει ή πλησιάζει πολύ τα όρια επικινδυνότητας, ενώ ασφαλής μπορεί να θεωρηθεί απόσταση 200 m (Νικολάου, 2008).

Εικόνα 32 : Πυλώνες της ΔΕΔΔΗΕ κοντά σε παιδική χαρά

(Πηγή:<https://assets.in.gr/assetservice/Image.ashx?c=8881180&r=0&p=0&t=0&q=100&v=0&w=800>).

Η λύση είναι η υπογειοποίηση των καλωδίων υψηλής τάσης, αλλά με πολύ προσεκτικό σχεδιασμό. Επίσης, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως οι κακοκαιρίες “Μήδεια”, “Ελπίδα” κλπ., που έπληξαν τη χώρα είχαν σαν αποτέλεσμα την παρατεταμένη διακοπή της ηλεκτροδότησης για πολλά νοικοκυριά. Οι έντονες χιονοπτώσεις κατά τη διάρκεια που εκδηλώνονται τα ακραία καιρικά φαινόμενα, οδηγούν σε πτώσεις δέντρων και κλαδιών πάνω σε καλώδια. Σε πτώση των ίδιων των καλωδίων υπό το βάρος του χιονιού που έχει σταθεί πάνω τους και σε πτώση στύλων που συγκρατούν τα καλώδια. Το ίδιο πρόβλημα εμφανίστηκε και κατά τις πυρκαγιές του καλοκαιριού που πέρασε, με εκρήξεις στους μετασχηματιστές και πτώση καλωδίων (Ελενόπουλος, 2021).

Σε ένα δίκτυο που αριθμεί σχεδόν 240.000 km καλωδίων σε εθνικό επίπεδο, εφόσον υπάρξουν τέτοιες ζημιές καταλαβαίνει κάποιος πως ο εντοπισμός και η αποκατάσταση τους απαιτεί χρόνο. Αυτός ο χρόνος όμως είναι πολύτιμος για τα νοικοκυριά που παραμένουν χωρίς ρεύμα. Η λύση σε όλα αυτά, είναι η υπογειοποίηση μεγάλου μήκους των καλωδίων που μεταφέρουν το ρεύμα, ώστε να αποφευχθούν τα ίδια φαινόμενα. Σύμφωνα με τον προγραμματισμό του ΔΕΔΔΗΕ, κατά την τετραετία **2022-2025** θα υπογειοποιηθούν 2.152 km εναέριου δικτύου, με τις σχετικές μελέτες αναφορικά με τις περιοχές στις οποίες θα δοθεί προτεραιότητα να έχουν ήδη ξεκινήσει (Ελενόπουλος, 2021).

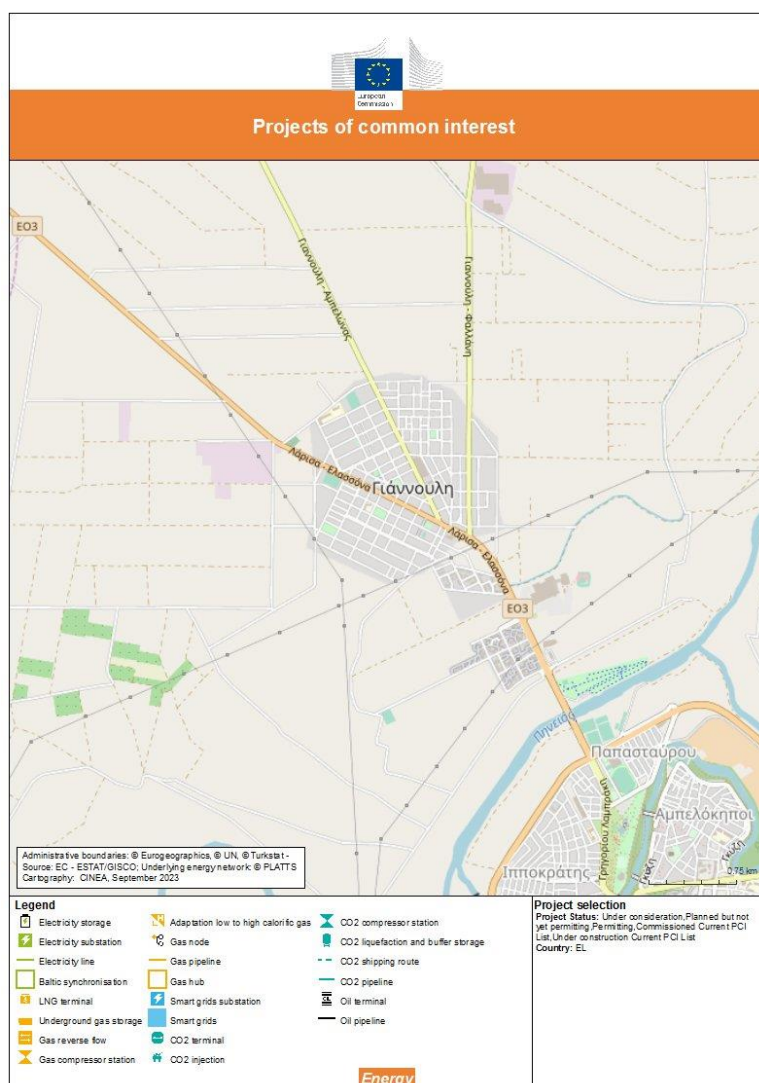
Οι περιοχές στις οποίες δίνεται προτεραιότητα είναι δασικές περιοχές, μέσα από τις οποίες διέρχονται γραμμές μέσης τάσης και υπάρχει κίνδυνος το καλοκαίρι, όπως π.χ. το Τατόι, η Πάρνηθα και τα βουνά στην Εύβοια, οικισμοί και περιοχές πόλεων με πυκνή βλάστηση, όπως ο βόρειος τομέας Αττικής, όπου η χιονόπτωση μπορεί να προκαλέσει πτώση δέντρων, καθώς και παραδοσιακοί και ελκυστικοί προορισμοί όπως τα νησιά, όπου το θέμα είναι αισθητικού χαρακτήρα. Οι πρώτες εργασίες υπογειοποίησης ξεκίνησαν στο Τατόι (στις 23 Απριλίου **2021**, και αφορούν στην κατάργηση εναέριου δικτύου Μέσης Τάσης) και επεκτάθηκαν και σε άλλες περιοχές όπως η Βάρη, Βούλα, Πεντέλη, Παλαιό Ψυχικό και Πάρκο Τρίτση (Ελενόπουλος, 2021).

Σύμφωνα με ανθρώπους που γνωρίζουν την αγορά, για να υπογειοποιηθεί ένα χιλιόμετρο καλωδίου μέσης ή χαμηλής τάσης χρειάζονται περίπου 90.000 ευρώ. Με γνώμονα τα παραπάνω αντιλαμβάνεται κανείς πως η επιχείρηση “υπογειοποίησης” απαιτεί τεράστια κεφάλαια, είναι όμως πλέον απαραίτητη. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας για να προλάβει πιθανά εμπόδια στη διαδικασία της υπογειοποίησης, νομοθέτησε, κατά την ψήφιση του νομοσχεδίου για τη διαχείριση απορριμμάτων, ειδική κατ’εξάιρεση διαδικασία για την ταχεία διεκπεραίωση έργων υπογειοποίησης μέσα σε δάση και δασικές εκτάσεις, χωρίς να απαιτείται η συνήθης αναμονή για έγκριση από τις δασικές υπηρεσίες (Θάνος, 2022).

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας θεσπίζει μια γρήγορη διαδικασία, η οποία δίνει τη δυνατότητα στους διαχειριστές, ΔΕΔΔΗΕ και ΑΔΜΗΕ, να προχωρούν χωρίς καθυστερήσεις ή κινδύνους ματαιώσης, τα έργα υπογειοποίησης γραμμών, είτε πρόκειται για καινούργια δίκτυα είτε για αντικατάσταση παλιών. Επίσης, το υπόγειο δίκτυο στην Ελλάδα ανέρχεται μόλις σε 11% την ίδια στιγμή που στις ευρωπαϊκές χώρες το αντίστοιχο ποσοστό ξεπερνά το 50% (Θάνος, 2022).

Τα έργα υπογειοποίησης θα συμβάλλουν στη διασφάλιση του εφοδιασμού του διασυνδεδεμένου συστήματος με ηλεκτρική ενέργεια με τρόπο ασφαλή, αξιόπιστο και περιβαλλοντικά φιλικό, καθώς τα υπόγεια δίκτυα έχουν μειωμένη έκθεση σε κινδύνους, ενώ παράλληλα συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος (Ανώνυμος, 2023μ).

Εικόνα 33 : Εναέρια δίκτυα μεταφοράς ρεύματος – Πυλώνες ΔΕΔΔΗΕ, στην περιοχή της Γιάννουλης και συγκεκριμένα στην περιοχή μελέτης

(Πηγή : http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/transparency_platform/map-viewer/).

Συγκεκριμένα για την περίπτωση της Γιάννουλης και την περιοχή μελέτης θα πρέπει να γίνει υπογειοποίηση των εναέριων δικτύων μεταφοράς ρεύματος υψηλής τάσης για τους παρακάτω λόγους:

Τα εναέρια δίκτυα μεταφοράς ρεύματος – πυλώνες βρίσκονται πολύ κοντά σε κατοικίες του οικισμού της Γιάννουλης (ελάχιστη απόσταση 20-30 m) και όπως αναφέρεται και παραπάνω, σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, η έκθεση του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία μέχρι την απόσταση των 30 m θεωρείται επικίνδυνη ενώ ασφαλής θεωρείται η απόσταση των 200 m.

Επίσης, τα εναέρια δίκτυα μεταφοράς ρεύματος είναι εκτεθειμένα σε ακραία καιρικά φαινόμενα που πλήττουν την περιοχή (κακοκαιρίες, πλημμύρες κ. ά.), τα οποία έχουν σαν αποτέλεσμα πολύωρες διακοπές ρεύματος με σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις.

Επιπλέον, κοντά στην περιοχή της Γιάννουλης, στα Λειβάδια Τερψιθέας (αποτελεί βιότοπο Corine) υπάρχει αξιόλογη ορνιθοπανίδα (βλ. «Ανάλυση Τοπίου – Περιοχή Μελέτης») στην οποία τα εναέρια δίκτυα μεταφοράς ρεύματος έχουν όπως αναφέρεται και παραπάνω, αρνητικές επιπτώσεις, σε διάφορα επίπεδα.

Τέλος, και για αισθητικούς λόγους, είναι απαραίτητη η υπογειοποίηση των εναέριων δικτύων μεταφοράς ρεύματος στην περιοχή μελέτης, η οποία είναι ιστορικής σημασίας και ίσως να υπάρξει η προοπτική ανάπλασης του περιβάλλοντος χώρου του πύργου του Χαροκόπου, ώστε να αποτελέσει το κύτταρο για την ανάπτυξη της περιοχής της Γιάννουλης.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

Ερωτηματολόγια

Σημαντικό μέρος της επιτόπιας έρευνας στην περιοχή μελέτης αποτελούν τα ερωτηματολόγια, τα οποία πραγματοποιήθηκαν, σε ενήλικες κατοίκους κυρίως του δήμου Γιάννουλης αλλά και του δήμου Λαρισαίων.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων, από τα οποία προκύπτουν κάποια βασικά συμπεράσματα για την αναβάθμιση και ανάπτυξη της περιοχής του πύργου του Χαροκόπου και συνεπώς ολόκληρης της Γιάννουλης.

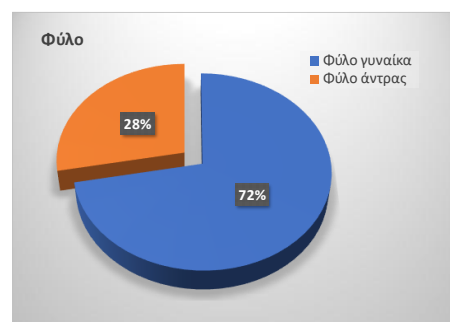
Μεθοδολογική προσέγγιση

Τα ερωτηματολόγια αφορούν απλούς πολίτες (κατοίκους, εργαζόμενους, περαστικούς κ. ά.). Συμπληρώθηκαν **50 ερωτηματολόγια** και η έρευνα διεξήχθη στην πόλη της Λάρισας και στον δήμο Γιάννουλης, τον Ιανουάριο **2023**. Έπειτα οι απαντήσεις συγκεντρώθηκαν σε πίνακες και σχεδιάστηκαν τα διαγράμματα που παρουσιάζονται στη συνέχεια, καθώς και τα συμπεράσματα τα οποία θα αναλύονται παρακάτω.

Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων

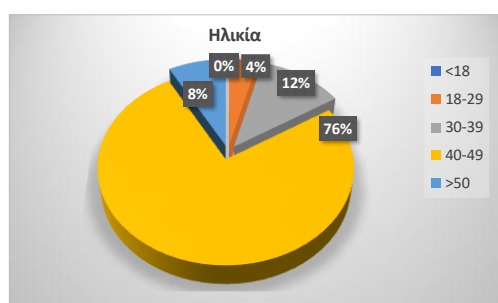
Αρχικά παρουσιάζονται τα προσωπικά δεδομένα των ερωτηθέντων σε διαγράμματα.

Όπως απεικονίζεται στο **Σχήμα 4.**, το 72% ήταν γυναίκες, το 28% άντρες.

Σχήμα 4. : Φύλο ερωτηθέντων

(Πηγή: ίδια έρευνα)

Όσον αφορά την ηλικία, από το **Σχήμα 5.** συμπεραίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ήταν άτομα μέσης ηλικίας (40-49 ετών) ενώ σε μικρότερα ποσοστά ήταν άτομα νεαρότερης ηλικίας (<18, 18-29, και 30-39 ετών), καθώς και άτομα >50 ετών.

Σχήμα 5. : Ηλικία ερωτηθέντων (Πηγή: ίδια έρευνα)

Επίσης, όπως παρατηρείται στα **Σχήμα 6** και **7** οι περισσότεροι ερωτηθέντες είχαν παιδιά (ποσοστό 92%), ενώ από αυτούς περίπου οι μισοί είχαν παιδιά μεγαλύτερα των 12 ετών.

Σχήμα 6. : Οικογενειακή κατάσταση
(Πηγή: ίδια έρευνα)

Σχήμα 7. : Ηλικία παιδιών
(Πηγή: ίδια έρευνα)

Τέλος, όπως απεικονίζεται και στο **Σχήμα 8.**, τα περισσότερα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν κάτοικοι του οικισμού της Γιάννουλης (ποσοστό 68%), όπου ανήκει και η περιοχή μελέτης.

Σχήμα 8. : Τόπος Κατοικίας
(Πηγή: ίδια έρευνα)

Όσον αφορά το υπόλοιπο ερωτηματολόγιο και την ερώτηση «Τι πιστεύετε ότι λείπει περισσότερο από την περιοχή σας?» τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν τα εξής:

Στην υποενοότητα «ελεύθεροι χώροι και διαδρομές» οι περισσότεροι απάντησαν «ποδηλατόδρομοι, πεζόδρομοι» (ποσοστό 48%), άλλοι τόσοι «χώροι στάσης και αναψυχής» (ποσοστό 46%), και ένας πολύ μικρός αριθμός «πλατεία» (Σχήμα 9) και ο λόγος είναι ότι υπάρχουν πολλές πλατείες στη Γιάννουλη, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Λάρισας, αλλά είναι σε κακή κατάσταση και απαιτούν φροντίδα και ανάπλαση.

Σχήμα 9. : Ελεύθεροι χώροι και διαδρομές

(Πηγή: ίδια έρευνα)

Στην υποενοότητα «αθλητικές εγκαταστάσεις» οι περισσότεροι απάντησαν «υπαίθρια όργανα γυμναστικής» (ποσοστό 41%), αρκετοί «κλειστό γυμναστήριο και κολυμβητήριο» και ένας πολύ μικρός αριθμός «γήπεδο». (Σχήμα 10)

Σχήμα 10. : Αθλητικές εγκαταστάσεις

(Πηγή: ίδια έρευνα)

Σχήμα 11. : Πολιτιστικές εγκαταστάσεις

(Πηγή: ίδια έρευνα)

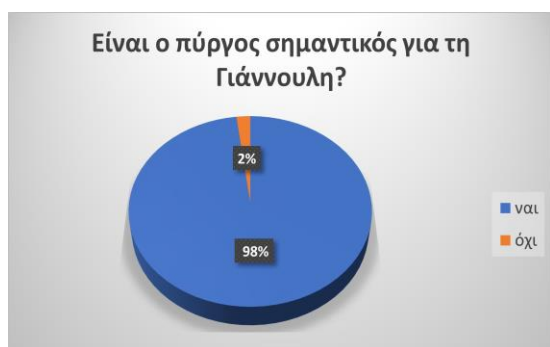
Στην υποενοότητα «πολιτιστικές εγκαταστάσεις» οι περισσότεροι απάντησαν «υπαίθριοι ή/και κλειστοί χώροι για εκθέσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις» (ποσοστό 34%), αρκετοί «δημοτικός κινηματογράφος» (ποσοστό 30%) και λιγότεροι «κλειστό/ανοιχτό θέατρο» (Σχήμα 11)

Στην υποενότητα «κλειστές αίθουσες» οι περισσότεροι απάντησαν «αίθουσες για επιτραπέζια παιχνίδια» (ποσοστό 50%) και αρκετοί «αίθουσες χορού και μουσικής παιδείας» (ποσοστό 36%), (Σχήμα 12) διότι στη Γιάννουλη δεν υπάρχει πολιτιστικό κέντρο και χρησιμοποιούνται για αυτό το σκοπό αίθουσες του Γυμνασίου-Λυκείου.

Σχήμα 12. : Κλειστές αίθουσες

(Πηγή: ίδια έρευνα)

Τέλος, στην ερώτηση «Είναι ο πύργος του Χαροκόπου σημαντικός για την Γιάννουλη και γιατί?» σχεδόν όλοι απάντησαν ότι ο πύργος είναι σημαντικός για τη Γιάννουλη (Σχήμα 13)

Σχήμα 13. : Είναι ο Πύργος σημαντικός για τη Γιάννουλη?

(Πηγή: ίδια έρευνα)

Και γιατί?

Για διαφορετικούς λόγους όπως: διότι είναι σημείο αναφοράς για τη Γιάννουλη, έργο πολιτιστικής κληρονομιάς, εμβληματικό κτίριο και από τα μεγαλύτερα αρχοντικά της Θεσσαλίας, δείγμα αρχιτεκτονικής της εποχής του, ιστορικό μνημείο ποτισμένο με μνήμες προσωπικοτήτων, θα μπορούσε να αποτελέσει το πρώτο κύτταρο ανάπτυξης της περιοχής αλλά και αιτία προσέλυσης επισκεπτών.

Ωστόσο, αναφέρθηκαν κάποια προβλήματα και ελλείψεις στην περιοχή της Γιάννουλης. Ειδικότερα :

- Υπάρχει έλλειψη αστικού εξοπλισμού (π.χ. επαρκής φωτισμός σε γειτονιές, κάδοι απορριμμάτων και ιδιαίτερα κάδοι ανακύκλωσης)
- Δεν υπάρχει σύγχρονο αθλητικό κέντρο με πολυδραστηριότητες, τουαλέτες.

- Οι χώροι πρασίνου δεν είναι οργανωμένοι, με αυτόματο πότισμα.
- Υπάρχουν αρκετοί κοινόχρηστοι χώροι, αλλά χρειάζονται προτάσεις για ανάπλαση.
- Τα παιδιά γυμνασίου-λυκείου δεν έχουν κάποιους χώρους συγκέντρωσης, δεν κινούνται πολύ στην περιοχή και πηγαίνουν στην Λάρισα.
- Δεν υπάρχουν αρκετές παιδικές χαρές, γήπεδα μπάσκετ-τένις, χώροι εκδηλώσεων, επιπλέον γυμνάσιο-λύκειο.
- Οι κάτοικοι της περιοχής έχουν ανάγκη για περπάτημα και δεν υπάρχει οργανωμένο περιπατητικό μονοπάτι.

Επιπλέον αναφέρθηκαν και κάποιες προτάσεις όσον αφορά την αξιοποίηση του πύργου του Χαροκόπου. Οι κυριότερες παρουσιάζονται παρακάτω:

- Να γίνει επισκέψιμος, πολιτιστικός χώρος και χώρος εκθέσεων.
- Θα μπορούσε να αξιοποιηθεί από το δημόσιο.
- Να γίνει μουσείο.

Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Αρχαιολογικές έρευνες έχουν δείξει ότι η περιοχή της Γιάννουλης κατοικείται από τη Νεολιθική εποχή και μάλιστα υπάρχουν και νεολιθικοί οικισμοί (βλ. ενότητα Γιάννουλη ιστορικά και στατιστικά στοιχεία).

Επιπλέον, η περιοχή μελέτης χαρακτηρίζεται από την ιστορική της, λόγω της ύπαρξης του πύργου Χαροκόπου, αλλά και λόγω των δύο μύλων (ερείπια του ενός μάλιστα σώζονται μέχρι σήμερα απέναντι από τον πύργο). Ακόμη, η περιοχή μελέτης τοποθετείται στο όριο του αστικού με το αγροτικό τοπίο και αυτή η ιδιαιτερότητα είναι που την κάνει ξεχωριστή. Δυστυχώς όμως παραμένει αναξιοποίητη και υποβαθμισμένη.

Ο πύργος Χαροκόπου βρίσκεται στον οικιστικό ιστό της Γιάννουλης, πολύ κοντά στο κέντρο της Λάρισας. Είναι ένα από τα μεγαλύτερα αρχοντικά της Θεσσαλίας και το μοναδικό νεότερο μνημείο της Γιάννουλης, ποτισμένο με μνήμες προσωπικοτήτων της τέχνης και της πολιτικής. Έχει μεγάλη ιστορική αξία, μια και συνδέεται άμεσα και με ιστορικά γεγονότα σταθμούς, όπως το Αγροτικό Ζήτημα στη Θεσσαλία, αλλά και αργότερα με την γερμανική κατοχή (βλ. ενότητα, Ο πύργος Χαροκόπου στη Γιάννουλη και η Ιστορία του). Επίσης, είναι αξιόλογο δείγμα αρχιτεκτονικής της εποχής του. Αν και διασώθηκε από διάφορες θεομηνίες και πολεμικές συγκρούσεις του 20^{ού} αιώνα, κινδυνεύει να καταρρεύσει. Παρόλα αυτά υπάρχει ενδιαφέρον για την αποκατάσταση και αναπαλαίωσή και αυτό φαίνεται και από την ίδρυση του συλλόγου «Φίλων του πύργου Χαροκόπου».

Η ανακαίνιση του πύργου και η ανάπλαση της περιοχής μελέτης θα μπορούσε να αποτελέσει το πρώτο κύτταρο για την ανάπτυξή της, αλλά και ολόκληρης της Γιάννουλης. Η περιοχή θα μπορούσε να γίνει πόλος έλξης μέσω των πολιτισμικών/καλλιτεχνικών/αθλητικών δραστηριοτήτων και αναδειχτεί μέσα από αυτές.

Swot Ανάλυση

Εντοπίστηκαν τα δυνατά και αδύνατα στοιχεία της περιοχής μελέτης (**Πίνακας 6**), τα οποία είναι καθοριστικά για τη μελλοντική της πορεία και οδηγούν στην κατανόηση των μελλοντικών τάσεων ανάπτυξης και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της περιοχής.

Πίνακας 6: SWOT ανάλυση της περιοχής μελέτης (**Πηγή:** ίδια επεξεργασία) :

Κατηγορίες	Πλεονεκτήματα (Strengths)	Μειονεκτήματα (Weakness)	Ευκαιρίες (Opportunities)	Απειλές (Threats)
Αναπτυξιακά	Η Γιάννουλη και η περιοχή μελέτης βρίσκεται πολύ κοντά στο κέντρο της Λάρισας	Οι κάτοικοι της περιοχής και ιδιαίτερα τα παιδιά γυμνασίου-λυκείου δεν μένουν στην περιοχή και κινούνται στη Λάρισα	Ανάδειξη της περιοχής μέσω πολιτισμικών/καλλιτεχνικών/αθλητικών δραστηριοτήτων	Μετατόπιση του κέντρου προς την περιοχή μελέτης με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του υπάρχοντος κέντρου της Γιάννουλης
	Πολιτιστικές λειτουργίες στη Γιάννουλη (Δημοτική Βιβλιοθήκη κ.ά.)	Έλλειψη οργανωμένου χώρου πολιτιστικών εκδηλώσεων και πολιτιστικής δράσης στην περιοχή μελέτης	Αξιοποίηση της ιστορικότητας της περιοχής μελέτης και προβολή της Γιάννουλης μέσα από τον πολιτισμό	
	Περιοχή μελέτης στα όρια αστικού – αγροτικού τοπίου	Υποβαθμισμένο αστικό τοπίο, αναξιοποίητο αγροτικό	Ανάπτυξη αστικού τοπίου και ανάδειξη αγροτικού (διαδρομές, στάσεις, πλατείες, θεματικό πάρκο)	

	<p>Υπαρξη πολλών πλατειών και ελεύθερων χώρων στην περιοχή μελέτης</p> <p>Υπαρξη διατηρητέου αρχοντικού του πύργου του Χαροκόπου</p> <p>Υπαρξη δύο μύλων (ερείπια του ενός σώζονται)</p>	<p>Οι ελεύθεροι χώροι είναι αναξιοποίητοι και οι πλατείες εγκαταλελειμμένες</p> <p>Κτίριο και περιβάλλον χώρος σε κακή κατάσταση</p> <p>Ανύπαρκτη η παρουσία οποιασδήποτε σήμανσης ή πινακίδας στην περιοχή</p> <p>Έλλειψη αστικού εξοπλισμού (παγκάκια, κάδοι απορριμμάτων, φωτισμός κ. ά.)</p>	<p>Ανάπλαση και αξιοποίηση των ελεύθερων χώρων και πλατειών</p> <p>Αξιοποίηση του κενού αρχοντικού για στέγαση πολιτιστικών δραστηριοτήτων και μετατροπή του σε εκθεσιακό χώρο</p> <p>Ανάδειξη και σύνδεση των δύο μύλων με διαδρομές</p>	<p>Ανεξέλεγκτη επέκταση της αναψυχής στην περιοχή μελέτης</p>
--	--	--	---	---

Συγκοινωνιακά	Εξυπηρέτηση της περιοχής μελέτης με λεωφορειακή γραμμή από την πλευρά του πύργου (ΕΟ Λάρισας - Ελασσόνας)	Έλλειψη ποδηλατοδρόμων/πεζόδρομων και στάσεων αναψυχής	Δημιουργία περιπατητικών και ποδηλατικών διαδρομών, αλλά και στάσεων αναψυχής	-
		Έλλειψη οργανωμένων χώρων στάθμευσης	Πεζοδρόμηση στην περιοχή μελέτης και γύρω από τον πύργο	
			Εξυπηρέτηση της περιοχής μελέτης με λεωφορειακή γραμμή περιμετρικά	

Η περιοχή μελέτης, αν και τοποθετείται πολύ κοντά στο κέντρο της Λάρισας, δεν έχει αναπτυχθεί αρκετά. Βρίσκεται στα όρια αστικού και αγροτικού τοπίου και αυτή η ιδιαιτερότητα θα μπορούσε να την κάνει ξεχωριστή. Υπάρχουν πολλοί ελεύθεροι χώροι που θα μπορούσαν με κατάλληλη διαμόρφωση να αξιοποιηθούν. Η δε ιστορικότητά της είναι ένα άλλο πλεονέκτημα που θα μπορούσε να την αναδείξει. Τα βασικά της μειονεκτήματα είναι, η έλλειψη επισκέψιμων χώρων πρασίνου, πολιτιστικής δραστηριότητας, βασικού αστικού εξοπλισμού, πεζόδρομων και στάσεων αναψυχής και οργανωμένων χώρων στάθμευσης. Αυτοί είναι και οι λόγοι που δεν κινούνται οι κάτοικοι στην περιοχή, ενώ η ανάγκη και η πρόθεση υπάρχει.

Προκειμένου να αναδειχτεί η περιοχή και να βελτιωθεί η εικόνα της, θα πρέπει να αξιοποιηθούν τα πλεονεκτήματά της, όπως η εγγύτητά της στο κέντρο της Λάρισας, η ιστορικότητά της και η ύπαρξη πολλών ελεύθερων χώρων και πλατειών. Σημαντικές ευκαιρίες είναι η ανάδειξη της περιοχής μέσω του πολιτισμού και του αθλητισμού, αξιοποίηση της ιστορικότητάς της, η ανάπτυξη αστικού και η ανάδειξη του αγροτικού τοπίου.

Πρόταση

Λαμβάνοντας υπόψη τα πορίσματα των προηγούμενων ενοτήτων, τα ιστορικά στοιχεία της Θεσσαλίας, αλλά και την ιστορικότητα της περιοχής μελέτης, το γεωργικό της χαρακτήρα και την επίπεδη μορφολογία της, μέσα από την πρόταση ανάπλασης θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη, η ανάδειξη και η αναμόρφωσή της.

Η επισκεψιμότητα του πύργου, οι περιπατητικές διαδρομές, το θεματικό πάρκο παραδοσιακών καλλιέργειών στην περιοχή του σταδίου, αλλά και το αμφιθέατρο και ο βοτανικός κήπος θα προσελκύσει κατοίκους, επισκέπτες, αλλά και διάφορες δραστηριότητες λιανικής πώλησης και θα ενισχύσει την τοπική οικονομία. Η προσέλκυση θα γίνει μέσω πολιτιστικών καλλιτεχνικών και αθλητικών εκδηλώσεων, όχι μόνο σε κλειστούς αλλά και σε ανοιχτούς χώρους, οι οποίες θα αναδεικνύουν ταυτόχρονα την ιστορικότητα της περιοχής, αλλά και τον αγροτικό της χαρακτήρα.

Συγκεκριμένα, το κτίσμα του πύργου, προτείνεται να λειτουργήσει ως μουσειακός, πολιτιστικός χώρος και χώρος εκθέσεων-εκδηλώσεων. Τα κτίσματα που υπάρχουν στον προαύλιο χώρο, θα λειτουργήσουν ως αποθηκευτικοί χώροι και μουσείο. Ειδικότερα, στο χώρο του πύργου, κάποιες ώρες θα μπορούσαν να πραγματοποιούνται μαθήματα παραδοσιακών χορών και μουσικής, αλλά και κάποια αίθουσα θα μπορούσε να λειτουργήσει ως χώρος για επιτραπέζια παιχνίδια.

Ο προαύλιος χώρος του πύργου προτείνεται να διαμορφωθεί σε μεγάλα παρτέρια (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, Σχέδια), τα οποία θα χαρακτηρίζονται από στοιχεία όπως η γεωμετρία και η αξονικότητα, καθώς και από την ύπαρξη του στοιχείου του νερού με τη δημιουργία σιντριβανιών. Όμως, η φύτευση θα πραγματοποιηθεί πιο ελεύθερη, νατουραλιστική, στοιχείο που δίνει περισσότερο με την θέση που είναι τοποθετημένος ο πύργος, και τον αγροτικό χαρακτήρα της περιοχής. Τα παρτέρια θα δίνουν την αίσθηση αγρών γεμάτων από αγριολούλουδα σε διάφορα ύψη και χρωματισμούς. Ακόμη, θα φυτευτούν δέντρα, τα οποία θα είναι προσαρμοσμένα στις κλιματικές συνθήκες της περιοχής. Επίσης, προτείνεται να δημιουργηθεί ένας χώρος για υπαίθριες εκθέσεις - εκδηλώσεις και τέντες για προστασία από τις κλιματικές συνθήκες.

Στο οικοδομικό τετράγωνο μπροστά από τον πύργο, προτείνεται να δημιουργηθεί μια πλατεία με ντεκ - σιντριβάνι και κιόσκι (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, Σχέδια), από όπου θα μπορεί κανείς να βλέπει το μύλο που τοποθετείται απέναντι, αλλά και τον πύργο και να πληροφορείται από πινακίδες για την ιστορία της περιοχής. Την πλατεία θα διασχίζει μια διαδρομή που ενώνει τον πύργο με τον μύλο και θα φυτευτούν καλλωπιστικά δέντρα και θάμνοι.

Στο οικοδομικό τετράγωνο αριστερά από τον πύργο, προτείνεται να δημιουργηθεί παιδική χαρά (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, Σχέδια), με φύτευση δέντρων για σκίαση και θάμνων, αλλά και βοτανικός κήπος με αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά.

Στο οικοδομικό τετράγωνο πίσω από τον πύργο, θα δημιουργηθεί έκθεση με γεωργικά μηχανήματα (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, Σχέδια), διαδρομές, φύτευση αγρωστωδών και δένδρων.

Στον προαύλιο χώρο της εκκλησίας, προτείνεται να δημιουργηθεί μια πλατεία, (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, Σχέδια), όπου επίσης θα φυτευτούν καλλωπιστικά δέντρα και θάμνοι και θα τοποθετηθούν παγκάκια και σιντριβάνι.

Στο οικοδομικό τετράγωνο απέναντι από την εκκλησία, προτείνεται να δημιουργηθεί υπαίθριο αμφιθέατρο, (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, Σχέδια), με μικρή κλίση για συναυλίες, προβολή ταινιών ή και χαλαρές συγκεντρώσεις και θα πλαισιωθεί περιμετρικά με ψηλή δενδροφύτευση, για οπτική απομόνωση από τους υπόλοιπους χώρους.

Οι δρόμοι γύρω από τον πύργο (Οδός Άνδρου, Πάρου, Σάμου και Θάσου), προτείνεται να γίνουν πεζόδρομοι για την άνετη και ασφαλή κυκλοφορία των πεζών στις δραστηριότητες γύρω από τον πύργο, αλλά και ιδιαίτερα των μικρών παιδιών.

Επίσης, προτείνεται να δημιουργηθεί μια μεγάλη περιπατητική διαδρομή, που θα ενώνει τον κοινόχρηστο χώρο του σταδίου και τον πρώτο μύλο, με τον πύργο και θα καταλήγει στον δεύτερο μύλο και συγκεκριμένα απέναντι από αυτόν (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, Σχέδια). Η διαδρομή αυτή θα συνδέει τον αθλητικό πυρήνα με τους πυρήνες αναψυχής και τους δύο μύλους με τον πύργο. Παράλληλα με την κύρια διαδρομή, θα υπάρχει και μια δευτερεύουσα, καθώς και μια διαδρομή νερού. Η διαδρομή του νερού, που αλλού θα χάνεται και αλλού θα εμφανίζεται, θα συνδέει χαλαρά τους δύο μύλους, θα δίνει ένα άλλο χαρακτήρα στην ανάπλαση και θα συμβολίζει τον Τιταρήσιο ποταμό ο οποίος διαρρέει την κοιλάδα του Δομένικου και ένα τεχνητό αυλάκι οδηγούσε μέρος του νερού και στη Γιάννουλη και κινούσε τους μύλους.

Κατά μήκος της οδού Μήλου, (στο πεζοδρόμιο πάνω από την κύρια διαδρομή και σχεδόν παράλληλα με αυτή), προτείνεται να κατασκευαστεί πεζοδρομος-ποδηλατόδρομος, για τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής και όχι μόνο.

Η κύρια διαδρομή και οι επιμέρους διαδρομές, θα περιβάλλονται από φύτευση (ψηλή, μεσαία και χαμηλή), και θα είναι άλλοτε σκιερές και άλλοτε όχι, ενώ θα διακόπτονται από πλατείες, χώρους στάσης και αναψυχής, οι οποίες θα συμβάλλουν στη βιώσιμη μετακίνηση. Στις πλατείες, προτείνεται να κατασκευαστούν σιντριβάνια και να τοποθετηθούν παγκάκια, για ξεκούραση των πεζών, αλλά και για παρατήρηση του αγροτικού τοπίου που απλώνεται απλόχερα στο θεσσαλικό κάμπο. Επίσης, προτείνεται να τοποθετηθούν πληροφοριακές πινακίδες, όπου θα αναγράφεται η ιστορία της περιοχής και προτείνεται να οργανώνονται υπαίθριες εκδηλώσεις, όταν ο καιρός το επιτρέπει. (Πίνακας 7).

Ενδεικτικά παρουσιάζονται παρακάτω κάποιες προτεινόμενες εκδηλώσεις, στην περιοχή μελέτης, ανά εποχή :

Πίνακας 7: Πολιτιστικές και καλλιτεχνικές διοργανώσεις και δράσεις

(Πηγή: Ιδία επεξεργασία)

<i>Άνοιξη</i>	<i>Καλοκαίρι</i>	<i>Φθινόπωρο</i>	<i>Χειμώνας</i>
Μουσικές παραστάσεις/ Αφιερώματα	Εκθέσεις Φωτογραφίας Και έργων τέχνης	Street theatre Festival	Εκθέσεις βιβλίων Παρουσιάσεις βιβλίων
Βραδιές Παραδοσιακής μουσικής	Θεατρικές Παραστάσεις	«Παζάρια» Παραδοσιακών Προϊόντων	Εργαστήρια για παιδιά (ζωγραφικής, ζαχαροπλαστικής κ. ά.)
Αθλητικές Εκδηλώσεις	Συναυλίες	Εκθέσεις λαϊκής τέχνης	Διαγωνισμοί (π.χ. Χειροποίητων κατασκευών) και διαγωνισμοί για παιδιά (π.χ. εικαστικοί)

Στον κοινόχρηστο χώρο απέναντι από το αμφιθέατρο, στην πλατεία που θα δημιουργηθεί (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, Σχέδια), προτείνεται να κατασκευαστεί ένας χώρος όπου θα λειτουργήσει ως εστιατόριο – καφέ, αλλά και εργαστήριο μαγειρικής, όπου θα πραγματοποιούνται εργαστήρια και σεμινάρια μαγειρικής-ζαχαροπλαστικής από ειδικούς-σεφ πάνω σε παραδοσιακές συνταγές με τοπικά προϊόντα της Θεσσαλίας.

Στον κοινόχρηστο χώρο του σταδίου, προτείνεται να ανασκευαστεί το παλιό στάδιο με κερκίδες, δύο οργανωμένοι χώροι στάθμευσης, μία καντίνα, να τοποθετηθούν υπαίθρια όργανα γυμναστικής, να δημιουργηθούν διαδρομές που θα ενώνουν τους επιμέρους χώρους (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, Σχέδια). Επίσης, εκτός από τον αθλητικό πυρήνα, προτείνεται να δημιουργηθεί και ένα πάρκο γεωργικού ενδιαφέροντος. Όπου μπορούν να φυτευτούν παραδοσιακές καλλιέργειες της Θεσσαλίας (βαμβάκι, αμπέλι, σιτάρι, καπνός, ζαχαρότευτλα, μηλιές-αχλαδιές, ροδακινιές, αμυγδαλιές) με περίπτερα σε κάθε μία από αυτές, όπου με φωτογραφικό υλικό και παρουσιάσεις, θα μπορούν να βλέπουν οι επισκέπτες τον παραδοσιακό τρόπο καλλιέργειας και επεξεργασίας των προϊόντων του θεσσαλικού κάμπου. Τέλος, προτείνεται να τοποθετηθούν κυψέλες (περιφραγμένες με ειδικό πλέγμα ύψους δύο μέτρων), στις καλλιέργειες που απαιτείται, για επικονίαση (αμυγδαλιές, μηλιές, αχλαδιές, ροδακινιές), ή και για αύξηση της παραγωγής και της ποιότητας (βαμβάκι) αλλά και για επίδειξη στους επισκέπτες του πάρκου, μια και το μέλι είναι και αυτό ένα από τα τοπικά προϊόντα της περιοχής.

Στην νησίδα απέναντι από την περιοχή του σταδίου (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ, Σχέδια), προτείνεται να πραγματοποιηθεί φύτευση με δέντρα και θάμνους.

Όλα τα παραπάνω, προτείνεται να πλαισιωθούν από φύτευση με είδη που να είναι προσαρμοσμένα στις συνθήκες της περιοχής και να δημιουργηθεί ένας πυρήνας πρασίνου ο οποίος θα συντελέσει στην αύξηση της βιοποικιλότητας, στην βελτίωση του μικροκλίματος (σκίαση), θα αποτελέσει σημεία στάσης-αναψυχής για όσους έρχονται στην περιοχή και θα βελτιώσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Οι νέοι χώροι πρασίνου και πλατείες προωθούν το ασφαλές παιχνίδι και των παιδιών, την χαλάρωση και την σύνδεση με το αγροτικό τοπίο. Οι χώροι αυτοί έτσι εκτός από περιβαλλοντική σημασία, θα έχουν και λειτουργικό χαρακτήρα, καθώς θα αποτελούν χώρους συνάθροισης και αναψυχής και θα έχουν τη δυνατότητα να φιλοξενούν περιοδικά και άλλες δραστηριότητες.

Επεμβάσεις - Δράσεις

Η προτεινόμενη ανάπλαση του περιβάλλοντος χώρου του πύργου του Χαροκόπου, η κατασκευή θεματικού πάρκου Γεωργικού ενδιαφέροντος και η πραγματοποίηση διαδρομών που να ενώνουν την περιοχή, αφορά τις εξής προτεινόμενες παρεμβάσεις:

- Στο οικοδομικό τετράγωνο, που βρίσκεται ο πύργος, στον περιβάλλον χώρο θα πραγματοποιηθεί ψηλή, μεσαία και χαμηλή φύτευση με σκοπό την ανάδειξη του πύργου και διαδρομές για την άνετη κυκλοφορία μέσα στον χώρο. Ο πύργος, καθώς και ο περιβάλλον χώρος του θα φιλοξενεί εκθέσεις εσωτερικού και εξωτερικού χώρου αντίστοιχα, περιστασιακά. Για το λόγο αυτό εξωτερικά, θα κατασκευαστεί ένα πλάτωμα και θα τοποθετηθούν τέντες, που θα προστατεύουν από τις καιρικές συνθήκες. Το κτίσμα του πύργου, καθώς και μέρος των εξωτερικών κτισμάτων θα αποτελούν επισκέψιμο μουσειακό χώρο και κάποιες από τις αίθουσες του πύργου, θα χρησιμοποιούνται για διδασκαλία παραδοσιακών χορών – μουσικής και για επιτραπέζια παιχνίδια
- Στην περιοχή του παλιού σταδίου, θα πραγματοποιηθεί φύτευση κάποιων παραδοσιακών καλλιεργειών του νομού Λάρισας όπου σε οργανωμένους χώρους και μέσα από φωτογραφικό υλικό θα προβάλλονται οι παραδοσιακές μέθοδοι καλλιέργειάς τους ή και επεξεργασίας τους
- Ανάπλαση της περιοχής αυτής μέσω της δημιουργίας διαδρομών
- Ανακατασκευή του παλιού σταδίου, καθώς και δημιουργία καντίνας με πλακόστρωση για τις ανάγκες των αθλούμενων και όχι μόνο
- Όλα αυτά θα πλαισιωθούν με φύτευση
- Τέλος θα δημιουργηθούν δύο οργανωμένοι και λειτουργικοί χώροι στάθμευσης, από τη μεριά της οδού Μήλου και από την οδό Πηνειού

- Επιπλέον κατά μήκος της οδού Μήλου, θα δημιουργηθούν περιπατητικές (κύρια και δευτερεύουσα) διαδρομές και νερού, από τον πρώτο Μύλο έως τον πύργο
- Σχεδόν παράλληλα με τις διαδρομές, και στο πεζοδρόμιο πάνω από αυτές (κατά μήκος της οδού Μήλου), θα κατασκευαστεί πεζόδρομος-ποδηλατόδρομος
- Κατά μήκος των διαδρομών θα υπάρχουν χώροι στάσης-πλατείες, με παγκάκια, φύτευση και πληροφοριακές πινακίδες (όπου θα αναγράφεται η ιστορία της περιοχής). Εκεί θα πραγματοποιούνται υπαίθριες εκδηλώσεις (όταν ο καιρός το επιτρέπει) αλλά και ξεκούραση των πεζών
- Η αποθήκη επί της οδού Μύλου θα απαλλοτριωθεί
- Στην περιοχή του πύργου, θα δημιουργηθεί ένα μικρό ένα υπαίθριο αμφιθέατρο
- Οι δρόμοι γύρω από τον πύργο (οδός Πάρου, Άνδρου, Σάμου και Θάσου) θα γίνουν πεζόδρομοι
- Στο οικοδομικό τετράγωνο πίσω από την εκκλησία, θα γίνει έκθεση παλαιών γεωργικών μηχανημάτων και στο οικοδομικό τετράγωνο δίπλα από αυτή, παιδική χαρά και βοτανικός κήπος
- Στο οικοδομικό τετράγωνο απέναντι από την είσοδο του πύργου θα δημιουργηθεί μια πλατεία με ντεκ και σιντριβάνι
- Στην οδό Μήλου, στον κοινόχρηστο χώρο απέναντι από το αμφιθέατρο, θα δημιουργηθεί πλατεία και εστιατόριο-καφέ-εργαστήριο μαγειρικής, όπου θα μπορούν με τη βοήθεια ειδικού-σεφ να μαγειρεύουν και να δημιουργούν μικροί και μεγάλοι.

Καταλήγοντας, για την ανάπτυξη της περιοχής, λήφθηκαν όλα εκείνα τα στοιχεία, τα οποία θεωρούνται απαραίτητα για μια επιτυχημένη ανάπλαση.

Όσον αφορά την τύχη του πύργου, η τελευταία κληρονόμος, Σοφία Χαροκόπου (σύζυγος Παναγή), τον πούλησε σε δύο επιχειρηματίες της Λάρισας, οι οποίοι είναι και οι τελευταίοι ιδιοκτήτες. Όμως, πρόσφατα, ο πύργος κατασχέθηκε λόγω οφειλών των τελευταίων και η Τράπεζα Πειραιώς το έβγαλε σε πλειστηριασμό, ο οποίος αναβλήθηκε (**30/09/2022**).

Παρότι η τιμή εκκίνησης του πλειστηριασμού, που δεν έγινε, ήταν λογική, υπάρχει μια στάση αναμονής και μια σχετική αμηχανία, ίσως λόγω του υψηλού κόστους αποκατάστασης.

Σύμφωνα με την πρόεδρο του συλλόγου “Φίλοι Χαροκόπου”, τον Σεπτέμβριο **2023**, έγινε συνάντηση του συλλόγου με τον τότε δήμαρχο Λάρισας κ. Καλογιάννη και του έγινε πρόταση να πραγματοποιήσει ανταλλαγή του πύργου, με τους ιδιοκτήτες, με κάποιο οικόπεδο του δήμου, έτσι ώστε η ιδιοκτησία του πύργου να περάσει στο δήμο Λάρισας. Και η πρόταση έγινε δεκτή. Όμως, μετά τις εκλογές και την αλλαγή του δημάρχου, ο νέος δήμαρχος Λάρισας κ. Μαμάκος δεν δέχτηκε την πρόταση αυτή, λόγω του πολύ υψηλού κόστους αποκατάστασης του πύργου. Διότι, εν τω μεταξύ, μηχανικοί μετά από αυτοψία, αποφάνθηκαν ότι ο πύργος δεν έχει πια στατικότητα και απαιτούνται πολλά χρήματα για την αναστήλωσή του.

Πάντως, άνθρωποι που παρακολουθούν την υπόθεση πιστεύουν πως ο πύργος πρέπει να περάσει στην ιδιοκτησία του δήμου Λάρισας και με λυμένο πλέον το ιδιοκτησιακό καθεστώς να γίνει συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού και ένταξή του σε χρηματοδοτικά προγράμματα (ΕΣΠΑ).

Η εξέλιξη αυτή έχει οδηγήσει σε κρίσιμο σημείο την τύχη του Πύργου Χαροκόπου. Σε μια ιδανική συνθήκη, ο Πύργος θα ήταν ένα από τα εμβληματικά στοιχεία της Λάρισας και πηγή περηφάνειας για την ιστορική φυσιογνωμία του.

Σήμερα οι ιδιοκτήτες του (οι οποίοι πλήρωσαν και το χρέος τους προς την τράπεζα και τελικά ο πύργος ανήκει ολοκληρωτικά σε αυτούς), το εγκατέλειψαν μιας και δεν μπορούν να το φροντίσουν, με αποτέλεσμα να καταρρέει, αν και το πετρόκτιστο σκαρί του προσπαθεί να ζήσει ακόμα.... (Εικόνα 34) (Βατόπουλος, 2022).

Εικόνα 34 : Πύργος Χαροκόπου στη Γιάννουλη

(Πηγή : <https://www.cnn.gr/style/politismos/story/332152/larisa-o-istorikos-pyrgos-tou-xarokopou-katarreei-oi-prospatheies-gia-na-sothei>).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Γεωργιτσόγιαννη, Ε. (2000) *Παναγής Α. Χαροκόπος (1835-1911) Η ζωή και το έργο του* Αθήνα: ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ- Α.Α.Λιβάνη Σελ. 41-62
- Γεωργιτσόγιαννη, Ε. (2000) *Παναγής Α. Χαροκόπος (1835-1911) Η ζωή και το έργο του* Αθήνα: ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ- Α.Α.Λιβάνη Σελ. 87-104
- Γεωργιτσόγιαννη, Ε. (2000) *Παναγής Α. Χαροκόπος (1835-1911) Η ζωή και το έργο του* Αθήνα: ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ- Α.Α.Λιβάνη Σελ. 105-114
- Γεωργιτσόγιαννη, Ε. (2000) *Παναγής Α. Χαροκόπος (1835-1911) Η ζωή και το έργο του* Αθήνα: ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ- Α.Α.Λιβάνη Σελ. 115-187
- Αράγκουλε, Μ. (2015) *Οι οδοί της Γιάννουλης μαρτυρούν την ιστορία της*. Γιάννουλη: Εκδόσεις ΒΑΡΦΗΣ Σελ. 12
- Κουβάκας, Μπουγάς, Πουρνάρα. (1997). Θεσσαλία. Στο Γ. Αικατερινίδης & κλπ. (Επιμ.), *Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάννικα* (Τόμος 28, σ.σ. 88-96). Αθήνα: Πάπυρος.
- Γερόπουλος, Α. (2001). *ΚΙΛΕΛΕΡ ΙΣΤΟΡΙΑ – ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ*. Λάρισα σελ. 20-35
- Παπαθεοδώρου, Ν. (2022). *Ιχνηλατώντας την παλιά Λάρισα – Δ' Λάρισα*. Λάρισα
- Τσολάκης, Β. (2014). *Ο ΠΥΡΓΟΣ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ* Λάρισα

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Piet Oudolf & Henk Gerritsen *PLANTING THE NATURAL GARDEN* Portland, Oregon : Timber Press

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Αθανασοπούλου, Χ. Αντωνιάδης, Κ. Αποστόλου, Μ. Βίττης, Ν. Βλάχου, Κ. Βρετού, Β. Καραγιώργου, Β. Καραμήτρου, Ζ. Κουτρουμάνη, Α. Μαυρομάτη, Ε. Πεχλιβάνογλου, Κ. Ρώσσιου, Ζ. Σγάγιας, Κ. Φλιάτουρα, Α. & Ψαλτάκη, Μ. (2009). *Οδηγός για το περιβάλλον-Νομικός Οδηγός*. Αθήνα: WWF Ελλάς, Συνήγορος του Πολίτη. Ανακτήθηκε 28 Σεπτεμβρίου, 2023, από

https://www.contentarchive.wwf.gr/images/pdfs/WWF%20Ellas_Nomikos_Odigos.pdf

Ανώνυμος. (2014α). Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Λαρισαίων 2011-2014. Δήμος Λαρισαίων. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου, 2024, από

<https://www.larissa.gov.gr/images/dataold/pdf/epixeir/%CE%95%CE%9D%CE%9F%CE%A4%CE%97%CE%A4%CE%912.pdf>

Ανώνυμος. (2014β). ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ – ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΩΝ/ΕΦΕΤΕΙΩΝ. Ανακτήθηκε 28 Σεπτεμβρίου, 2023, από

<https://nomosphysis.org.gr/12639/apofaseis-protodikeionefeteion-2014/>

Ανώνυμος. (2016, 13 Φεβρουαρίου). Τα κονάκια της περιοχής των Τρικάλων. 2016. *ΤΡΙΚΚΗPRESS*. Ανακτήθηκε 10 Ιουλίου, 2024, από

<https://trikipress.gr/%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%AC%CE%BA%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%AE%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CE%BB%CF%89%CE%BD-2/>

Ανώνυμος. (2018). ΔΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΣΤΑ ΑΓΡΙΑ ΠΤΗΝΑ. EUR-Lex. Ανακτήθηκε 28 Σεπτεμβρίου, 2023, από

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2018.213.01.0062.01.ELL&toc=OJ%3AC%3A2018%3A213%3AFULL

Ανώνυμος. (2019, 26 Σεπτεμβρίου). Τα κονάκια της Θεσσαλίας. *Karditsas. Blog*. Ανακτήθηκε 11 Αυγούστου, 2023, από

https://karditsas.blogspot.com/2019/09/blog-post_26.html

Ανώνυμος. (2020, 11 Ιουλίου). Γιάννουλη Λάρισας: Ο Πύργος Χαροκόπου καταρρέει... 2020. *KPHNH LIVE!* Ανακτήθηκε 10 Ιουλίου, 2024, από

<https://krinilive.gr/nea/giannoyli-larisas-o-pyrgos-charokopoy-katarreei/>

Ανώνυμος. (2022, 2 Μαΐου). Η εποχή των πελαργών έφτασε στα χωριά της Π. Ε. Λάρισας. *Larissanet.gr*. Ανακτήθηκε 11 Αυγούστου, 2023, από

https://www.larissanet.gr/2022/05/02/i-epochi-ton-pelargon-eftase-sta-choria-tis-pe-larisas/#google_vignette

Ανώνυμος. (χ.χ.). Θεσσαλία. Ανακτήθηκε 4 Δεκεμβρίου, 2023α, από το Wiki

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1>

Ανώνυμος. (χ.χ.). Ιστορία της Θεσσαλίας. Ανακτήθηκε 4 Δεκεμβρίου, 2023β, από το Wiki

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82

Ανώνυμος. (2023γ). «Μαγούλες»: Γεμάτη η Δυτική Θεσσαλία από Νεολιθικούς οικισμούς. (2023, 9 Αυγούστου). Ανακτήθηκε από

https://www.alfavita.gr/koinonia/295641_magoyles-gemati-i-dytiki-thessalia-apo-neolithikoys-oikismoys

Ανώνυμος. (χ.χ.). Κονάκι (αρχιτεκτονική). Ανακτήθηκε 9 Αυγούστου, 2023δ, από το Wiki:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%BD%CE%AC%CE%BA%CE%B9_\(%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%BD%CE%AC%CE%BA%CE%B9_(%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE))

Ανώνυμος, Τσιφλίκι.(χ.χ.). Ανακτήθηκε 16 Φεβρουαρίου, 2023ε από το Wiki:
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CF%83%CE%B9%CF%86%CE%BB%CE%AF%CE%BA%CE%B9>

Ανώνυμος, (χ. χ.). ΚΟΝΑΚΙ ΦΑΣΟΥΛΑ. Ανακτήθηκε 11 Αυγούστου, 2023στ, από
<https://www.konakifasoula.com/>

Ανώνυμος, (χ. χ.). Κονάκι Κυζερίδα και Κονάκι Βασιλείου στον Παλαιόμυλο Φαρσάλων. Ανακτήθηκε 11
Αυγούστου, 2023ζ, από

<https://dimosfarsalon.gr/konaki-kyzeridi-sto-polyneri-amp-konaki-vasileiyo-ston-palaiomylo-farsalon/>

Ανώνυμος, (χ.χ.). Λάρισα. Ανακτήθηκε 4 Δεκεμβρίου, 2023η, από το Wiki

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1>

Ανώνυμος, (χ.χ.). Δήμος Λαρισαίων. Ανακτήθηκε 4 Δεκεμβρίου, 2023θ, από το Wiki

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CE%9B%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%AF%CF%89%CE%BD

Ανώνυμος, (χ.χ.). Γιάννουλη Λάρισας. Ανακτήθηκε 4 Δεκεμβρίου, 2023ι, από το Wiki

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B7_%CE%9B%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1%CF%82

Ανώνυμος, (2023κ). Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Σχεδίου «Μελέτη
Πολεοδόμησης και Πράξη Εφαρμογής του Τμήματος 4 της Πολεοδομικής Ενότητας Π.Ε.2 του Οικισμού
Γιάννουλης του Δήμου Λαρισαίων της Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας της Περιφέρειας Θεσσαλίας.
Περιφέρεια Θεσσαλίας. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου, 2024, από

[https://www.thessaly.gov.gr/data/ps_apof/2023/%CE%A0%CE%A1%CE%91%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%2006\(21-03-2023\)%CE%98%CE%95%CE%9C%CE%91%2041%20%CE%9C%CE%A0%CE%95%20%CE%A3%CE%9C%CE%A0%CE%95%20%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%9D%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%97%CE%A3%20%CE%A0%CE%95%20%CE%9B%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%91%CE%A3.pdf](https://www.thessaly.gov.gr/data/ps_apof/2023/%CE%A0%CE%A1%CE%91%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%2006(21-03-2023)%CE%98%CE%95%CE%9C%CE%91%2041%20%CE%9C%CE%A0%CE%95%20%CE%A3%CE%9C%CE%A0%CE%95%20%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%9D%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%97%CE%A3%20%CE%A0%CE%95%20%CE%9B%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%91%CE%A3.pdf)

Ανώνυμος, (2023λ). Προσομοίωση ιστορικών δεδομένων κλίματος και καιρού για Γιάννουλη. (2023, 4
Δεκεμβρίου). Ανακτήθηκε από

https://www.meteoblue.com/el/%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CF%8C%CF%82/historyclimate/climatemodelled/%ce%93%ce%b9%ce%ac%ce%bd%ce%bd%ce%bf%cf%85%ce%bb%ce%b7_%ce%95%ce%bb%ce%bb%ce%ac%ce%b4%ce%b1_251332

Ανώνυμος, (2023μ). Η Hellenic Cables αναλαμβάνει την κατασκευή υπογείων καλωδίων XLPE 400 kv και
150 kv για τον ΑΔΜΗΕ. FINANCIAL PRESS. Ανακτήθηκε 28 Σεπτεμβρίου, 2023, από

<https://www.fpress.gr/epixeiriseis/story/98690/h-hellenic-cables-analamvanei-tin-kataskeyi-ypogeion-kalodion-xlpe-400-kv-kai-150-kv-gia-ton-admhe>

Βατόπουλος Ν. (2022, 30 Σεπτεμβρίου) Ο Πύργος Χαροκόπου στη Λάρισα σε κρίσιμο σταυροδρόμι. *Καθημερινή*. Ανακτήθηκε 20 Φεβρουαρίου, 2023, από

<https://www.kathimerini.gr/culture/562068889/o-pyrgos-charokopoy-sti-larisa-se-krisimo-stayrodromi/>

Γεωργιοπούλου, Τ. (2023, 18 Σεπτεμβρίου). Θεσσαλία: Αναζητώντας νέο παραγωγικό μοντέλο για τον κάμπο. 2023. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*. Ανακτήθηκε 10 Ιουλίου, 2024, από

<https://www.kathimerini.gr/society/562619890/thessalia-anazitontas-neo-paragogiko-montelo-gia-ton-kampo/>

Ελενόπουλος Π. (2021) *ΔΕΛΔΗΕ: Ξεκίνησαν τα έργα για την υπογειοποίηση του δικτύου ηλεκτροδότησης* Ανακτήθηκε 28 Σεπτεμβρίου, 2023, από

<https://xristika.gr/deddie-xekinisan-ta-erga-gia-tin-ypogeiopoiisi-toy-diktyoy-ilektrodotisis/>

Θάνος Β. (2022) *Πως η υπογειοποίηση των καλωδίων θα τερματίσει τις διακοπές ρεύματος* Ανακτήθηκε 28 Σεπτεμβρίου, 2023, από

<https://ypodomes.com/pos-tha-termatistoy-n-oi-zimies-sta-diktya-kai-oi-diakopes-reymatos/>

Κακάρας Β. (2015, 26 Απριλίου). «Ζωντανεύει» το Κονάκι του Αβέρωφ. *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ* Ανακτήθηκε 10 Ιουλίου, 2024, από

<https://www.eleftheria.gr/%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1/item/7702.html>

Καραγεώργου Α. (2013, 8 Αυγούστου). Πύργος Χαροκόπου: Ένας «άγγλος άρχοντας» στον Θεσσαλικό κάμπο. *ΤΑ ΝΕΑ*. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου, 2024, από

<https://www.tanea.gr/2013/08/08/lifearts/pyrgos-xarokopoy-enas-agglos-arxontas-ston-thessaliko-kampo/>

Κατσανάκης Δ. (2019, 30 Ιουνίου). Ο πύργος Χαροκόπου καταρρέει... *Ελευθερία*. Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου, 2024, από

<https://www.eleftheria.gr/%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1/item/234359.html>

Κοντογιαννίδης Ρ. (2021, 18 Φεβρουαρίου). Έμεινε στα χαρτιά νόμος του 1979 για υπογειοποίηση του δικτύου της ΔΕΗ. *Έθνος* Ανακτήθηκε 28 Σεπτεμβρίου, 2023, από

<https://www.ethnos.gr/greece/article/146359/emeinestaxartianomostoy1979giaypogeiopoihshtoydiktyoyt-hsdeh>

Κουτάκος Χ. (2024). Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Ανακτήθηκε 10 Ιουλίου, 2024, από https://www.larissa.gov.gr/images/data_new/ANAKOINVSEIS/2022/220829_meleti_keimeno.pdf

Κωνσταντάρα-Σταθαρά Δ. (2022, 18 Σεπτεμβρίου). Το «μαύρο κύμα» των προσφύγων τη Δευτέρα 19 Σεπτεμβρίου 1922 στον Βόλο. *e-thessalia.gr*. Ανακτήθηκε 10 Ιουλίου, 2023, από

<https://e-thessalia.gr/to-mayro-kyma-ton-prosfygon-ti-deytera-19-septemvrioy-1922-ston-vo-lo/>

Νικολάου Θ. (2008, 29 Οκτωβρίου). Πυλώνες: ασφαλείς στα ... 200 μέτρα. *ΤΑ ΝΕΑ* Ανακτήθηκε 28 Σεπτεμβρίου, 2023, από

<https://www.tanea.gr/2008/10/29/greece/pylwnes-asfaleis-sta-200-metra/>

Οικονόμου, Κ.(2022, 31 Ιουλίου)._Η Οικονομία στην τουρκοκρατούμενη Θεσσαλία του 19^{ου} αι. (νερόμυλοι-πλανόδιο εμπόριο) *Μικρομέτοχος*. Ανακτήθηκε 25 Απριλίου, 2023, από

<https://www.mikrometoxos.gr/i-oikonomia-stin-toyrkokratoymeni-thessalia-toy-19oy-ai/?fbclid=IwAR3oKhv04MSxAnea0fi6U1fvr8ul7XEbdRiu1L8AVupFy3XqFgUcviAq9is>

Τριάντης. (2017). Προστατευόμενες Περιοχές Natura 2000, ανακτήθηκε 10 Ιουλίου, 2024, από https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/11/natura-2000_parartimata.-pdf.pdf

ΦΙΛΟΤΗΣ (2024). Βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση (<https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/A00030017/>)

Ψαρρής Κ. (2002). *Νερόμυλος Ν. Κούτρα στην πεζούλα Καρδίτσας* (Α δημοσίευτη Πτυχιακή Εργασία) ΤΕΙ Σχολή Πολιτικών Δομικών Έργων, Πειραιά.

Ψιλόπουλος Κ. (2024). Η πόλη Γιάννουλη «Η ιστορία της μέχρι σήμερα». Ανακτήθηκε 27 Ιουνίου, 2024, από

http://users.sch.gr/ntinos_psilop/index.php?option=com_content&view=article&id=52:giannouli-xtes-simera&catid=41:giannouli&Itemid=109

Chiva, J. B., Varas, M. S. (2023). *MEDITERRANEAN RURAL LANDSCAPES*. Ανακτήθηκε 25 Οκτωβρίου, 2023, από

file:///C:/Users/30694/Downloads/MODELAND_C1_Best%20Practices%20Guide_VF.pdf

Dupraz, C. (2023). *Montpellier, France: Agroforestry: Agriculture of the future? The case of Montpellier* Ανακτήθηκε 26 Οκτωβρίου, 2023, από

<https://networknature.eu/casestudy/18469>

Managing and protecting Natura 2000 sites. (2023) Ανακτήθηκε από

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/pdf/guidance_on_energy_transmission_infrastructure_and_eu_nature_legislation_el.pdf

Traversa, E., Medicamento, U. (2023). *L. Braille Public Garden – Bari, Italy*. Ανακτήθηκε 25 Οκτωβρίου, 2023, από

<https://networknature.eu/casestudy/22443>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Στατιστικά στοιχεία μερικών από τις κυριότερες καλλιέργειες της Θεσσαλίας

Πίνακας 1. Εκτάσεις καλλιεργειών και αγρανάπαυσης, κατά κατηγορία, Περιφέρεια και Περιφερειακή Ενότητα, 2019						
Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες	Σύνολο	Καλλιέργειες				Αγρανάπαυση (1-5) ετών
		Αροτριαίες	Κηπευτική γη	Δενδρώδης	Αμπέλια και σταφιδάμπελα	
<i>Εκτάσεις σε στρέμματα</i>						
Σύνολο Ελλάδας	32.165.383	16.988.542	595.730	10.012.167	870.130	3.698.814
Περιφέρεια Θεσσαλίας	4.381.268	3.438.455	70.360	581.248	51.577	239.628
Λάρισα	2.213.138	1.732.602	31.457	298.208	29.795	121.076

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 2. Σιτηρά για καρπό Εκτάσεις και παραγωγή κατά Περιφέρεια και Περιφερειακή Ενότητα, 2019											
Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες	Σύνολο εκτάσεων	Σιτάρι				Κριθάρι		Βρώμη		Σίκαλη	
		Μαλακό		Σκληρό		1	2	1	2	1	2
		1	2	1	2						
<i>Εκτάσεις σε στρέμματα (1), παραγωγή σε τόνους (2)</i>											
Σύνολο Ελλάδας	7.169.064	1.032.283	305.631	2.761.628	821.818	1.269.963	373.049	483.654	108.124	82.853	19.577
Περιφέρεια Θεσσαλίας	1.596.641	120.867	44.345	792.308	274.351	369.891	124.241	65.450	16.564	4.237	1.138
Λάρισα	1.000.969	56.689	21.550	548.047	194.900	252.430	87.514	35.778	9.470	3.600	963

*συγκαλλιεργούμενος με φασόλια και άλλα είδη

Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες	Αραβόσιτος				Ρύζι		Σόργο		Λοιπά	
	χωρίς συγκαλλιέργεια		συγκαλλιέργεια*							
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
<i>Εκτάσεις σε στρέμματα (1), παραγωγή σε τόνους (2)</i>										
Σύνολο Ελλάδας	1.096.015	1.282.443	1.266	683	276.687	228.029	1.367	381	163.348	39.180
Περιφέρεια Θεσσαλίας	235.714	295.744	144	78	0	0	138	48	7.892	2.244
Λάρισα	98.712	130.434	21	14	—	—	138	48	5.554	1.616

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 3.Βιομηχανικά φυτά. Εκτάσεις και παραγωγή κατά Περιφέρεια και Περιφερειακή Ενότητα, 2019														
Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες	Σύνολο Εκτάσεων	Καπνός				Βαμβάκι				Σόργο			Σουσάμι	
		Ανατολικού		Μπέρλευ,		ποτιστικό		ξερικό		Σύνολο	χόρτο	σπόρος		
		1	2	1	2	1	2	1	2	2	1	2	1	2
Εκτάσεις σε στρέμματα (1), παραγωγή σε τόνους (2)														
Σύνολο Ελλάδας	4.192.920	126.959	20.514	23.347	7.588	2.585.716	846.908	331.363	53.838	899	69	141	6.852	884
Περιφέρεια Θεσσαλίας	979.295	3.549	936	15.691	5.157	901.240	321.527	2.393	449	367	4	0	163	24
Λάρισας	356.230	3.396	902	449	105	318.137	120.408	2.136	390	335	3.742	—	56	6
Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες	Ηλιανθος		Αραχίδα		Σόγια σπόρος		Ζαχαρότευτλα		Κολοκύθες για σπόρους πασατέμπου		Ελαιοκράμβη		Αρωματικά φυτά	Λουπά
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	1
	Εκτάσεις σε στρέμματα (1), παραγωγή σε τόνους (2)													
Σύνολο Ελλάδας	806.923	216.134	14.236	4.475	#####	9.057	17.162	102.018	6.759	1.042	#####	29.573	79.428	14.577
Περιφέρεια Θεσσαλίας	7.946	1.882	384	88	0	0	4.753	28.981	1	0	#####	4.501	17.704	4.157
Λάρισας	6.730	1.574	158	38	—	—	3534	21.754	—	—	9.143	1.808	10.341	1.815

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 4. Αμπέλια και σταφιδάμπελα Εκτάσεις και παραγωγή κατά Περιφέρεια και Περιφερειακή Ενότητα, 2019												
Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες	Σύνολο αμπελιών				Αμπέλια για κρασί				Αμπέλια επιτραπέζιων σταφυλιών			
	Εκτάσεις	Παραγωγή σταφυλιών			Εκτάσεις	Παραγωγή σταφυλιών			Εκτάσεις	Παραγωγή σταφυλιών		
		που γλευκοποιήθηκαν	επιτραπέζιων	σταφίδων		που γλευκοποιήθηκαν	επιτραπέζιων	σταφίδων		που γλευκοποιήθηκαν	επιτραπέζιων	σταφίδων
Σύνολο Ελλάδας	870.130	531.039	230.171	56.917	495.036	477.833	7.319	144	98.857	12.998	144.571	1.622
Περιφέρεια Θεσσαλίας	51.577	54.528	16.681	94	39.377	51.802	885	87	12.189	2.726	15.789	2
Λάρισας	29.795	37.274	13.651	93	22.060	36.703	421	87	7.730	571	13.230	2

Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες	Σταφιδάμπελα											
	Κορινθιακής				Σουλτανίνα				Λουπά			
	Εκτάσεις	Παραγωγή σταφυλιών			Εκτάσεις	Παραγωγή σταφυλιών			Εκτάσεις	Παραγωγή σταφυλιών		
που γλευκοποιήθηκαν		επιτραπέζιων	σταφίδων	που γλευκοποιήθηκαν		επιτραπέζιων	σταφίδων	που γλευκοποιήθηκαν		επιτραπέζιων	σταφίδων	
Σύνολο Ελλάδας	132.481	807	116	33.920	142.080	39.075	77.681	21.034	1.676	325	484	197
Περιφέρεια Θεσσαλίας	3	0	0	2	8	0	8	3	0	0	0	0
Λάρισας	3	—	—	2	2	—	—	2	—	—	—	—

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5. Δενδρώδεις Καλλιέργειες Εκτάσεις συνεχών (κανονικών) δενδρώνων, κατά Περιφέρεια και Περιφερειακή Ενότητα, 2019

Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες	Γενικό σύνολο	Εσπεριδοειδή					Οπωροφόρα					Ελαιώνες
		Σύνολο	Λεμονιές	Πορτοκαλιές	Μανταρινιές	Λουπά	Σύνολο	Αχλαδιές	Μηλιές	Ακτινίδια	Λουπά	
Σύνολο Ελλάδας	10.012.167	420.050	41.021	294.514	81.794	2.721	312.826	42.821	94.407	103.953	71.645	7.930.915
Περιφέρεια Θεσσαλίας	581.248	208	62	89	46	11	60.837	22.352	29.135	5.016	4.334	268.151
Λάρισας	298.208	5	2	2	1	—	41.548	20.202	14.701	4.629	2.016	74.750

Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες	Πυρηνόκαρπα					Ακρόδρυα					Λουπά δένδρα σύνολο
	Σύνολο	Ροδακινιές	Κερασιές	Βερυκοκιές	Λουπά	Σύνολο	Αμυγδαλιές	Καρυδιές	Καστανιές	Λουπά ακρόδρυα	
Σύνολο Ελλάδας	657.725	394.037	157.356	81.022	25.310	434.322	152.070	138.810	88.730	54.712	256.329
Περιφέρεια Θεσσαλίας	43.491	24.952	9.326	7.438	1.775	150.914	77.159	32.530	28.019	13.206	57.647
Λάρισας	38.616	23.307	7.549	7.075	685	105.920	55.486	20.871	19.694	9.869	37.369

* Εκτάσεις σε στρέμματα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II - Σχέδια

Ανάλυση Τοπίου Πινακίδα 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Η συνολική έκταση είναι 14.036 km² και αντιπροσωπεύει το 11% της συνολικής επικράτειας. Σύμφωνα με την απογραφή του 2021 έχει 687.527 κατοίκους. Το έδαφος της είναι 50% ορεινό-ημιορεινό και 50% πεδινό, ενώ στα όρια του περιλαμβάνεται ο Θεσσαλικός κάμπος, ο οποίος διαρρέεται στον άξονα ανατολή-δύση από τον Πηνειό ποταμό. Είναι η παραγωγικότερη περιφέρεια σε γεωργικά προϊόντα, κυρίως βαμβάκι, μηλοσάβη, ακρόδρα, πυρηνόκαρπα και σιτηρά. Πρωτεύουσα της Θεσσαλίας είναι η πόλη της Λάρισας.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Η παρουσία του ανθρώπου στη Θεσσαλία είναι συνεχής από την Παλαιολιθική Εποχή (40.000-10.000 π.Χ.). Τον 206 αι. π.Χ., έχουμε κάθοδο "Θεσσαλικών φύλων". Το 7.000 π.Χ., στη Θεσσαλία, δημιουργήθηκε ο πρώτος νεολιθικός οικισμός της Ευρώπης (ανασκαφές στην Άργεσσα και στο Σέσολο). Οι προϊστορικοί αυτοί οικισμοί ονομάστηκαν "Μαγούλες". Η λαϊκή (σημερινός Βόλος), αποτέλεσε το ορμητήριο των Αργοναυτών και σημαντικό κέντρο του μυκηναϊκού πολιτισμού (1.700-1.100 π.Χ.). Κατά την αρχαιότητα, η Θεσσαλία κατοικούνταν από διάφορα φύλα, όπως οι Αίλεις, οι Αίμονες, οι Πελασγοί, οι Λαυαίοι, οι Λαίπτες, οι Μυρμιδόνες, οι Αιολείς, οι Θεσσαλοί κ.ά. Κατά τους ιστορικούς χρόνους, η χώρα των Θεσσαλών, χωρίζεται στην Πελαγονίδα, τη Θεσσαλιώτιδα, την Ιπποκονιάδα, τη Φθιώτιδα, ενώ έχει μεγάλη παραγωγή δημητριακών και ανάπτυξη του απαικού. Τον 4ο αι. π.Χ., την κατάλαβαν οι Μακεδόνες (Πελοπίδα) και ακολούθησε περίοδος τυραννίας. Τους Μακεδόνες ακολούθησαν οι Ρωμαίοι, και η Θεσσαλία μαζί με τη Μαγνησία, αποτέλεσε ξεχωριστή επαρχία, όταν ο Διοκλητιανός αναδιοργάνωσε το ρωμαϊκό κράτος (284 π.Χ.). Κατά τη Βυζαντινή περίοδο (330-1453 π.Χ.), η Θεσσαλία παρέμεινε ζωτικός χώρος της αυτοκρατορίας. Τον 4ο μ.Χ. α. ο χριστιανισμός επικράτησε σε όλη τη Θεσσαλία, ενώ η κοινωνική και οικονομική ζωή ήταν ακμαία. Τον 6ο και 5ο αι. ακολούθησαν βαρβαρικές και λιητρικές επιδρομές και τον 6ο αι. ειρηνικές διεσόδσεις των νομαδικών ολβικών φύλων. Τον 7ο, 8ο αι. η Θεσσαλία εντάχθηκε στην υπόλοιπη Ελλάδα με πρωτεύουσα τη Λάρισα. Κατά τον 8ο και 9ο αι. ακολούθησαν λιητρικές επιδρομές Βουλγάρων και Σαρακηνών, αλλά παρά αυτά γνώρισε μεγάλη οικονομική άνθηση. Στο τέλος του 11ου αι. εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι Βλάχοι. Τον 12ο αι. αρχίζει η οικονομική παρακμή, στο πλαίσιο της γενικότερης κατάρρευσης της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Η περίοδος της Τουρκοκρατίας διήρκεσε στη Θεσσαλία από το 1423 έως το 1881, η εγκατάσταση των Τούρκων έγινε ειρηνική, η γη περιήλθε σε τουρκικά χέρια (απέβλεπε τη βάση για τη δημιουργία των πρώτων τοφλικιών) και ο Θεσσαλικός πληθυσμός δοκιμάστηκε από την καταπίεση των Τούρκων επαικών. Παρά τις σπέρτες και τις πλημμύρες που έπλητταν την περιοχή και την μείωση του ελληνικού πληθυσμού, παρατηρείται οικονομική ανάπτυξη λόγω της εγχώριας παραγωγής, της θέσης της και της κτηνοτροφίας, σπορτροφίας. Το Αγροτικό Ζήτημα στην Ελλάδα, εμφανίστηκε αμέσως μετά την απελευθέρωση της χώρας από τον τουρκικό ζυγό και αφορούσε το πρόβλημα διανομής των τουρκικών τοφλικιών, μετά την εθνική ανεξαρτησία. Η κατάσταση κορυφώθηκε το 1910, με τη εξέγερση του Κιλέλέρ.

ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ

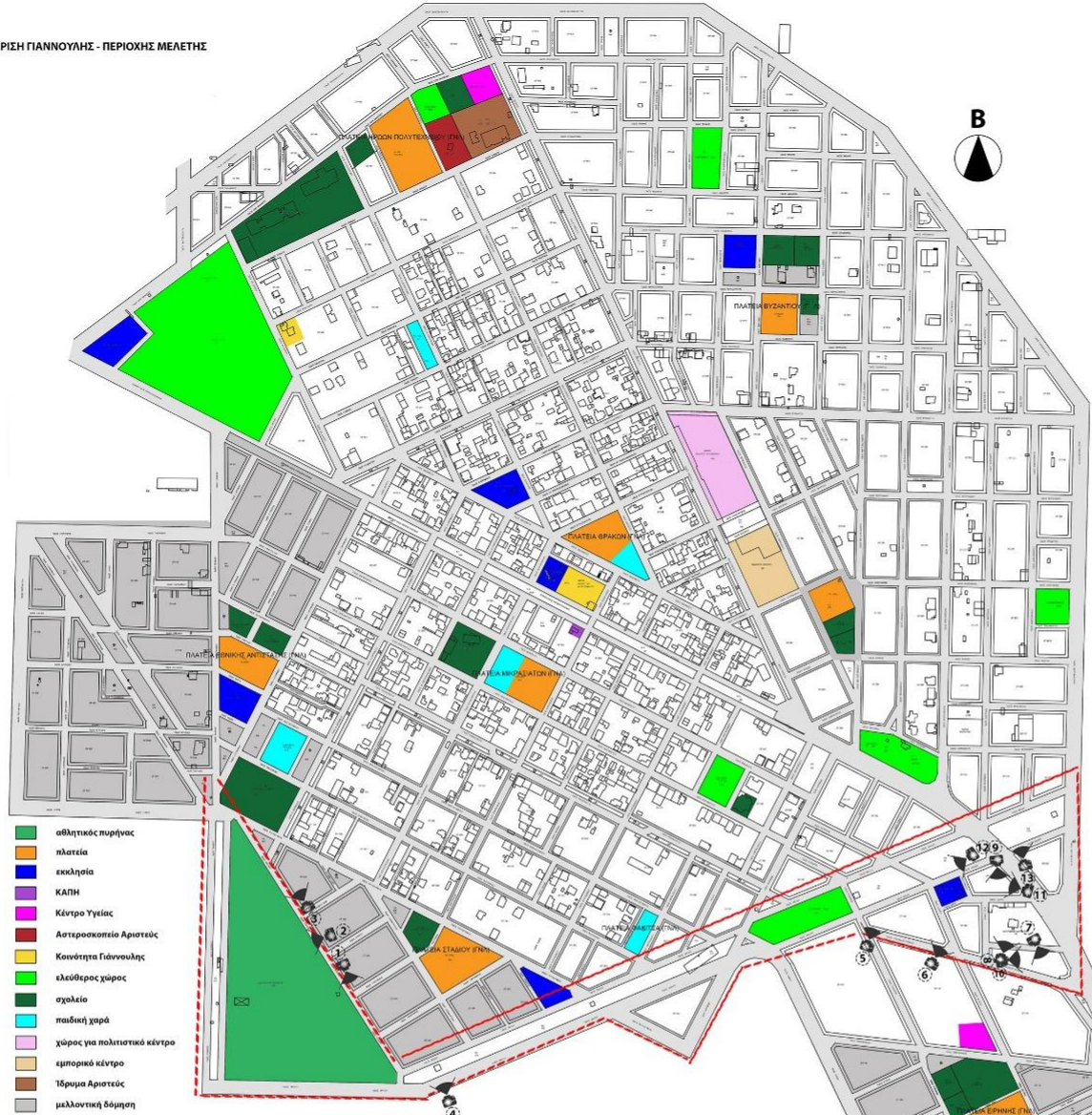
Η Γιάννουλη είναι κωμόπολη της Θεσσαλίας και απέχει 3 km από την πόλη της Λάρισας. Ο πληθυσμός της είναι κυρίως αστικός και έχει 8.165 μόνιμους κατοίκους (απογραφή του 2021). Η Δημοτική Κοινότητα Γιάννουλης του Δήμου Λαρισαίων, όπως αυτή καθορίστηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης έχει συνολική έκταση 17,72 km². Χωρίζεται σε τέσσερις συνοικίες: Άγιος Πετράκης (Θραυσιώτικη), Άγιος Γεώργιος (Μηκρσοσιώτικη), Οικισμός Μελίνα Μερκούρη (Εργατικές Κατοικίες), Οικισμός Ανεμόμυλος (Εργατικές Κατοικίες). Η Γιάννουλη κατοικείται κατά την αρχαιολογική έρευνα, από την Νεολιθική εποχή και μάλιστα υπάρχουν Νεολιθικοί οικισμοί ή αλλιώς Μαγούλες (Μαγούλα Αράκουλε, Μαγούλα της Παιδόπολης, κ.ά.). Το όνομά της το πήρε από ένα διαίτημα που καταγράφεται στο κώδικα της Μητρόπολης της Λάρισας, μεταξύ του Ν. Γουντζιώτη και της Μαλμάως, από το χωριό Πανούλιου, το 1691. Το 1900, ο Παναγής Χαροκόπος (Έλληνας επιχειρηματίας από την Κεφαλονιά), αγόρασε πέντε τοφλίκια στη Θεσσαλία, μαζί και τη Γιάννουλη, από Τούρκους κτηματίες.

ΧΑΡΤΕΣ ΤΟΥ 1929 - ΠΙΘΑΝΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ

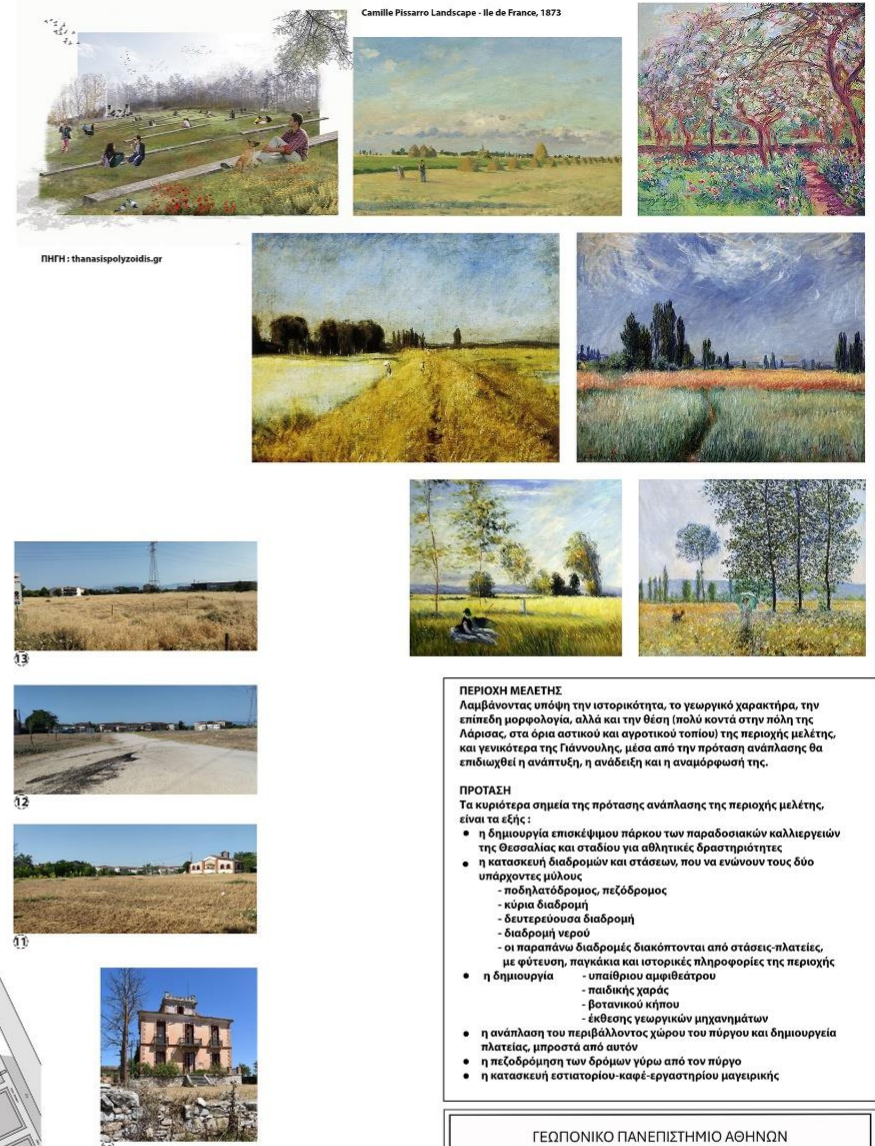
Πηγή: Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Το 1902, άρχισε η ανοικοδόμηση του Πύργου Χαροκόπου στη Γιάννουλη, με σχέδια του αρχιτέκτονα Ελβετά. Το 1922, άρχισαν να εγκαθίστανται στην περιοχή πρόσφυγες από τη Μ. Ασία και την Ανατολική Θράκη.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ - ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ - ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ - ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΜΟΝΕΤ (αγροτικά τοπία)

ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ
Λαμβάνοντας υπόψη την ιστορικότητα, το γεωργικό χαρακτήρα, την επίπεδη μορφολογία, αλλά και την θέση (πολύ κοντά στην πόλη της Λάρισας, στα όρια αστικού και αγροτικού τοπίου) της περιοχής μελέτης, και γενικότερα της Γιάννουλης, μέσα από την πρόταση ανάπλασης θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη, η ανάδειξη και η αναμόρφωση της.

- ΠΡΟΤΑΣΗ**
Τα κυριότερα σημεία της πρότασης ανάπλασης της περιοχής μελέτης είναι τα εξής:
- η δημιουργία επισκέψιμου πάρκου των παραδοσιακών καλλιέργειών της Θεσσαλίας και σταθίου για αθλητικές δραστηριότητες
  - η κατασκευή διαδρομών και στάσεων, που να ενώνουν τους δύο υπάρχοντες μύλους
    - ποδηλατόδρομος, πεζόδρομος
    - κύρια διαδρομή
    - δευτερεύουσα διαδρομή
    - διαδρομή νερού
    - οι παραπάνω διαδρομές διακόπτονται από στάσεις-πλατείες, με φύτευση, παγκάκια και ιστορικές πληροφορίες της περιοχής
  - η δημιουργία
    - υπαίθριου αμφιθεάτρου
    - παιδικής χαράς
    - βοτανικού κήπου
    - έκθεσης γεωργικών μηχανημάτων
  - η ανάπλαση του περιβάλλοντος χώρου του πύργου και δημιουργία πλατειάς, μπροστά από αυτόν
  - η πεζοδρόμηση των δρόμων γύρω από τον πύργο
  - η κατασκευή εστιατορίου-καφέ-εργαστηρίου μαγειρικής

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

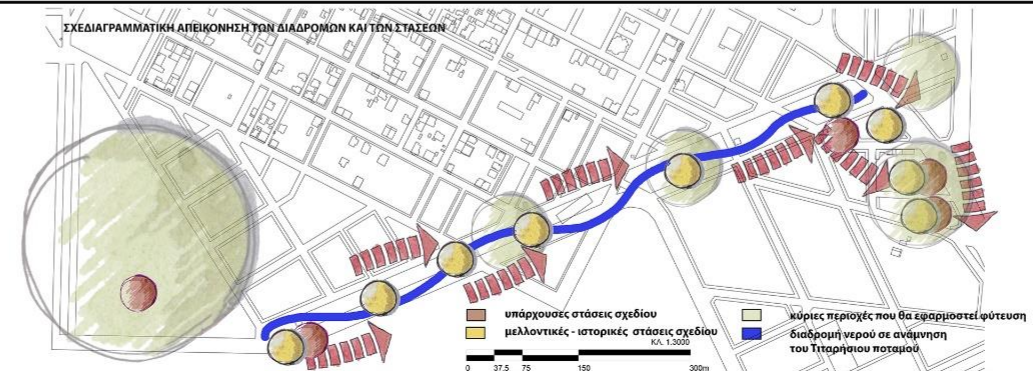
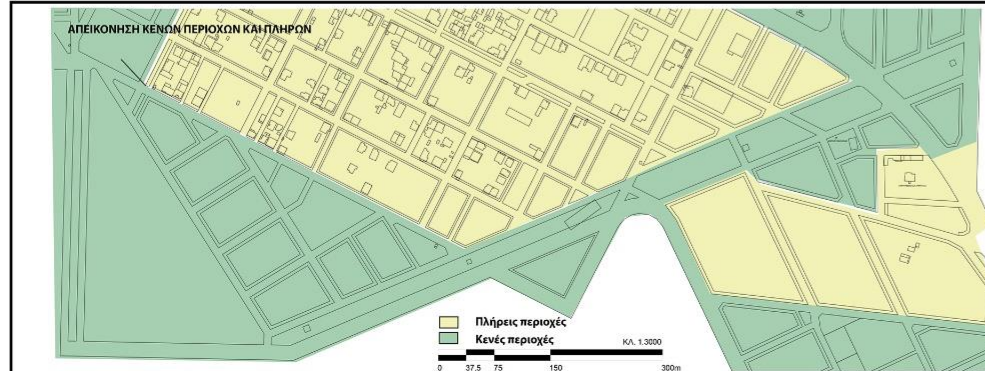
ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ - ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ
ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : **ΙΟΥΛΙΑ ΔΙΑΝΟΥ**

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : **ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΠΙΟΥ**

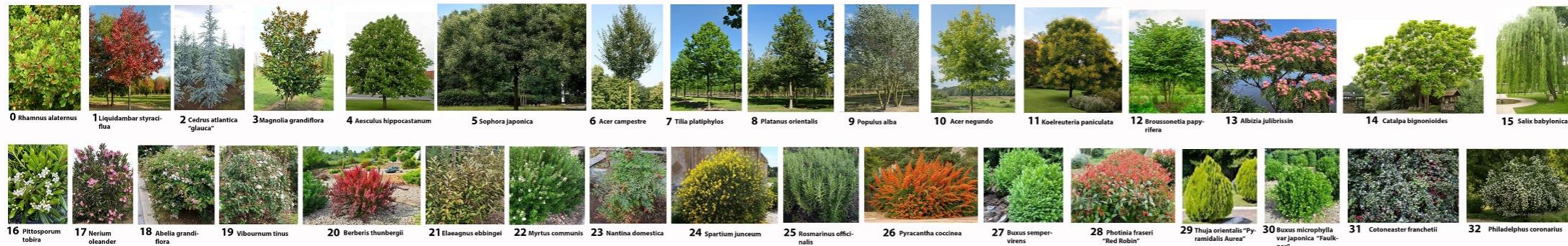
ΚΛΙΜΑΚΑ **1 : 3000**   ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : **1**

ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΦΥΤΕΥΣΗ ΔΕΝΤΡΑ - ΘΑΜΝΟΙ

- 1 Αθλητικός πυρήνας
- 2 Πάρκο παραδοσιακών καλλιερμένων Θεσσαλίας
- 3 Υπαίθριο αμφιθέατρο
- 4 Βοτανικός κήπος
- 5 Παιδική χαρά
- 6 Εκθεση γεωργικών μηχανημάτων
- 7 Πύργος Χαροκόπου
- 8 Εστιατόριο- Εργαστήριο μαγειρικής
- 9 Σημεία στάσης - Αναψυχής

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
 ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
 ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ – ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ
 ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ
 ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΝΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : **MASTERPLAN**

ΚΑΙΜΑΚΑ **1:1250**   ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : **2**

ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024

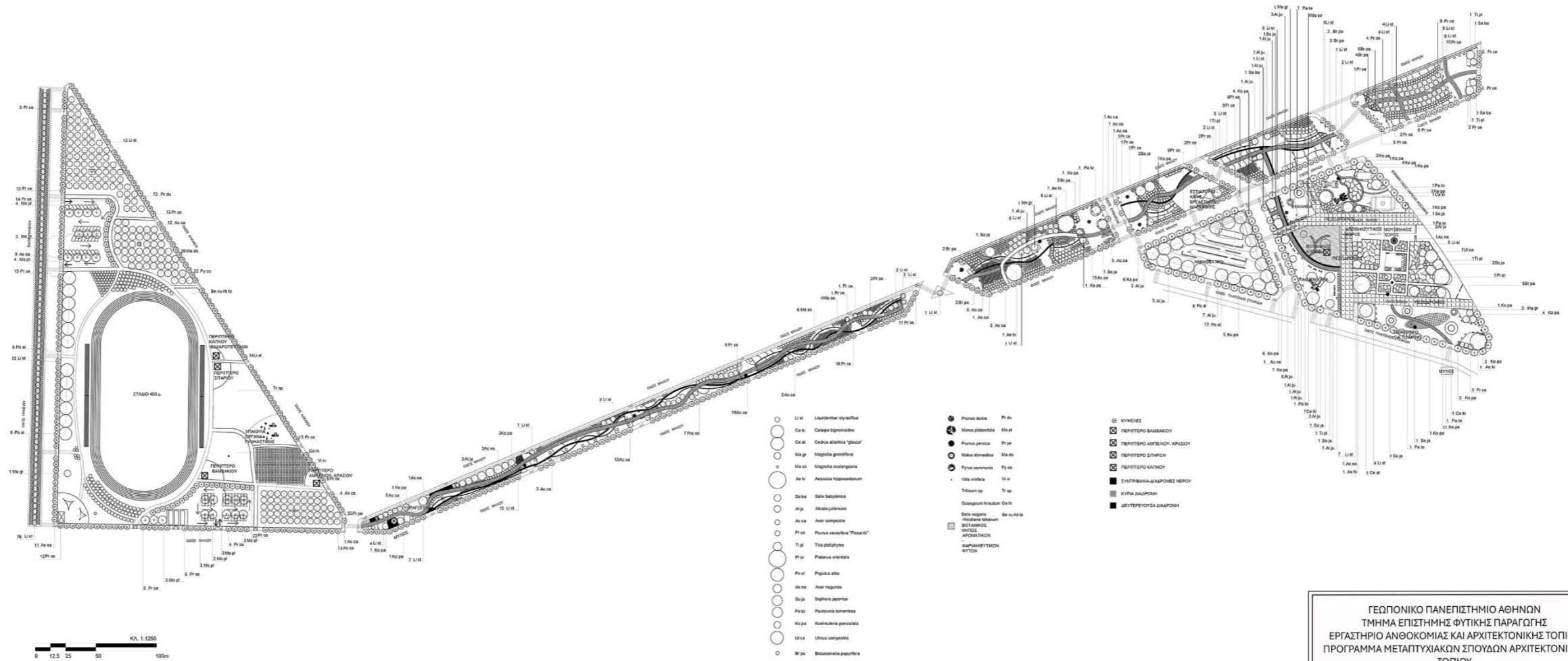
<p>ΕΠΙΦΑΝΕΙΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ</p> <ul style="list-style-type: none"> υπερστέγηνη δόμηση μελλοκρατική δόμηση υποστέγηνη δόμηση μελλοκρατική χερσόβια δόμηση υπερστέγηνη καλλιέργεια κηλίδας της παραδοσιακής μελέτης λεπτοίκοι εκτός της παραδοσιακής μελέτης παρτένιο χώρο χώμα ηλεκτρισμός νεκ 	<p>ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> κύρια διαδρομή δευτερεύουσα διαδρομή - παρτένιο χώρο δευτερεύουσα διαδρομή - σιδηροδρομική διαδρομή νερού ποδοσθηδρομική πεζόδρομος πεζόδρομος πεζόδρομος 	<p>ΦΥΤΕΥΣΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> φύλη φύτευσης μεσοκήνη φύτευση παλαιά ποικιλία αρωματική δενδροειδής καλλιέργεια αμπέλι φύλη μεσοκλήνη καλλιέργειας 	<p>ΣΗΜΕΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> τέντες παρτίστρο καλλιέργειας κήπος κουφάκι θεσικές επισημάνσεις δομώσεις πλάνων συντηρίων παγκάκια είσοδος - έξοδος πάρκινγκ μύλος σημεία στάσης - παραδοσιακή ιστορική διαδρομή
--	--	---	---

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΦΥΤΕΥΣΗ - ΠΟΛΥΕΤΗ ΠΟΩΔΗ - ΑΓΡΩΣΤΩΔΗ

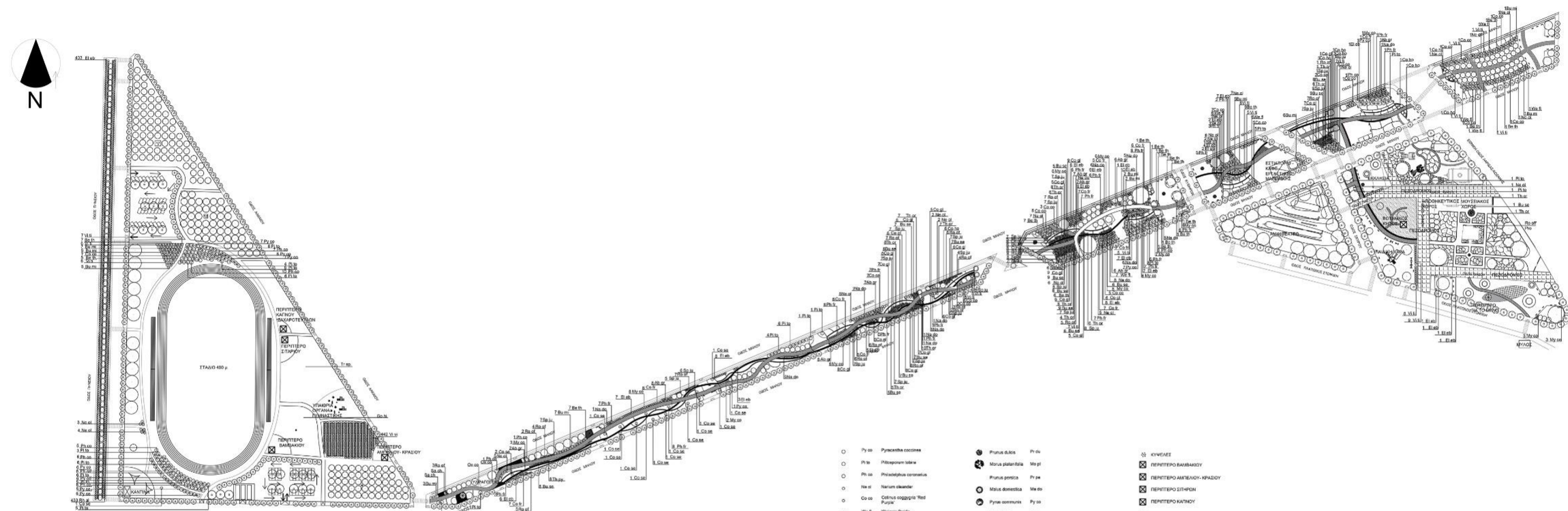
Φυτοτεχνικό Σχέδιο Προτεινόμενης Φύτευσης (Δέντρα)

- L. lit Liquidambar styraciflua
- C. al. Cedrus libanotides
- C. al. Cedrus atlantica 'Glauca'
- M. gr Magnolia grandiflora
- M. so Magnolia soulangiana
- A. fr. Anacardium occidentale
- S. ba Salix babingtonia
- A. fr. Abies balsamea
- A. ca. Acer campestre
- P. ca. Prunus cerasifera 'Pissardi'
- T. pl. Taxus platyloba
- P. or. Platonia orientalis
- P. al. Populus alba
- A. ne. Acer negundo
- S. ja. Sophora japonica
- P. to. Paulownia tomentosa
- K. pa. Koeleria paniculata
- U. ca. Ulmus campestris
- B. pa. Broussonetia papyrifera

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	
ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ – ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΝΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΕΝΔΡΩΝ	
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1250	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 3
ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024	

Φυτοτεχνικό Σχέδιο Προτεινόμενης Φύτευσης (Θάμνοι)

○ Py 01	Pyracantha coccinea	● Prunella alba	Prun	☒ ΚΥΦΕΛΕΣ
○ Ph 01	Philadelphus tomentosus	● Prunella laetiflora	Prun fl	☒ ΠΕΡΙΤΕΡΟ ΒΑΒΒΑΝΙΟΥ
○ Ph 02	Philadelphus coronatus	● Prunella persica	Prun pe	☒ ΠΕΡΙΤΕΡΟ ΑΜΒΛΑΟΥ-ΚΡΑΣΟΥ
○ Na 01	Nerium oleander	● Myrica domestica	My do	☒ ΠΕΡΙΤΕΡΟ ΛΙΤΙΝΟΥ
○ Co 01	Cornus sanguinea 'Red Purze'	● Prunus communis	Prun co	☒ ΠΕΡΙΤΕΡΟ ΚΑΠΟΥ
○ Vu 01	Viburnum tinctoria	● Vitis vinifera	Vit v	■ ΣΥΝΤΡΕΦΑΛΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΣ ΝΕΡΟΥ
○ Bu 01	Buxus sempervirens var. japonica 'Fastidiosa'	● Tibouchina urticifolia	Tib ur	■ ΚΥΡΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΣ
○ Vi 01	Viburnum tinctoria	● Osmanthus fragrans	Os fr	■ ΔΕΥΤΕΡΕΥΣΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΣ
○ Co 02	Cornus alba 'Sibirica'	● Buxus sempervirens 'Fastidiosa'	Bu se fl	
○ Ba 01	Berberis thunbergii	● Prunella laetiflora	Prun fl	
○ PA 01	Prunella laetiflora 'Red Robin'	● Prunella persica	Prun pe	
○ El 01	Elaeagnus oleoides	● Myrica domestica	My do	
○ Co 03	Cornus sanguinea	○ A0 01	Abutilon grandifolium	
○ My 01	Myrica domestica	○ Na 01	Nerium oleander	
○ A0 01	Abutilon grandifolium	○ Co 01	Cornus sanguinea	
○ Na 01	Nerium oleander	○ Sp 01	Spirea japonica	
○ Co 01	Cornus sanguinea	○ Bu 01	Buxus sempervirens	
○ Sp 01	Spirea japonica	○ Th 01	Thymus serpyllifolius	
○ Bu 01	Buxus sempervirens	○ Pr 01	Prunella laetiflora	
○ Th 01	Thymus serpyllifolius	○ Pr 02	Prunella laetiflora	
○ Pr 01	Prunella laetiflora	○ Co 01	Cornus sanguinea	
○ Pr 02	Prunella laetiflora			

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
 ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
 ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ – ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ
 ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ
 ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : **ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΝΟΥ**

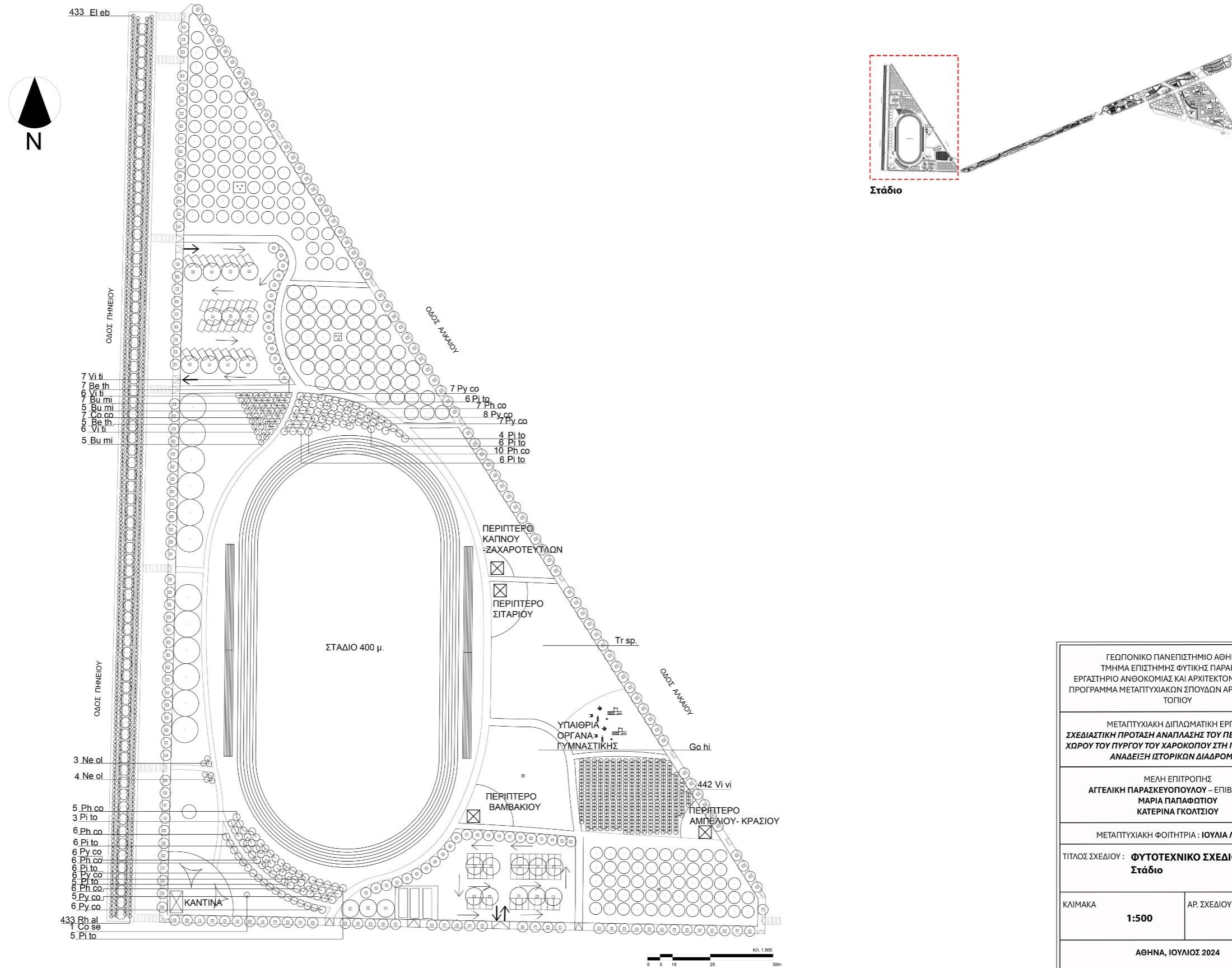
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : **ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΘΑΜΝΩΝ**

ΚΛΙΜΑΚΑ	1:1250	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ :	4
---------	---------------	---------------	----------

ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024

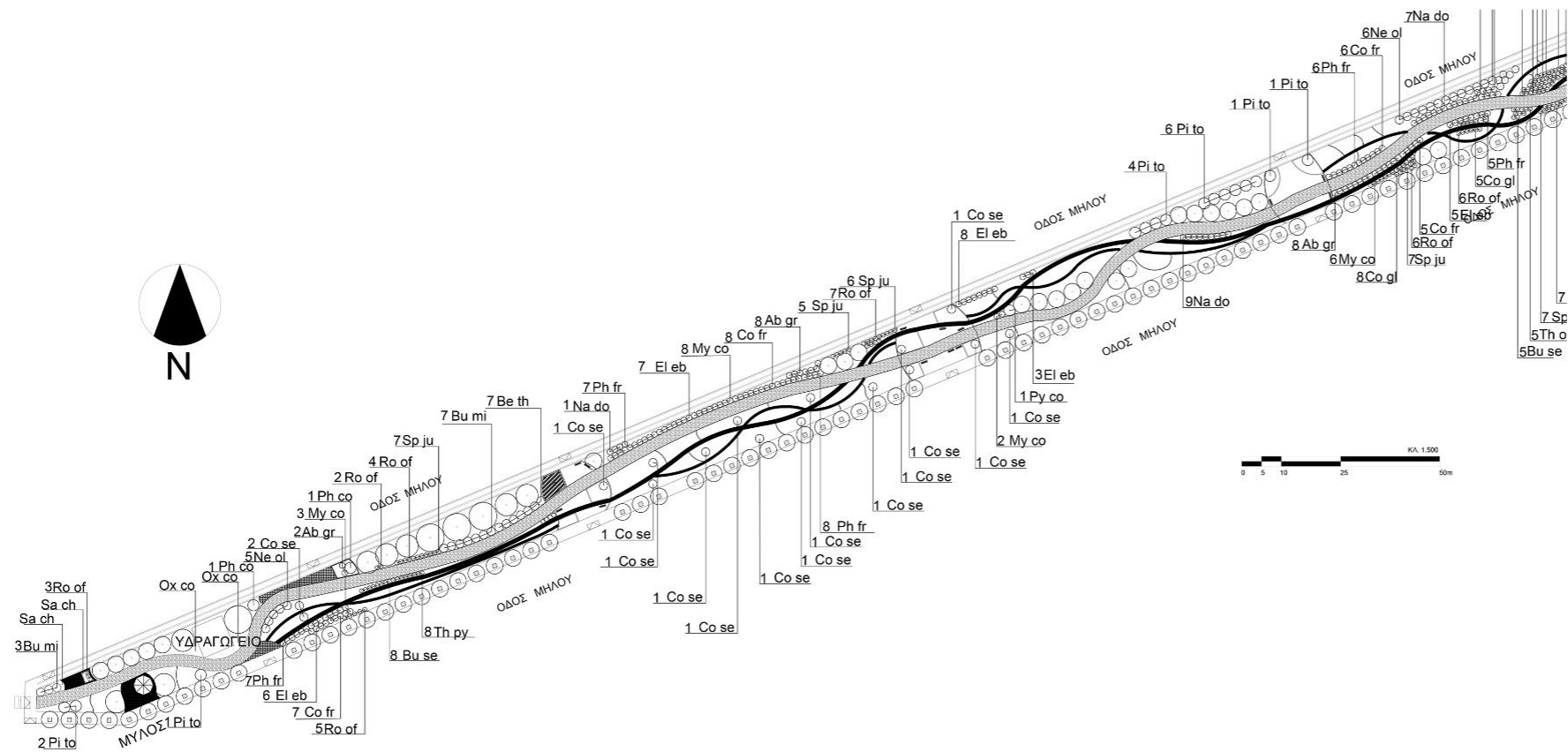
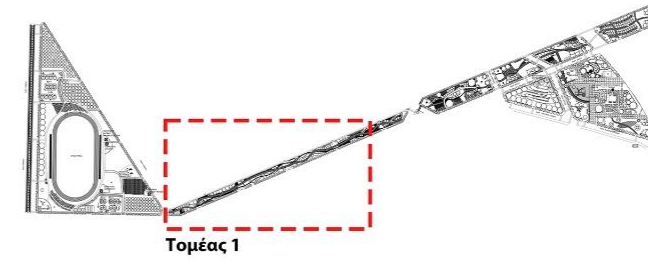

Α. Περιοχή Σταδίου

ΓΕΩΓΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	
ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ – ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΝΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΘΑΜΝΩΝ Στάδιο	
ΚΑΙΜΑΚΑ 1:500	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 5
ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024	

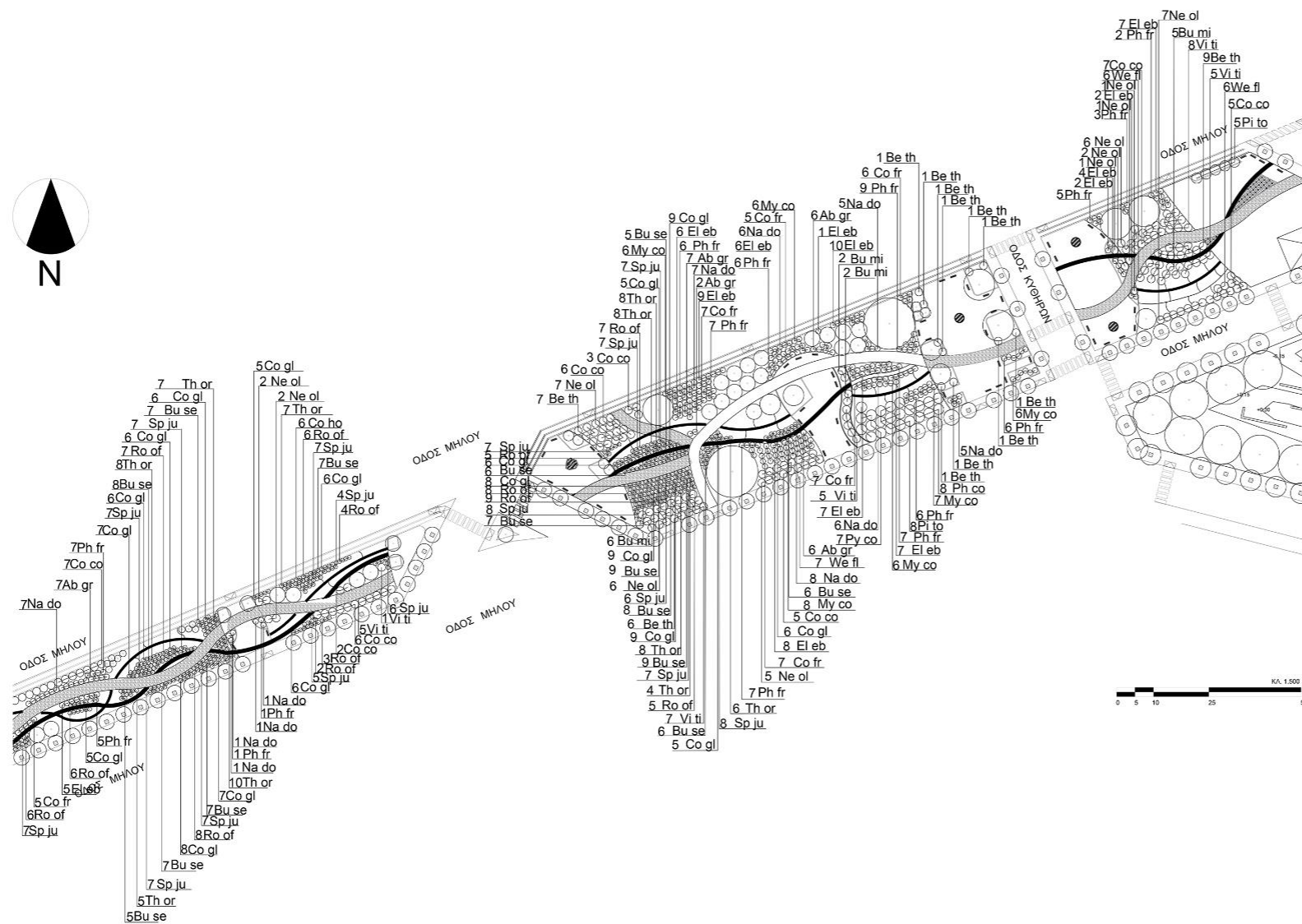
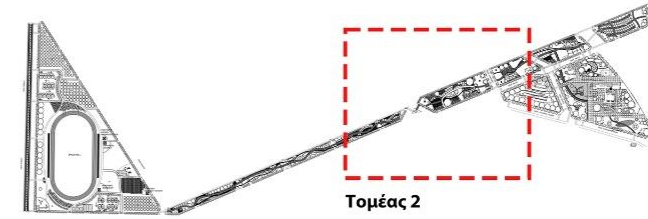
B. Διαδρομή Τομέας 1

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	
ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ – ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΝΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΘΑΜΝΩΝ Διαδρομή Τομέας 1	
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:500	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 6
ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024	

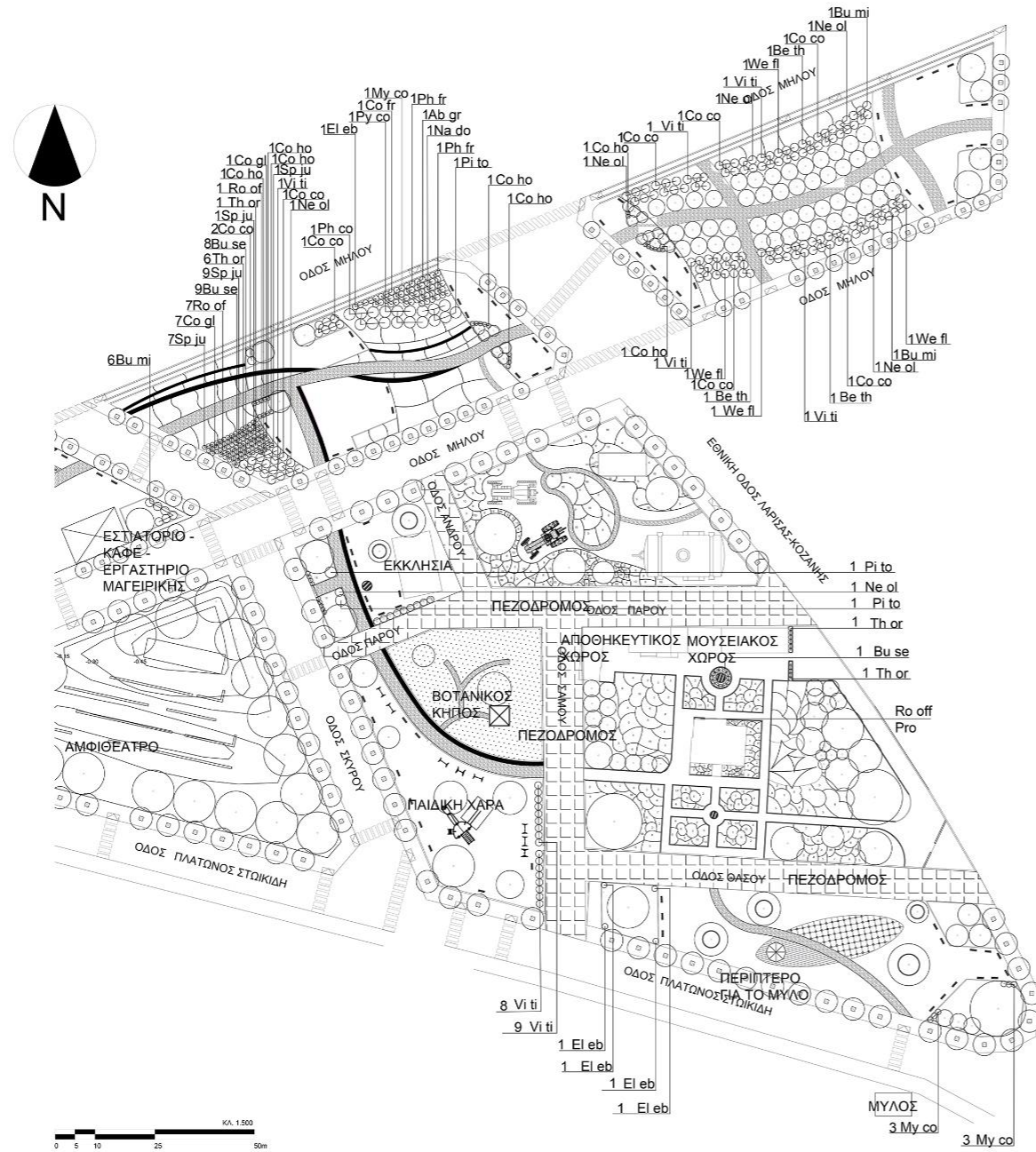

Β. Διαδρομή Τομέας 2

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	
ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ – ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΝΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΘΑΜΝΩΝ Διαδρομή Τομέας 2	
ΚΑΙΜΑΚΑ 1:500	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 7
ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024	

Β. Διαδρομή – Περιοχή του Πύργου Χαροκόπου Τομέας 3

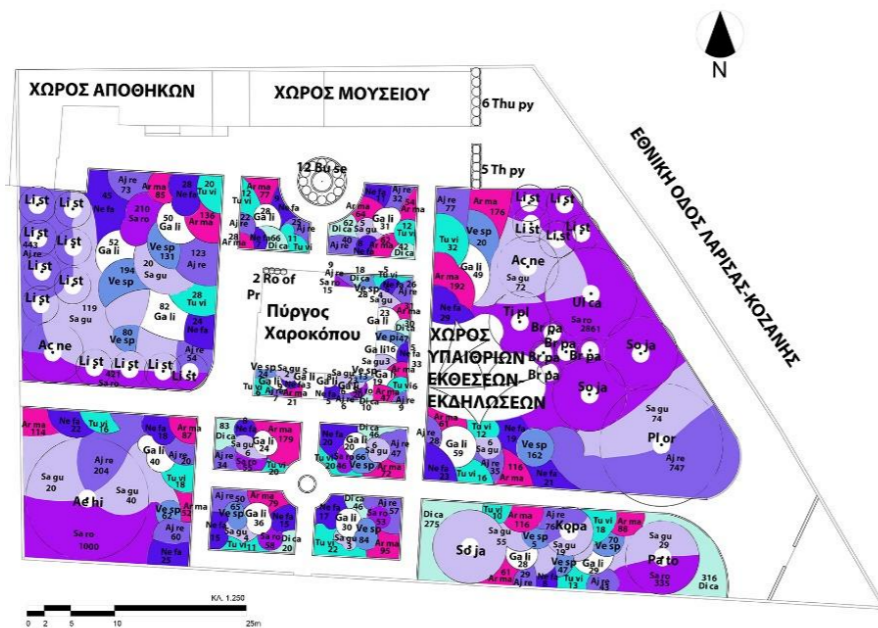

ΓΕΩΓΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	
ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ – ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΝΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΘΑΜΝΩΝ Διαδρομή Τομέας 3	
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:500	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 8
ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024	

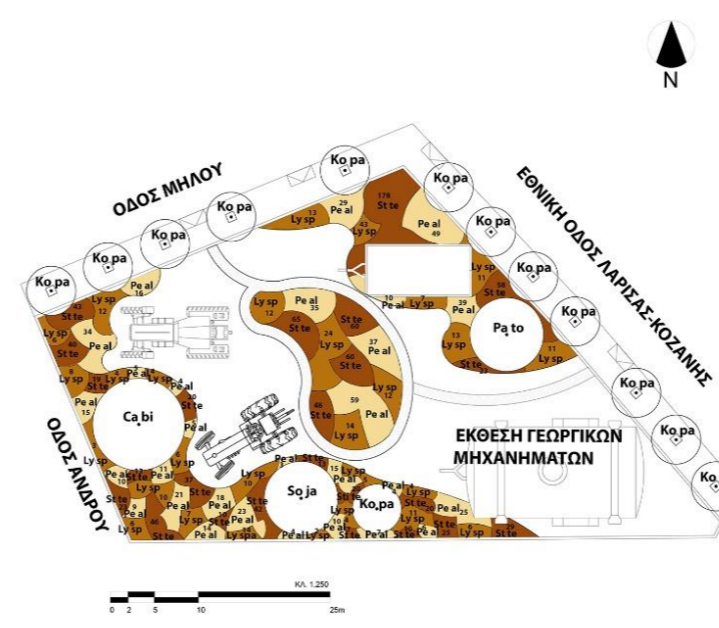

Φυτοτεχνικό Σχέδιο Προτεινόμενης Φύτευσης (Πολυετή Ποώδη, Αγρωστώδη)

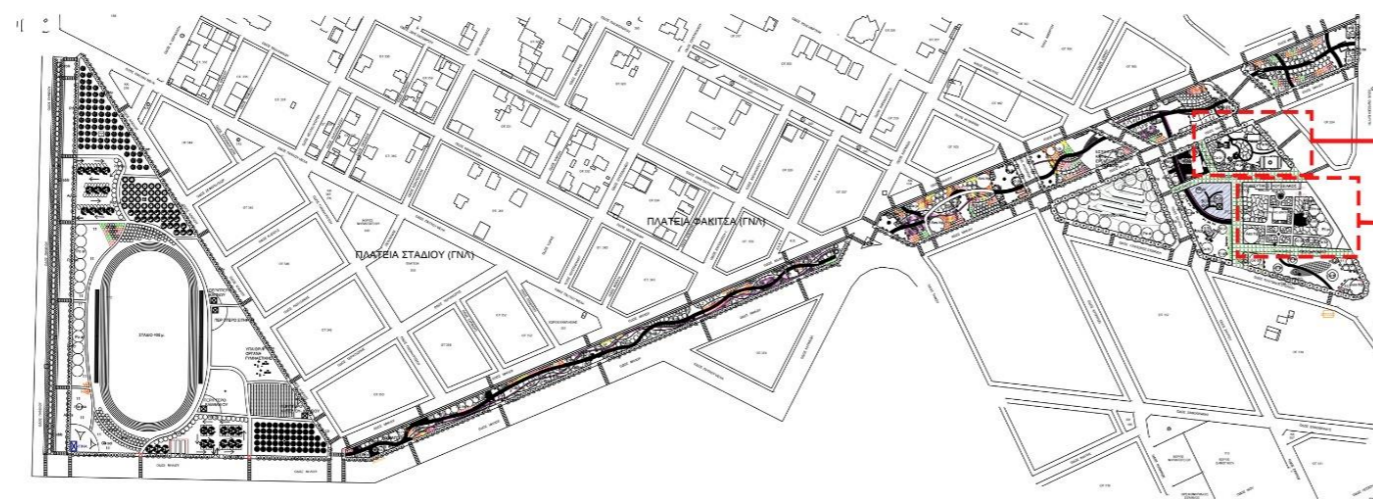
Περιβάλλον Χώρος του Πύργου Χαροκόπου και Αγρωστωδών Μηχανημάτων

ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ 1

ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ 2

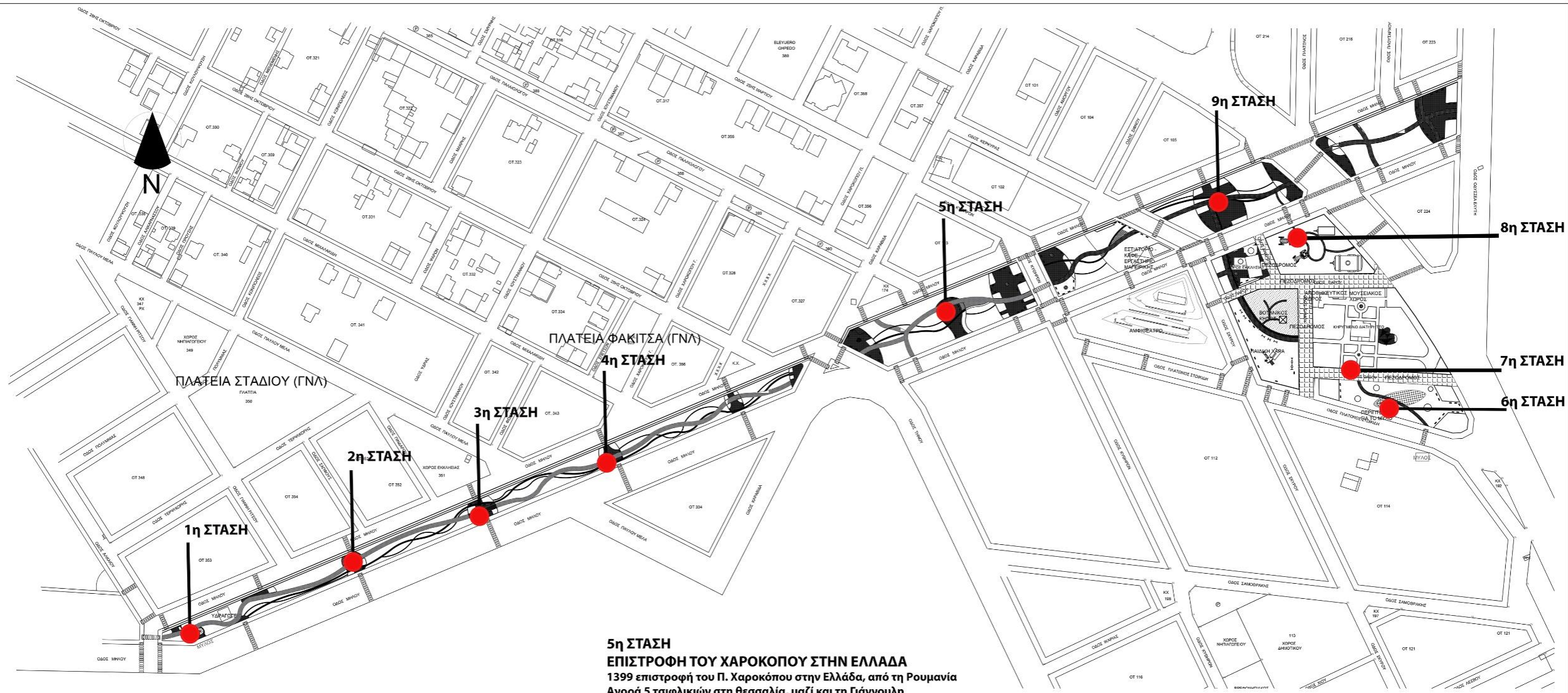

ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ 2

ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ 1

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	
ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ – ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΝΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΟΔΩΝ & ΑΓΡΟΣΤΩΔΩΝ ΦΥΤΩΝ Π. Χαροκόπου-Αγρωτ. Μηχ/ματα	
ΚΛΙΜΑΚΑ	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ :
1:250	9
ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024	

1η ΣΤΑΣΗ
ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ-ΜΑΓΟΥΛΕΣ
 Υδάτινο δυναμικό
 Συνεχής παρουσία ανθρώπων στη Θεσσαλία
 Προϊστορικοί οικισμοί-Μαγούλες
 Δημιουργήθηκαν από συνεχή και διαδοχική κατοίκηση

2η ΣΤΑΣΗ
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ "ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ"
 Η Γιάννουλη πήρε το όνομά της από το διαζύγιο Γουνιτζιώτη και Μαλάμωσ το 1691, από το χωριό Γιαννόγλου
 Τιταρήσιος ποταμός διέρρεε την κοιλάδα του Δομένικου και ένα τεχνητό αυλάκι οδηγούσε μέρος του νερού στη Γιάννουλη και κινούσε τους μύλους

3η ΣΤΑΣΗ
ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ
 1446 επιβλήθηκε οριστική κυριαρχία στη Θεσσαλία που διήρκεσε 4 αιώνες περίπου
 Μεγάλες πεδινές εκτάσεις έπεσαν στα χέρια των Τούρκων, δημιουργήθηκαν τα πρώτα τσιφλίκια

4η ΣΤΑΣΗ
1881
 1881 απελευθέρωση της Θεσσαλίας από τους Τούρκους και επανένωσή της με την Ελλάδα
 Επαναφορά των τσιφλικιών σε Έλληνες κεφαλαίουχους μέσω της πώλησης

5η ΣΤΑΣΗ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
 1399 επιστροφή του Π. Χαροκόπου στην Ελλάδα, από τη Ρουμανία
 Αγορά 5 τσιφλικιών στη Θεσσαλία, μαζί και τη Γιάννουλη
 Ανάθεση διεύθυνσης αυτών στον αδελφό του Σπύρο

6η ΣΤΑΣΗ
ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ
 Νερόμυλοι Θεσσαλίας, με εσωτερική φτερωτή (karas), χρησιμοποιούνταν κυρίως για το άλεσμα σιτηρών
 Μυλοτόπια ήταν περιοχές με ομάδες νερόμυλων που κινούνταν με νερό της ίδιας πηγής
 Κατά την Οθωμανική περίοδο η κυβέρνηση επέβαλε φόρο

7η ΣΤΑΣΗ
ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ
 1902 ανοικοδόμηση του πύργου Χαροκόπου με σχέδια του αρχιτέκτονα Ι. Μεταζά

8η ΣΤΑΣΗ
ΕΚΘΕΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ
 1910 εκμνημόνευση της γεωργίας
 Ο Παναγής Χαροκόπος επένδυσε σε γεωργικά μηχανήματα και χρησιμοποίησε νέες γεωργικές τεχνικές και τεχνολογία, με απώτερο σκοπό την αύξηση της παραγωγής

9η ΣΤΑΣΗ
ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ - ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΚΙΛΕΛΕΡ
 1881 κυριαρχούσε το αγροτικό ζήτημα στην περιοχή της Θεσσαλίας, η οποία ήταν χωρισμένη σε τσιφλίκια, που οι ιδιοκτήτες τους είχαν απόλυτη εξουσία στους αγρότες που τα καλλιεργούσαν
 1910 η κατάσταση κορυφώθηκε με την εξέγερση του Κιλελέρ

10η ΣΤΑΣΗ
ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ
 1922 οι πρώτοι κάτοικοι της Γιάννουλης ήταν πρόσφυγες από τη Νικομήδεια της Μ. Ασίας
 Σε ένα χρόνο πάνω από 100 θανάτους, δεν επιβίωσαν λόγω κλίματος
 Κάποιοι έφυγαν και έχτισαν το χωριό τους στην Κοζάνη
 Στη θέση του τότε κοιμητηρίου, ανεγέρθηκε Μνημείο, ως ύστατος φόρος τιμής

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ ΣΤΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	
ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ – ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΙΟΥΛΙΑ ΛΙΑΝΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ : ΣΧΕΔΙΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ	
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:1000	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : 10
ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024	

Επεξήγηση Στάσεων Σχεδίου

1^η Στάση

Νεολιθική Εποχή – Μαγούλες

- Υδάτινο δυναμικό
- Συνεχής παρουσία ανθρώπων στη Θεσσαλία
- Προϊστορικοί οικισμοί – Μαγούλες
- Δημιουργήθηκαν από συνεχή και διαδοχική κατοίκηση

2^η Στάση

Προέλευση του ονόματος «Γιάννουλη»

- Η Γιάννουλη πήρε το όνομά της από το διαζύγιο Γουνιτζιώτη και Μαλάμωσ το **1691**, από το χωριό Γιαννόγλου
- Τιταρήσιος ποταμός διέρρευε την κοιλάδα του Δομένικου και ένα τεχνητό αυλάκι οδηγούσε μέρος του νερού στη Γιάννουλη και κινούσε τους μύλους

3^η Στάση

Τουρκοκρατία στη Θεσσαλία

- **1446** επιβλήθηκε οριστική τουρκική κυριαρχία στη Θεσσαλία που διήρκησε 4 αιώνες περίπου
- μεγάλες πεδινές εκτάσεις έπεσαν στα χέρια των Τούρκων, δημιουργήθηκαν τα πρώτα τσιφλίκια

4^η Στάση

1881

- **1881** απελευθέρωση της Θεσσαλίας από τους Τούρκους και επανένωσή της με την Ελλάδα
- Επαναφορά των τσιφλικιών σε Έλληνες κεφαλαιούχους μέσω της πώλησης

5^η Στάση

Επιστροφή του Χαροκόπου στην Ελλάδα

- **1399** επιστροφή του Π. Χαροκόπου στην Ελλάδα, από τη Ρουμανία
- Αγορά 5 τσιφλικιών στη Θεσσαλία, μαζί και τη Γιάννουλη
- Ανάθεση διεύθυνσης αυτών στον αδελφό του Σπύρο

6^η Στάση

Νερόμυλοι στην τουρκοκρατούμενη Θεσσαλία του 19^{ου} αιώνα

- Νερόμυλοι Θεσσαλίας, με εσωτερική φτερωτή (karac), χρησιμοποιούνταν κυρίως για το άλεσμα σιτηρών
- Μυλοτόπια ήταν περιοχές με ομάδες νερόμυλων που κινούνταν με νερό της ίδιας πηγής

- Κατά την οθωμανική περίοδο η κυβέρνηση επέβαλε φόρο
7^η Στάση
Ανοικοδόμηση του πύργου Χαροκόπου
- **1902** ανοικοδόμηση του πύργου Χαροκόπου με σχέδια του αρχιτέκτονα Ι. Μεταξά
8^η Στάση
Έκθεση γεωργικών μηχανημάτων
- **1910** εκμηχάνιση της γεωργίας
- Ο Παναγής Χαροκόπος επένδυε σε γεωργικά μηχανήματα και χρησιμοποίησε νέες γεωργικές τεχνικές και τεχνολογία, με απώτερο σκοπό την αύξηση της παραγωγής
9^η Στάση
Αγροτικό ζήτημα – Εξέγερση Κιλελέρ
- **1881** κυριαρχούσε το αγροτικό ζήτημα στην περιοχή της Θεσσαλίας, η οποία ήταν χωρισμένη σε τσιφλίκια, που οι ιδιοκτήτες τους είχαν απόλυτη εξουσία στους αγρότες που τα καλλιεργούσαν
- **1910** η κατάσταση κορυφώθηκε με την εξέγερση του Κιλελέρ
10^η Στάση
Προσφυγικό
- **1922** οι πρώτοι κάτοικοι της Γιάννουλης ήταν πρόσφυγες από τη Νικομήδεια της Μ. Ασίας
- Σε ένα χρόνο πάνω από 100 θανάτους, δεν επιβίωσαν λόγω κλίματος
- Κάποιοι έφυγαν και έχτισαν το χωριό τους στην Κοζάνη
- Στη θέση του τότε κοιμητηρίου, ανεγέρθηκε Μνημείο, ως ύστατος φόρος τιμής (Εικόνα 35).

Εικόνα 35 : Μνημείο για τους πρόσφυγες της Μ. Ασίας

(Πηγή : Προσωπική συλλογή (Γιάννουλη, 2022)).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Ερωτηματολόγιο

Παρακαλώ συμπληρώστε τα παρακάτω στοιχεία:

1. Φύλο
  - A. Άρρεν
  - B. Θήλυ

2. Ηλικία

3. Οικογενειακή κατάσταση, έχετε παιδιά;
  - A. Ναι
  - B. Όχι

4. Έχετε παιδιά κάτω των 12 ετών
  - A. Ναι
  - B. Όχι

5. Είστε κάτοικος Γιάννουλης;
  - A. Ναι
  - B. Όχι

Τι πιστεύετε ότι λείπει περισσότερο από την περιοχή της Γιάννουλης?

Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερο από ένα

6. Ελεύθεροι χώροι και διαδρομές
  - A. πλατεία
  - B. χώροι στάσης και αναψυχής
  - Γ. ποδηλατόδρομοι, πεζόδρομοι

7. Αθλητικές εγκαταστάσεις
- A. κλειστό γυμναστήριο
  - B. κολυμβητήριο
  - Γ. γήπεδο
  - Δ. υπαίθρια όργανα γυμναστικής
8. Πολιτιστικές εγκαταστάσεις
- A. κλειστό θέατρο
  - B. ανοιχτό θέατρο
  - Γ. δημοτικός κινηματογράφος
  - Δ. υπαίθριοι ή/και κλειστοί χώροι για εκθέσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις
9. Κλειστές αίθουσες
- A. χορού και μουσικής παιδείας
  - B. για επιτραπέζια παιχνίδια (σκάκι, τάβλι, πινκ πονκ)
  - Γ. άλλη δραστηριότητα
10. Είναι ο πύργος του Χαροκόπου σημαντικός για την Γιάννουλη και γιατί?
11. Κάτι άλλο